ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Κ΄- ΣΥΝΟΔΟΣ Γ΄

Ε Κ Θ Ε Σ Η

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΝΙΚΗΤΑ Μ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗ

ΑΘΗΝΑ 2026

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Κ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Γ΄

ΕΚΘΕΣΗ

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΝΙΚΗΤΑ Μ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗ
ΑΘΗΝΑ 2026

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Κ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Γ΄

ΕΚΘΕΣΗ

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Περιεχόμενα

I. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, κ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ (ΜΑΝΟΥ) ΚΟΝΣΟΛΑ 1

II. ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ, ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ 3

III. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΚΛΗΘΕΝΤΕΣ ΣΕ ΑΚΡΟΑΣΗ..... 5

IV. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ 13

1. *«Η εφαρμογή των Πολιτικών Ισότητας των Φύλων στους Δήμους και τις Περιφέρειες» Ετήσια Έκθεση 2024 της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας* 15

   Εισηγήτρια: Παναγιώτα (Νάγια) Γρηγοράκου, Μέλος της Επιτροπής

2. «*Απολογισμός της Αντιπυρικής Περιόδου του έτους 2025»* 23

   Εισηγητής: Γεώργιος Κωτσός, Μέλος της Επιτροπής

3. *«Μακροβιότητα, Ευζωία και Περιφερειακή Ανάπτυξη»*..... 27

   Εισηγητές: Στεργιανή (Στέλλα) Αραμπατζή και Νεοκλής Κρητικός, Μέλη της Επιτροπής

4. «*Διάβρωση των ακτών: Τα επόμενα βήματα που πρέπει να γίνουν»* 37

   Εισηγητής: Περικλής Μαντάς, Μέλος της Επιτροπής

5. «Περιφερειακή Ανάπτυξη μέσα από την αξιοποίηση του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος: Ιχθυοκαλλιέργειες ανοιχτής θαλάσσης και ολοκληρωμένα Θαλάσσια Πάρκα Παραγωγής Ενέργειας»..... 41

   Εισηγητής: Κωνσταντίνος Μπούμπας, Μέλος της Επιτροπής

6. «*Πολιτικές Απασχόλησης για την Περιφερειακή Ανάπτυξη»*..... 49

   Εισηγητές: Παναγής Καππάτος, Ιωάννης Πασχαλίδης και Γεώργιος Παπαηλιού, Μέλη της Επιτροπής

7. *«Ο Φιλολογικός Σύλλογος «Παρνασσός» ως φορέας περιφερειακής, πολιτιστικής και κοινωνικής ανάπτυξης*» 73

   Εισηγητής: Αθανάσιος Σταυρόπουλος, Μέλος της Επιτροπής

8. «*Ελαιοπαραγωγή και κλιματική κρίση: Οι επιπτώσεις, η ανάγκη προσαρμογής και η διάσταση της περιφερειακής ανάπτυξης*» 79

   Εισηγητές: Ιωάννης Γιώργος και Αλέξανδρος Μαρκογιαννάκης, Μέλη της Επιτροπής

9. «*Οι υδατοκαλλιέργειες ως μοχλός Περιφερειακής Ανάπτυξης*» 87

   Εισηγητής: Βασίλειος Γιόγιακας, Μέλος της Επιτροπής

10. «*Η συμμετοχή των νέων στη διαμόρφωση πολιτικών σε εθνικό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο*»..... 93

    Εισηγητές: Αθανάσιος Σταυρόπουλος και Έλλη Ρούσσου, Μέλη της Επιτροπής

V. ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ 111

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, κ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ (ΜΑΝΟΥ) ΚΟΝΣΟΛΑ

Η Έκθεση Εργασιών της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών για τη Γ΄ Σύνοδο της Κ΄ Βουλευτικής Περιόδου αποτυπώνει μια ουσιαστική κοινοβουλευτική δραστηριότητα, με επίκεντρο τις προκλήσεις, τις ανάγκες και τις αναπτυξιακές προοπτικές της ελληνικής περιφέρειας. Αποτελεί, παράλληλα, το αποτέλεσμα μιας συλλογικής προσπάθειας, στην οποία κυριάρχησαν ο εποικοδομητικός διάλογος, η ανταλλαγή τεκμηριωμένων απόψεων και η κοινή επιδίωξη να αναδειχθούν ζητήματα που επηρεάζουν άμεσα την καθημερινότητα των πολιτών και το μέλλον των τοπικών κοινωνιών.

Η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών επιβεβαίωσε και κατά τη διάρκεια αυτής της Συνόδου τον ουσιαστικό θεσμικό της ρόλο, αποτελώντας έναν χώρο συνάντησης διαφορετικών πολιτικών προσεγγίσεων, επιστημονικής γνώσης και εμπειρίας από την εφαρμογή των δημόσιων πολιτικών. Η ενεργός συμμετοχή των μελών της Επιτροπής, από όλες τις Κοινοβουλευτικές Ομάδες της Βουλής, συνέβαλε καθοριστικά στην ποιότητα των συνεδριάσεων και στη διαμόρφωση ενός πλαισίου συνεργασίας, στο οποίο προτεραιότητα είχαν η ουσία των ζητημάτων και η αναζήτηση ρεαλιστικών λύσεων.

Κατά τη Γ΄ Σύνοδο, αναπτύχθηκε μια ευρεία θεματολογία, που ανέδειξε τον πολυδιάστατο χαρακτήρα της περιφερειακής ανάπτυξης. Εξετάστηκαν σημαντικά ζητήματα, όπως η εφαρμογή των πολιτικών ισότητας των φύλων στους Δήμους και τις Περιφέρειες, ο απολογισμός της αντιπυρικής περιόδου, η μακροβιότητα και η ευζωία σε συνάρτηση με την περιφερειακή ανάπτυξη, καθώς και η αντιμετώπιση του ιδιαίτερα σοβαρού προβλήματος της διάβρωσης των ακτών. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε, επίσης, στις δυνατότητες αξιοποίησης του θαλάσσιου περιβάλλοντος, στις ιχθυοκαλλιέργειες ανοικτής θαλάσσης και στα θαλάσσια πάρκα παραγωγής ενέργειας, στις πολιτικές απασχόλησης, στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην ελαιοπαραγωγή και στον αναπτυξιακό ρόλο των υδατοκαλλιεργειών.

Παράλληλα, αναδείχθηκε η συμβολή του πολιτισμού στην περιφερειακή και κοινωνική ανάπτυξη, μέσα από τη συζήτηση για τον Φιλολογικό Σύλλογο «Παρνασσός», ενώ ιδιαίτερη σημασία είχε η συνεδρίαση αναφορικά με τη συμμετοχή των νέων στη διαμόρφωση πολιτικών σε εθνικό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Η θεματολογία αυτή επιβεβαιώνει ότι η περιφερειακή ανάπτυξη δεν αποτελεί αποκλειστικά ζήτημα οικονομικής μεγέθυνσης ή υλοποίησης έργων υποδομής. Συνδέεται άρρηκτα με την κοινωνική συνοχή, την ποιότητα ζωής, την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης, την αξιοποίηση των παραγωγικών δυνατοτήτων κάθε περιοχής και τη δυνατότητα των νέων ανθρώπων να παραμένουν και να δημιουργούν στον τόπο τους. Κυρίως, όμως, προϋποθέτει πολιτικές που αναγνωρίζουν τις διαφορετικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες των ελληνικών περιφερειών.

Η ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη αποτελεί βασική προϋπόθεση για την κοινωνική συνοχή και την ενίσχυση της αναπτυξιακής δυναμικής της χώρας. Σε αυτή την κατεύθυνση, η συνεργασία της κεντρικής διοίκησης με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, την επιστημονική κοινότητα, τους παραγωγικούς και κοινωνικούς φορείς είναι αναγκαία για τη διαμόρφωση αποτελεσματικών και εφαρμόσιμων πολιτικών. Η συμμετοχή εκπροσώπων όλων αυτών των φορέων στις συνεδριάσεις μας, όπως και η πραγματοποίηση κοινών συνεδριάσεων με άλλες Επιτροπές της Βουλής, εμπλούτισαν τον κοινοβουλευτικό διάλογο και επέτρεψαν την πολύπλευρη προσέγγιση των ζητημάτων που εξετάστηκαν.

Η παρούσα Έκθεση δεν αποτελεί, επομένως, μόνο μια καταγραφή των εργασιών της Επιτροπής. Αποτελεί ένα ουσιαστικό αποτύπωμα των προβληματισμών, των διαφορετικών προσεγγίσεων και των προτάσεων που διατυπώθηκαν, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν στον σχεδιασμό και στη βελτίωση των δημόσιων πολιτικών για την ελληνική περιφέρεια.

Η αξία του κοινοβουλευτικού έργου ενισχύεται, όταν τα συμπεράσματα των συζητήσεων αποκτούν συνέχεια και μπορούν να συμβάλουν στη διαμόρφωση συγκεκριμένων πολιτικών επιλογών. Αυτή είναι και η διαρκής επιδίωξη της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών.

Ως Πρόεδρος της Επιτροπής από το 2021, θεωρώ ιδιαίτερα σημαντικό ότι έχει εδραιωθεί ένας τρόπος λειτουργίας που χαρακτηρίζεται από θεσμική συνέπεια, αμοιβαίο σεβασμό, συνεργασία και ουσιαστική συμμετοχή όλων των μελών της.

Θέλω να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες προς τις κυρίες και τους κυρίους συναδέλφους βουλευτές όλων των πολιτικών παρατάξεων για τη δημιουργική συμβολή τους, καθώς και προς όλους τους εκπροσώπους της Πολιτείας, της Αυτοδιοίκησης, της επιστημονικής κοινότητας και των κοινωνικών και παραγωγικών φορέων, που συμμετείχαν στις εργασίες μας.

Η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών οφείλει να συνεχίσει να συμβάλλει ενεργά σε αυτή την προσπάθεια, αναδεικνύοντας τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών και καταθέτοντας τεκμηριωμένες προτάσεις για μια ανάπτυξη που θα δημιουργεί ευκαιρίες, θα περιορίζει τις ανισότητες και θα διασφαλίζει καλύτερες προοπτικές για τους πολίτες σε κάθε γωνιά της Ελλάδας.

Εμμανουήλ (Μάνος) Ν. Κόνσολας

Πρόεδρος της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών

Βουλευτής Νέας Δημοκρατίας Ν. Δωδεκανήσου

ΙΙ. ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ, ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κατά τη Γ΄ τακτική Σύνοδο της Κ΄ Περιόδου, η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών συνεστήθη, σύμφωνα με το άρθρο 43Α του Κανονισμού της Βουλής (ΚτΒ), με την υπ' αριθμ. πρωτ. 12776/8943, από 8 Δεκεμβρίου 2025, απόφαση του Προέδρου της Βουλής, η οποία ακολούθως τροποποιήθηκε με τις υπ' αριθμ. πρωτ. 3810/2763/3.04.2026, 4931/3556/8.05.2026 και 6444/4569/16.06.2026 αποφάσεις του Προέδρου της Βουλής και η τελικώς διαμορφωθείσα σύνθεση[1] της εν λόγω Επιτροπής, ήταν η εξής:

Αραμπατζή Στεργιανή (Στέλλα), Γιόγιακας Βασίλειος, Γιώργος Ιωάννης, Δημοσχάκης Αναστάσιος (Τάσος), Ζεμπίλης Αθανάσιος, Ιατρίδη Τσαμπίκα (Μίκα), Καππάτος Παναγής, Καράογλου Θεόδωρος, Κόνσολας Εμμανουήλ (Μάνος), Κρητικός Νεοκλής, Κωτσός Γεώργιος, Μαντάς Περικλής, Μαρκογιαννάκης Αλέξανδρος, Μονογυιού Αικατερίνη, Μπουκώρος Χρήστος, Πασχαλίδης Ιωάννης, Σταυρόπουλος Αθανάσιος, Βατσινά Ελένη, Γιαννακούρας Ευάγγελος (Βαγγέλης), Γρηγοράκου Παναγιώτα (Νάγια), Χνάρης Εμμανουήλ, Δελής Ιωάννης, Κατσώτης Χρήστος, Παπαηλιού Γεώργιος, Μπούμπας Κωνσταντίνος, Ρακοβαλής Αθανάσιος και Ρούσσου Έλλη.

Για την εκλογή των μελών του Προεδρείου της εφαρμόστηκε το άρθρο 34 ΚτΒ, σε συνδυασμό με το άρθρο 43 Α παρ. 4 ΚτΒ, που ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι δύο Αντιπρόεδροι και ένας Γραμματέας εκλέγονται από τα μέλη της Επιτροπής, από την πρώτη, δεύτερη και τρίτη κατά σειρά σε δύναμη Κοινοβουλευτική Ομάδα της Αντιπολίτευσης, αντιστοίχως.

Η Επιτροπή συγκροτήθηκε σε Σώμα, κατά τις διαδικασίες του Κανονισμού της Βουλής, την 11η Δεκεμβρίου 2025, με την εκλογή των μελών του Προεδρείου της. Πρόεδρος της Επιτροπής εξελέγη, ο Βουλευτής, Εμμανουήλ (Μάνος) Κόνσολας. Το αξίωμα του Α΄ Αντιπροέδρου της Επιτροπής κατέλαβε ο Βουλευτής, κ. Ιωάννης Τσίμαρης και του Β΄ Αντιπροέδρου της Επιτροπής ο Βουλευτής, κ. Αλέξανδρος Μεϊκόπουλος[2]. Για το αξίωμα του Γραμματέα δεν υπεβλήθη πρόταση υποψηφιότητας. Στις 17 Ιουνίου 2026, σε συνέχεια της υπ' αριθμ. πρωτ. 3810/2763/3.04.2026 απόφασης του Προέδρου περί

---

[1] Από τη σύσταση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών για τη Γ' Σύνοδο της Κ' Περιόδου, μετείχε εκπρόσωπος της Κ.Ο. «ΝΕΑ ΑΡΙΣΤΕΡΑ» μέχρι τις 4 Ιουνίου 2026, οπότε και ανακοινώθηκε στην Ολομέλεια της Βουλής η αποχώρηση επτά (7) βουλευτών από την εν λόγω Κοινοβουλευτική Ομάδα. Κατόπιν αυτού και σύμφωνα με τα οριζόμενα στις παρ. 1 & 2 του άρθρου 15 του Κανονισμού της Βουλής, δεν υφίστατο πλέον η Κ.Ο. «ΝΕΑ ΑΡΙΣΤΕΡΑ» και έκτοτε δεν συμπεριλαμβανόταν εκπρόσωπός της στη σύνθεση της εν λόγω Επιτροπής.

Επιπλέον, κατά τη συγγραφή της παρούσας Έκθεσης, δύο θέσεις μελών της εν λόγω Επιτροπής εκ μέρους της Κ.Ο. «ΣΥΡΙΖΑ – ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ» παρέμεναν κενές, μετά την ανεξαρτητοποίηση των Βουλευτών κ.κ. Αλέξανδρου Μεϊκόπουλου (15/07/2026) και Διονύσιου – Χαράλαμπου Καλαματιανού (17/07/2026) από την εν λόγω Κοινοβουλευτική Ομάδα.

[2] Στις 15 Ιουλίου 2026, ο Βουλευτής κ. Αλέξανδρος Μεϊκόπουλος, με επιστολή του προς τον Πρόεδρο της Βουλής, ανεξαρτητοποιήθηκε (βλ. ανωτέρω υποσημ. 1) και έκτοτε δεν ήταν μέλος της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών.

μόνιμης αντικατάστασης μέλους της Επιτροπής, διενεργήθηκε εκ νέου η διαδικασία εκλογής (άρθρο 34 ΚτΒ) για την πλήρωση της θέσης του Α΄ Αντιπροέδρου, κατά την οποία εξελέγη ο Βουλευτής κ. Ευάγγελος (Βαγγέλης) Γιαννακούρας.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό της Βουλής (άρθρο 43Α, παρ. 2, περ. στ΄) αντικείμενο της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών είναι *«η παρακολούθηση και ενημέρωση της Βουλής για τη λειτουργία των περιφερειακών οργάνων της Πολιτείας και ιδίως για ζητήματα σχεδιασμού και εφαρμογής της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης. Για την εκπλήρωση της αποστολής της, η Επιτροπή μπορεί να καλεί στις συνεδριάσεις της εκπροσώπους της Κυβέρνησης και των περιφερειών ή της τοπικής αυτοδιοίκησης και οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο θεωρεί χρήσιμο για το έργο της».*

III. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΚΛΗΘΕΝΤΕΣ ΣΕ ΑΚΡΟΑΣΗ

Η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Προστασίας Περιβάλλοντος, πραγματοποίησε συνολικά δεκατέσσερις (14) συνεδριάσεις (συμπεριλαμβανομένης εκείνης της εκλογής των μελών του Προεδρείου της) κατά τη Γ΄ Σύνοδο της Κ΄ Περιόδου.

Κατά τη συνεδρίαση της 21/01/2026, η Επιτροπή ασχολήθηκε με τον προγραμματισμό του έργου της, ενώ στο πλαίσιο των υπολοίπων συνεδριάσεων εκλήθησαν σε ακρόαση, προς ενημέρωση των Μελών της και υποβολή προτάσεων, Υπουργοί, Αναπληρωτές Υπουργοί, Υφυπουργοί, Γενικοί και Ειδικοί Γραμματείς Υπουργείων, εκπρόσωποι της περιφερειακής και της τοπικής αυτοδιοίκησης, υπηρεσιακοί παράγοντες, πανεπιστημιακοί, εκπρόσωποι φορέων / οργανισμών, καθώς και ειδικοί επιστήμονες.

Στις συνεδριάσεις της 24/09/2026 και της 29/10/2026, η Επιτροπή συζήτησε για τη σύνταξη της παρούσας Έκθεσης, τον ορισμό Εισηγητών κατά θέματα και τελικώς την έγκριση της Έκθεσης.

Ειδικότερα:

1. <u>Συνεδρίαση της 11ης Δεκεμβρίου 2025</u>

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«Εκλογή Προεδρείου»

2. <u>Συνεδρίαση της 3ης Δεκεμβρίου 2025[3]</u>

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«"Η εφαρμογή των Πολιτικών Ισότητας των Φύλων στους Δήμους και τις Περιφέρειες" Ετήσια Έκθεση 2024 της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας»

Τα Μέλη των Επιτροπών ενημέρωσαν η κυρία Κατερίνα Πατσογιάννη, Γενική Γραμματέας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, η κυρία Μαρία Λιονή, Αντιπεριφερειάρχης Ρεθύμνης και Πρόεδρος της Επιτροπής Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ), ο κ. Νικόλαος Δαμάσκος, Αντιπρόεδρος της Επιτροπής Ισότητας της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ), Δημοτικός Σύμβουλος Αχαρνών και ο κ. Αλέξανδρος Χαρμάνης, Νομικός, συνεργάτης της Γενικής Γραμματέως Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

[3] Κοινή συνεδρίαση με την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

3. <u>Συνεδρίαση της 18ης Δεκεμβρίου 2025</u>[4]

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«Απολογισμός της Αντιπυρικής Περιόδου του έτους 2025»

Τα Μέλη των Επιτροπών ενημέρωσαν οι κ.κ.: Ιωάννης Κεφαλογιάννης, Υπουργός Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, Κωνσταντίνος Κατσαφάδος, Υφυπουργός Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, Ευστάθιος Σταθόπουλος, Γενικός Γραμματέας Δασών του Υπουργείου Περιβάλλοντος & Ενέργειας και Αντιστράτηγος Θεόδωρος Βάγιας, Αρχηγός του Πυροσβεστικού Σώματος Ελλάδας.

4. <u>Συνεδρίαση της 21ης Ιανουαρίου 2026</u>

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«Προγραμματισμός των εργασιών της Επιτροπής»

5. <u>Συνεδρίαση της 29ης Ιανουαρίου 2026</u>

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«Μακροβιότητα, Ευζωία και Περιφερειακή Ανάπτυξη»

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κ.κ: Ειρήνη Αγαπηδάκη, Αναπληρώτρια Υπουργός Υγείας, Χριστίνα - Μαρία Κράββαρη, Γενική Γραμματέας Δημόσιας Υγείας του Υπουργείου Υγείας, Φωτεινή Κουλούρη, Γενική Διευθύντρια Δημόσιας Υγείας και Ποιότητας Ζωής του Υπουργείου Υγείας, Ιωάννης Περγαντάς, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ), και μέλος της Επιτροπής Αναπτυξιακών Θεμάτων και Επενδύσεων της (ΕΝΠΕ), Ηλίας Αποστολόπουλος Δήμαρχος Παπάγου - Χολαργού, εκπρόσωπος της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος (ΚΕΔΕ), Χρήστος Χατζηχριστοδούλου, Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ), Καθηγητής Υγιεινής και Επιδημιολογίας, Δημήτριος Χατζηγεωργίου, Αντιπρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ), Αλεξάνδρα Τιτοπούλου, Υποδιοικήτρια της 4ης ΥΠΕ Περιφέρειας Μακεδονίας - Θράκης, Αρμόδια για την Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας και Ψυχικής Υγείας, Αλεξάνδρα Τραγάκη, Καθηγήτρια Οικονομικής Δημογραφίας στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Μιλτιάδης Νεκτάριος, Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Πειραιώς,

[4] Κοινή συνεδρίαση με την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Προστασίας Περιβάλλοντος.

Εμμανουήλ Καστρινάκης, Πρόεδρος της Διοικητικής Επιτροπής του Ελληνικού Κέντρου Μακροβιότητας και Χρήστος Πετρέας, Αναπληρωματικό Μέλος της Διοικητικής Επιτροπής του Ελληνικού Κέντρου Μακροβιότητας.

6. Συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2026

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«Διάβρωση των ακτών: Τα επόμενα βήματα που πρέπει να γίνουν»

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κ.κ.: Ελένη Βελγάκη, Προϊσταμένη Γενικής Διεύθυνσης Δημόσιας Περιουσίας και Κοινωφελών Περιουσιών του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Κωνσταντίνος Μουτζούρης, Μέλος ΔΣ Ένωσης Περιφερειών Ελλάδος, Περιφερειάρχης Βορείου Αιγαίου, Μερόπη Υδραίου, Αντιπρόεδρος της Επιτροπής Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων της ΚΕΔΕ, Ευθύμιος Λέκκας, Ομότιμος Καθηγητής Δυναμικής Τεκτονικής Εφαρμοσμένης Γεωλογίας και Διαχείρισης Φυσικών Καταστροφών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ), Θεοφάνης Καραμπάς, Καθηγητής Παράκτιας Μηχανικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), Νικόλαος Καμπάνης, Διευθυντής Έρευνας και επικεφαλής του Εργαστηρίου Παράκτιας Θαλάσσιας Έρευνας του Ινστιτούτου Υπολογιστικών Μαθηματικών (ΙΥΜ) του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ), Γεώργιος Στασινός, Πρόεδρος του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας (ΤΕΕ),Κωνσταντίνος Καρατσιώλης, Δικηγόρος, Ορέστης Μεσοχωρίτης, Ατμομηχανικός, Γεώργιος Στασινόπουλος, Προέδρος της Περιφερειακής Ένωσης Δήμων Ιονίων Νήσων, Δήμαρχος Ζακύνθου και Αντώνης Βελεγράκης, Καθηγητής στο Τμήμα Ωκεανογραφίας και Θαλασσίων Βιοεπιστημών του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

7. Συνεδρίαση της 11ης Μαρτίου 2026[5]

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«Περιφερειακή Ανάπτυξη μέσα από την αξιοποίηση του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος: Ιχθυοκαλλιέργειες Ανοικτής Θαλάσσης και ολοκληρωμένα Θαλάσσια Πάρκα Παραγωγής Ενέργειας»

Τα Μέλη των Επιτροπών ενημέρωσαν οι κ.κ.: Σταύρος Καλαφάτης, Υφυπουργός Ανάπτυξης, Ιωάννης Χατζηγεωργίου, Πρύτανης Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου(ΕΜΠ), Δρ. Τακβόρ Σουκκισιάν, Διευθυντής Ερευνών του Ινστιτούτου

[5] Κοινή συνεδρίαση με Υποεπιτροπή Υδατικών Πόρων της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος.

Ωκεανογραφίας (ΕΛΚΕΘΕ), Μαρίνα Πέτρου, Σύμβουλος-Συνεργάτης του Γενικού Γραμματέα Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων σε θέματα Αλιείας, Άλκηστις Παρπούρα, Γενική Διευθύντρια Αλιείας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Γιώργος Αμανατίδης, Περιφερειάρχης Δυτικής Μακεδονίας και Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΝΠΕ και Κωνσταντίνος Ζέρβας, Πρόεδρος της Επιτροπής Διαχείρισης Υδάτων και Κυκλικής Οικονομίας της ΚΕΔΕ.

8. <u>Συνεδρίαση της 1ης Απριλίου 2026</u>

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«Πολιτικές Απασχόλησης για την Περιφερειακή Ανάπτυξη»

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κ.κ.: Γιάννα Χορμόβα, Διοικήτρια της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης (ΔΥΠΑ), Ευγενία Λαϊνά, Προϊστάμενη της Γενικής Διεύθυνσης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης της ΔΥΠΑ, Μένιος Κοντοβάς, Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Προγραμμάτων Ενεργητικών Πολιτικών της ΔΥΠΑ και Γεώργιος Αμανατίδης, Περιφερειάρχης Δυτικής Μακεδονίας, Μέλος ΔΣ της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ), Πρόεδρος της Επιτροπής Οικονομικών και Επιχειρηματικότητας.

9. <u>Συνεδρίαση της 14ης Μαΐου 2026[6]</u>

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«Ο Φιλολογικός Σύλλογος "Παρνασσός" ως φορέας περιφερειακής, πολιτιστικής και κοινωνικής ανάπτυξης»

Τα Μέλη των Επιτροπών ενημέρωσαν οι κ.κ. Ιωάννης Παπαδομαρκάκης, Γενικός Γραμματέας Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Ελένη Δουνδουλάκη, Γενική Γραμματέας Σύγχρονου Πολιτισμού του Υπουργείου Πολιτισμού, Αικατερίνη Πατσογιάννη, Γενική Γραμματέας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, Αντώνιος Αυγερινός, Πρόεδρος του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού και Βασίλειος Κωνσταντινόπουλος, Πρόεδρος του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός» - Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, καθώς και τα μέλη του Δ.Σ. του Συλλόγου.

[6] Κοινή συνεδρίαση με τη Διαρκή Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων και την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

10. Συνεδρίαση της 26ης Μαΐου 2026[7]

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«Ελαιοπαραγωγή και κλιματική κρίση: Οι επιπτώσεις, η ανάγκη προσαρμογής και η διάσταση της περιφερειακής ανάπτυξης»

Τα Μέλη των Επιτροπών ενημέρωσαν οι κ.κ. Λάζαρος Τσαβδαρίδης, Υφυπουργός Ανάπτυξης, Ανδρέας Λυκουρέντζος, Πρόεδρος του Οργανισμού Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ), Κωνσταντίνος Μουτζούρης, Περιφερειάρχης Βορείου Αιγαίου – Μέλος του Δ.Σ. της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ), Δημήτριος Καφαντάρης, Γενικός Γραμματέας της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος (ΚΕΔΕ), Δρ Σπυρίδων Μάμαλης, Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού ΕΛΓΟ - ΔΗΜΗΤΡΑ, Δρ Χρήστος Γιαννακόπουλος, Διευθυντής Ερευνών στο Ινστιτούτο Ερευνών Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών, Πέτρος Ρούσσος, Καθηγητής Δενδροκομίας – Ελαιοκομίας του Τμήματος Επιστήμης Φυτικής Παραγωγής του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Εμμανουήλ Καμπουράκης, Αναπληρωτής Καθηγητής Ελαιοκομίας του Τμήματος Γεωπονίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου (ΕΛΜΕΠΑ), Ιωάννα Παππά, Προϊσταμένη της Γενικής Διεύθυνσης Τροφίμων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Ιωάννα Τσαλακανίδου, Υπάλληλος του Τμήματος Κλιματικής Αλλαγής του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Βασίλειος Ζαμπούνης, Γενικός Διευθυντής του Συνδέσμου Παραγωγής Εμπορίας Τυποποίησης Ελληνικού Ελαιόλαδου (ΣΥΠΕΤΕΕΛ). Επίσης παρευρέθηκε μέσω τηλεδιάσκεψης και ο κ. Χρήστος Τάγαρης, Μέλος του Δ.Σ. του ΣΥΠΕΤΕΕΛ.

11. Συνεδρίαση της 17ης Ιουνίου 2026

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«Οι υδατοκαλλιέργειες ως μοχλός Περιφερειακής Ανάπτυξης»

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κ.κ.: Σπύρος Πρωτοψάλτης, Γενικός Γραμματέας Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Άλκηστις Παρπούρα, Προϊσταμένη της Γενικής Διεύθυνσης Αλιείας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Ευθυμία Γιόκαλα, Προϊσταμένη της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Προγράμματος «Αλιεία, Υδατοκαλλιέργεια και Θάλασσα» του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Αλέξανδρος Καχριμάνης, Περιφερειάρχης Ηπείρου, Κωνσταντίνος

[7] Κοινή συνεδρίαση με Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Προστασίας Περιβάλλοντος.

Αποστολόπουλος, Αντιπεριφερειάρχης Αγροτικής Οικονομίας, Κτηνοτροφίας και Αλιείας Στερεάς Ελλάδας, Φιλήμονας Ζαννετίδης, Αντιπεριφερειάρχης Πρωτογενή Τομέα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, Παρασκευάς Βλάχος, Δήμαρχος Φιλιατών Θεσπρωτίας, Παναγιώτης Ταγκαλής, Δήμαρχος Δελφών, Απόστολος Τουραλιάς, Πρόεδρος της Ελληνικής Οργάνωσης Παραγωγών Υδατοκαλλιέργειας (ΕΛΟΠΥ),Σπύρος Γιαννουλάτος, Αντιπρόεδρος και μέλος ΕΛΟΠΥ, Διευθύνων Σύμβουλος Γαλαξίδι Θαλάσσιες Καλλιέργειες ΑΕ, Ιωάννης Χεκίμογλου, μέλος και Γενικός Γραμματέας ΕΛΟΠΥ, Διευθύνων Σύμβουλος ΣΚΑΛΩΜΑ ΑΕ, Ιχθυοτροφική Μονάδα, Σαγιάδα, Θεσπρωτία, Δημήτριος Παπαπαναγιώτου, μέλος ΕΛΟΠΥ, Διευθύνων Σύμβουλος ΚΗΤΩ, Ιχθυοκαλλιέργειες Λέρου, Γεώργιος Πιτάκας, Πρόεδρος της Πανελλήνιας Ένωσης Μικρομεσαίων Ιχθυοκαλλιεργητών (ΠΑΝΕΜΜΙ) και Σάββας Χατζηνικολάου, Υδροβιολόγος - Ιχθυολόγος της εταιρείας “ΛΑΜΑΡ ΑΕ”.

12. <u>Συνεδρίαση της 23ης Ιουλίου 2026</u>

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«Η συμμετοχή των νέων στη διαμόρφωση πολιτικών σε εθνικό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο»

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κ.κ.: Κωνσταντίνος Γλούμης – Ατσαλάκης, Γενικός Γραμματέας Δημογραφικής και Στεγαστικής Πολιτικής του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, Κωνσταντίνα Πισλή (συνεργάτης Γενικού Γραμματέα), Γεώργιος Λεονταρίτης, Αντιπεριφερειάρχης Κυκλάδων, Μέλος ΔΣ Ε.Ν.Π.Ε και Δημήτριος Καφαντάρης, Γενικός Γραμματέας Δήμων Ελλάδας (Κ.Ε.Δ.Ε.) και από το Εθνικό Συμβούλιο Νεολαίας οι κ.κ. Στυλιανός Μαριδάκης, Αντιπρόεδρος, Δημήτριος Λολίτσας, Πρόεδρος της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Αθανάσιος - Λεωνίδας Ασημακόπουλος, Αντιπρόεδρος της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Όλγα Τσουκαλά και Αφροδίτη Γεωργίου, Μέλη της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Ουρανία - Χριστίνα Παπαδοπούλου, Πρόεδρος της Επιτροπής Περιβάλλοντος & Κλιματικής Αλλαγής, Αθηνά Φατσέα, Πρόεδρος της Επιτροπής Πολιτισμού, Γεώργιος Δημητριάδης, Εκπρόσωπος της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης .Επίσης στην Επιτροπή συμμετείχαν από το Σύλλογο Απανταχού Δωδεκανησίων Νέων οι κυρίες Δέσποινα Διαμαντάκη, Ταμίας-Νήσος Σύμη και Κωνσταντίνα Κακαζιάνη, Μέλος ΔΣ- Νήσος Νίσυρος.

13. <u>Συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου 2026</u>

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«*Συζήτηση σχετικά με τη σύνταξη της Έκθεσης της Επιτροπής για τη Γ΄ Σύνοδο (άρθρο 43Α παρ.6 του Κανονισμού της Βουλής) και ορισμός εισηγητών κατά θέματα*»

14. <u>Συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου 2026</u>

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

«*Συζήτηση επί των εισηγήσεων που θα συμπεριληφθούν στην Έκθεση (άρθρο 43Α παρ. 6 του Κανονισμού της Βουλής) της Επιτροπής και έγκριση της εν λόγω Έκθεσης*»

IV. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

1. «Η εφαρμογή των Πολιτικών Ισότητας των Φύλων στους Δήμους και τις Περιφέρειες» Ετήσια Έκθεση 2024 της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας

Εισηγήτρια: Παναγιώτα (Νάγια) Γρηγοράκου, Μέλος της Επιτροπής

1. Εισαγωγή

Η εφαρμογή των πολιτικών ισότητας των φύλων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση αποτέλεσε αντικείμενο της κοινής συνεδρίασης της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών και της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στις 3 Δεκεμβρίου 2025. Η συζήτηση πραγματοποιήθηκε με επίκεντρο την Ετήσια Έκθεση 2024 της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στον ρόλο των δήμων και των περιφερειών στην υλοποίηση των σχετικών πολιτικών.

Τα Μέλη των Επιτροπών ενημερώθηκαν από τη Γενική Γραμματέα Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, κυρία Κατερίνα Πατσογιάννη, την Αντιπεριφερειάρχη Ρεθύμνης και Πρόεδρο της Επιτροπής Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ), κυρία Μαρία Λιονή, και τον Αντιπρόεδρο της Επιτροπής Ισότητας της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ), Δημοτικό Σύμβουλο Αχαρνών, κ. Νικόλαο Δαμάσκο. Στη συνεδρίαση συμμετείχε, επίσης, ο κ. Αλέξανδρος Χαρμάνης, νομικός, συνεργάτης της Γενικής Γραμματέως Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Η Προεδρεύουσα των Επιτροπών, κυρία Μαρία Αντωνίου, Πρόεδρος της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, διευκρίνισε ότι η κοινή συνεδρίαση ήρθε ως συνέχεια της συνεδρίασης της Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της 22ας Οκτωβρίου, κατά την οποία είχε παρουσιαστεί η Ετήσια Έκθεση 2024 της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Αφορμή αποτέλεσαν, όπως ανέφερε η Προεδρεύουσα, οι επισημάνσεις των βουλευτών Νάγιας Γρηγοράκου από το ΠΑΣΟΚ–Κίνημα Αλλαγής, Κατερίνας Νοτοπούλου από τον ΣΥΡΙΖΑ–Προοδευτική Συμμαχία, Σεμίνας Διγενή από το ΚΚΕ και Τζώρτζιας Κεφαλά από την Πλεύση Ελευθερίας κατά την προηγούμενη συνεδρίαση. Σε συνέχεια αυτών, προσκλήθηκαν εκπρόσωποι της ΕΝΠΕ και της ΚΕΔΕ, προκειμένου να παρουσιάσουν τις απόψεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και να συζητηθούν οι δυσκολίες και οι προοπτικές εφαρμογής των πολιτικών ισότητας στους δήμους και τις περιφέρειες.

Επιπλέον, με αφορμή τη διεξαγωγή της συνεδρίασης την 3η Δεκεμβρίου, Παγκόσμια Ημέρα των Ατόμων με Αναπηρία, η Προεδρεύουσα, κυρία Μαρία Αντωνίου, υπογράμμισε ότι η ισότητα και η αξιοπρέπεια συνιστούν καθημερινές υποχρεώσεις της Πολιτείας και της κοινωνίας, με έμφαση στην άρση τόσο των υλικών εμποδίων όσο και των προκαταλήψεων και των αποκλεισμών. Συνοψίζοντας την προηγούμενη συζήτηση, αναφέρθηκε στην αυξημένη δραστηριοποίηση των Επιτροπών Ισότητας, αλλά και στις αδυναμίες που αναδείχθηκαν ως προς τη συμμετοχή των ΟΤΑ στην καταγραφή, τη στελέχωση, τη χρηματοδότηση και την επάρκεια των δομών αντιμετώπισης της έμφυλης βίας. Τέλος, επανέλαβε τη δέσμευση για παρακολούθηση και ενίσχυση των πολιτικών ισότητας, σε συνεργασία με την Κυβέρνηση, την Αυτοδιοίκηση και την Κοινωνία των Πολιτών.

Από την πλευρά του, ο Πρόεδρος της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών, κ. Εμμανουήλ Κόνσολας, ανέδειξε τη σύνδεση της ισότητας των φύλων με την περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή, επισημαίνοντας τη σημασία της κοινής συνεδρίασης για την επεξεργασία εφαρμόσιμων προτάσεων σε συνεργασία με την Αυτοδιοίκηση. Υποστήριξε την υπογραφή της Ευρωπαϊκής Χάρτας για την Ισότητα των Φύλων από το σύνολο των δήμων, την κατάρτιση και υλοποίηση τοπικών σχεδίων δράσης και την ουσιαστική λειτουργία των δημοτικών και περιφερειακών Επιτροπών Ισότητας, με συγκεκριμένες και μετρήσιμες δράσεις. Παράλληλα, τόνισε τον συντονιστικό ρόλο που μπορούν να αναλάβουν η ΕΝΠΕ και η ΚΕΔΕ και την ανάγκη συνεργασίας με την κεντρική διοίκηση, ώστε οι κατευθύνσεις για την ισότητα να μετατρέπονται σε αποτελεσματικές παρεμβάσεις σε όλη την επικράτεια.

Συνολικά, στη συζήτηση τονίστηκε ότι η εφαρμογή των πολιτικών ισότητας στους δήμους και τις περιφέρειες συνδέεται με την πρόσβαση των γυναικών σε υπηρεσίες προστασίας και φροντίδας, την οικονομική τους αυτονομία και τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων. Οι ελλείψεις και οι γεωγραφικές ανισότητες στις υπηρεσίες αυτές αναδείχθηκαν ως ουσιαστικά εμπόδια στην επίτευξη της ισότητας σε τοπικό επίπεδο. Οι δήμοι και οι περιφέρειες, ως θεσμοί άμεσης επαφής με τους πολίτες, καλούνται να μετατρέψουν τον κεντρικό σχεδιασμό σε υπηρεσίες και παρεμβάσεις που ανταποκρίνονται στις ανάγκες κάθε περιοχής. Η δυνατότητά τους να ανταποκριθούν σε αυτόν τον ρόλο συνδέθηκε με την επάρκεια των πόρων και του προσωπικού, τη λειτουργία των αρμόδιων οργάνων και την προτεραιότητα που αποδίδεται στην ισότητα κατά την άσκηση των τοπικών πολιτικών.

2. Οι εισηγήσεις της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας και των εκπροσώπων της Αυτοδιοίκησης

Η Γενική Γραμματέας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κυρία Κατερίνα Πατσογιάννη, υπογράμμισε τη συμβολή των πολιτικών ισότητας στην περιφερειακή ανάπτυξη, υπενθυμίζοντας ότι η ισότητα των φύλων αποτελεί έναν από τους δεκαεπτά στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ. Τόνισε ότι ο κεντρικός σχεδιασμός αποκτά ουσιαστικό περιεχόμενο, όταν οι πολιτικές μπορούν να εφαρμοστούν σε τοπικό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, χαρακτήρισε σύγχρονο και ενημερωμένο το θεσμικό πλαίσιο της χώρας για την ισότητα των φύλων, αναγνωρίζοντας, ωστόσο, δυσκολίες στην εφαρμογή του, οι οποίες αποτυπώνονται και στην Ετήσια Έκθεση για την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Ως προς τη λειτουργία των Δημοτικών Επιτροπών Ισότητας (ΔΕΠΙΣ) και των Περιφερειακών Επιτροπών Ισότητας (ΠΕΠΙΣ), επισήμανε ότι καταγράφεται τάση βελτίωσης, με αύξηση των δράσεων και των συνεδριάσεών τους και ενίσχυση της μεταξύ τους δικτύωσης. Αναφέρθηκε τόσο στις συνεργασίες μεταξύ δημοτικών Επιτροπών, όσο και στη συνεργασία τους με τις περιφερειακές Επιτροπές, εκτιμώντας ότι τα όργανα αυτά αποκτούν σταδιακά ουσιαστικότερη παρουσία. Διευκρίνισε, πάντως, ότι εξακολουθούν να υπάρχουν περιθώρια ενίσχυσης της λειτουργίας και της δυναμικής τους.

Σχετικά με τα διαθέσιμα εργαλεία υποστήριξης, παρουσίασε την καθημερινή λειτουργία υπηρεσίας υποστήριξης (help desk) στη Γενική Γραμματεία, η οποία απευθύνεται στις ΔΕΠΙΣ και στις ΠΕΠΙΣ, παρέχοντας κατευθύνσεις για την κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων ισότητας και διευκολύνοντας τη δικτύωση των Επιτροπών. Όπως εξήγησε, το αρμόδιο τμήμα είχε επίσης την ευθύνη σύνταξης της ετήσιας έκθεσης για την εφαρμογή των πολιτικών ισότητας στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Παράλληλα, αναφέρθηκε σε πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας που βρισκόταν σε εξέλιξη, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Expertise France, με τη συμμετοχή επιλεγμένων δήμων και περιφερειών, στελεχών της δημόσιας διοίκησης και αιρετών εκπροσώπων. Στόχος του προγράμματος ήταν η δημιουργία συγκεκριμένης εργαλειοθήκης για την εκπόνηση λειτουργικών και αποτελεσματικών σχεδίων ισότητας. Παρότι η συμμετοχή περιοριζόταν σε μικρό αριθμό δήμων και περιφερειών, η εργαλειοθήκη προοριζόταν να διατεθεί σε όλες τις ΔΕΠΙΣ και τις ΠΕΠΙΣ, ώστε να αξιοποιηθεί ευρύτερα.

Η Γενική Γραμματέας αναφέρθηκε επίσης στην πρόθεση διαμόρφωσης έργου, στο πλαίσιο της σχετικής προγραμματικής περιόδου του ΕΣΠΑ, για την επιμόρφωση των Επιτροπών Ισότητας των δήμων και των περιφερειών, μέσω εργαστηρίων για την κατάρτιση λειτουργικών σχεδίων ισότητας.

Ολοκληρώνοντας, συνέδεσε την αποτελεσματική λειτουργία των μηχανισμών ισότητας με τη συμμετοχή των γυναικών στα όργανα διοίκησης της τοπικής αυτοδιοίκησης. Επισήμανε ότι τα χαμηλά ποσοστά εκπροσώπησης των γυναικών δυσχεραίνουν την ενδυνάμωση των ΔΕΠΙΣ και των ΠΕΠΙΣ και υπογράμμισε την ανάγκη οριζόντιας προσπάθειας για την ενίσχυση της παρουσίας τους στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Ανέδειξε, τέλος, την αμφίδρομη σχέση των δύο στόχων, καθώς και το ότι η ουσιαστικότερη λειτουργία των Επιτροπών Ισότητας μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στην Αυτοδιοίκηση.

Από την πλευρά της ΕΝΠΕ, η κυρία Λιονή ανέδειξε την υποχρηματοδότηση και την υποστελέχωση ως βασικά εμπόδια στην άσκηση κοινωνικών πολιτικών. Τόνισε ότι οι ανάγκες διαφοροποιούνται μεταξύ αστικών, ορεινών και νησιωτικών περιοχών και ότι η γνώση των τοπικών συνθηκών πρέπει να αξιοποιείται κατά τον σχεδιασμό και στην κατανομή των πόρων. Παρουσίασε την εμπειρία της Κρήτης ως παράδειγμα συνεργασίας περιφερειακών και δημοτικών οργάνων, με δράσεις ενημέρωσης, παρεμβάσεις στην εκπαίδευση και υποστήριξη κοινωνικών δομών.

Παράλληλα, άσκησε κριτική σε αυτό που περιέγραψε ως μεταφορά της διαχείρισης πόρων κοινωνικών προγραμμάτων από τις περιφέρειες στην κεντρική διοίκηση, υποστηρίζοντας ότι μια τέτοια κατεύθυνση αποδυναμώνει τη δυνατότητα προσαρμογής των παρεμβάσεων στις τοπικές ανάγκες. Υποστήριξε την ανάγκη αποκέντρωσης και ουσιαστικής συμμετοχής της Αυτοδιοίκησης στον προγραμματισμό των παρεμβάσεων. Κατά τη δευτερολογία της αναγνώρισε επίσης ότι η ισότητα δεν καταλαμβάνει πάντοτε τη θέση που της αναλογεί στις προτεραιότητες των αιρετών και δεσμεύθηκε να μεταφέρει τη συζήτηση στα όργανα της ΕΝΠΕ.

Ο εκπρόσωπος της ΚΕΔΕ, κ. Δαμάσκος, υπογράμμισε την ανάγκη σταθερής συνεργασίας μεταξύ δήμων, περιφερειών και κεντρικής κυβέρνησης. Επισήμανε ότι οι ελλείψεις προσωπικού επηρεάζουν ακόμη και βασικές δημοτικές υπηρεσίες, περιορίζοντας τη δυνατότητα ανάπτυξης πρόσθετων παρεμβάσεων. Ζήτησε χρηματοδότηση για τη στελέχωση των δομών και κοινή επεξεργασία συγκεκριμένων και κοστολογημένων προτάσεων.

3. Βασικές διαπιστώσεις και ζητήματα που αναδείχθηκαν

3.1 Συμμετοχή στην έρευνα και αξιοπιστία της αποτύπωσης

Η περιορισμένη συμμετοχή των ΟΤΑ στην έρευνα αποτέλεσε κεντρικό σημείο προβληματισμού. Όπως αναφέρθηκε στη συνεδρίαση, στο ερωτηματολόγιο ανταποκρίθηκαν 143 από τους 332 δήμους, δηλαδή το 43,1%, και 6 από τις 13 περιφέρειες. Επισημάνθηκε ότι η συμμετοχή λιγότερων από τους μισούς δήμους και περιφέρειες περιορίζει την αντιπροσωπευτικότητα της αποτύπωσης και δεν επιτρέπει την ανεπιφύλακτη γενίκευση των ευρημάτων στο σύνολο της χώρας.

Διατυπώθηκαν, επίσης, παρατηρήσεις για την ακρίβεια των απαντήσεων. Αναφέρθηκαν περιπτώσεις δήμων που δήλωσαν ότι είχαν υπογράψει την Ευρωπαϊκή Χάρτα για την Ισότητα των Φύλων, χωρίς αυτό να ισχύει, καθώς και περιπτώσεις στις οποίες οι Δημοτικές Επιτροπές Ισότητας δηλώθηκαν ως αρμόδιες υπηρεσίες, παρότι αποτελούν συλλογικά και όχι υπηρεσιακά όργανα. Οι αστοχίες αυτές συνδέθηκαν με ελλείψεις θεσμικής μνήμης, συντονισμού και εκπαίδευσης στην Αυτοδιοίκηση.

3.2 Ουσιαστική λειτουργία των μηχανισμών ισότητας

Κατά τις παρεμβάσεις αναδείχθηκε η απόσταση μεταξύ της τυπικής συγκρότησης των δημοτικών και περιφερειακών Επιτροπών Ισότητας και της ουσιαστικής λειτουργίας τους. Σε επίπεδο περιφερειών, αναφέρθηκε ότι έως το 2024 είχαν συσταθεί Επιτροπές Ισότητας σε 11 από τις 13 περιφέρειες. Παράλληλα, επισημάνθηκε ότι αρκετές δημοτικές επιτροπές συνεδρίαζαν ελάχιστα ή καθόλου, γεγονός που περιόριζε την αποτελεσματικότητα της θεσμικής τους παρουσίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που επικαλέστηκαν οι ομιλητές για τους δήμους που συμμετείχαν στην έρευνα, περίπου το 45% δεν διέθετε διακριτή υπηρεσιακή μονάδα για θέματα Ισότητας, ενώ περίπου 3 στους 4 δεν διέθεταν ειδικό προσωπικό σε θέματα φύλου. Διατυπώθηκε, επίσης, κριτική στην αντιμετώπιση γενικών κοινωνικών υπηρεσιών ως υπηρεσιών ισότητας, χωρίς να διασφαλίζεται η αντίστοιχη εξειδίκευση και λειτουργία.

3.3 Πρόσβαση σε δομές πρόληψης και αντιμετώπισης της έμφυλης βίας

Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στην ανεπάρκεια και στην άνιση γεωγραφική κατανομή των δομών υποστήριξης. Όπως επισημάνθηκε στη συζήτηση, περίπου 7 στους 10 δήμους που συμμετείχαν στην έρευνα δεν διέθεταν δομή αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών. Στο ίδιο πλαίσιο αναφέρθηκε ότι το 4,2% διέθετε ξενώνα φιλοξενίας, το 21% συμβουλευτικό κέντρο και μόλις 5 δήμοι διέθεταν και τις δύο κατηγορίες δομών.

Μέσα από τοπικά παραδείγματα αναδείχθηκε ότι η απουσία υπηρεσιών υποστήριξης μπορεί να αναγκάζει γυναίκες που υφίστανται βία να αναζητούν βοήθεια ακόμη και σε όμορους νομούς. Οι μετακινήσεις αυτές συνδέθηκαν με πρόσθετες δυσκολίες για τις ίδιες

και τα παιδιά τους, όπως η απομάκρυνση από το οικείο περιβάλλον και η διατάραξη της σχολικής ζωής. Επισημάνθηκε, επίσης, ότι η απουσία καταγεγραμμένων περιστατικών δεν τεκμηριώνει απουσία βίας, ιδιαίτερα όταν οι γυναίκες δεν γνωρίζουν πού μπορούν να απευθυνθούν ή δεν διαθέτουν προσβάσιμες υπηρεσίες υποστήριξης.

3.4 Χρηματοδότηση και συνέχεια λειτουργίας των κοινωνικών δομών

Η επάρκεια και η συνέχεια της χρηματοδότησης αποτέλεσαν επαναλαμβανόμενο θέμα. Εκπρόσωποι της Αυτοδιοίκησης και βουλευτές επισήμαναν ότι η εφαρμογή πολιτικών ισότητας απαιτεί διαθέσιμο προσωπικό, διοικητική υποστήριξη και εξασφαλισμένους πόρους. Οι ελλείψεις αυτές συνδέθηκαν με τις ευρύτερες δυσκολίες λειτουργίας των υπηρεσιών των δήμων και των περιφερειών.

Διατυπώθηκαν ανησυχίες για τη βιωσιμότητα των κοινωνικών δομών, την εργασιακή ανασφάλεια του προσωπικού και τη συνέχεια της λειτουργίας τους, μετά τη λήξη χρηματοδοτικών προγραμμάτων. Ειδικότερα, τέθηκε το ερώτημα του χρηματοδοτικού μοντέλου των κοινωνικών δομών μετά το 2026. Αναφέρθηκε, επίσης, ότι παρά την ενημέρωση για συνέχιση της χρηματοδότησης, δεν είχε φθάσει αντίστοιχη ενημέρωση σε όλους τους εμπλεκόμενους δήμους, με αποτέλεσμα να παραμένει αβεβαιότητα για τους εργαζομένους.

3.5 Οικονομική αυτονομία και συμμετοχή των γυναικών

Η ισότητα εξετάστηκε, επίσης, σε σχέση με την εργασία, τη γυναικεία επιχειρηματικότητα και την άνιση κατανομή των ευθυνών φροντίδας. Αναδείχθηκαν οι συνέπειες της έλλειψης δομών για παιδιά, ηλικιωμένους και άτομα με αναπηρία στις δυνατότητες των γυναικών να εργαστούν και να συμμετάσχουν στη δημόσια ζωή. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στη μη αμειβόμενη εργασία φροντίδας μέσα στην οικογένεια και στις περιπτώσεις γυναικών, που αποχωρούν από την απασχόληση για να αναλάβουν αυτές τις ευθύνες.

Στη συζήτηση παρουσιάστηκαν κυβερνητικές παρεμβάσεις για τη στήριξη της μητρότητας, τη γονική φροντίδα, την κατάρτιση και την επιχειρηματικότητα, ενώ διατυπώθηκε κριτική για την επάρκεια των μέτρων, τις εργασιακές συνθήκες και τα κενά στις δημόσιες υπηρεσίες φροντίδας. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στις γυναίκες της υπαίθρου, στις αγρότισσες, στις γυναίκες μειονοτικών κοινοτήτων και στις γυναίκες με αναπηρία ή με ευθύνες φροντίδας. Η οικονομική αυτονομία συνδέθηκε, επίσης, με τη δυνατότητα απομάκρυνσης από κακοποιητικές συνθήκες.

Η υποεκπροσώπηση των γυναικών στα αιρετά όργανα και στις θέσεις ευθύνης αναγνωρίστηκε ως επίμονο πρόβλημα. Ενδεικτικά, η εκπρόσωπος της ΕΝΠΕ ανέφερε ότι, κατά τον χρόνο της συνεδρίασης, στο εικοσιπενταμελές Διοικητικό Συμβούλιο της Ένωσης συμμετείχαν μόλις δύο γυναίκες. Επισημάνθηκε ότι η συμμετοχή των γυναικών στα ψηφοδέλτια δεν εξασφαλίζει από μόνη της αντίστοιχη παρουσία στις θέσεις ευθύνης.

4. Προτάσεις που αναδείχθηκαν κατά τη συζήτηση

Στις εισηγήσεις και στις παρεμβάσεις διατυπώθηκαν προτάσεις που συνοψίζονται στις ακόλουθες κατευθύνσεις:

Ενίσχυση της καταγραφής και της αξιολόγησης με συστηματική συμμετοχή δήμων και περιφερειών, δημιουργία ετήσιου μητρώου για την παρακολούθηση των πολιτικών ισότητας, θεσμοθέτηση υποχρέωσης δημοσιοποίησης των σχετικών στοιχείων και χρήση μετρήσιμων δεικτών αποτελεσμάτων.

Ουσιαστική λειτουργία των δημοτικών και περιφερειακών Επιτροπών Ισότητας με τακτικές συνεδριάσεις, υπηρεσιακή υποστήριξη, εξειδικευμένο προσωπικό και επιμόρφωση στελεχών και αιρετών.

Κατάρτιση και εφαρμογή τοπικών σχεδίων δράσης για την ισότητα προσαρμοσμένων στις ανάγκες κάθε περιοχής και υπογραφή της Ευρωπαϊκής Χάρτας για την Ισότητα των Φύλων από το σύνολο των δήμων.

Διασφάλιση πρόσβασης σε υπηρεσίες προστασίας από την έμφυλη βία, μέσω επαρκών δομών ή οργανωμένων συνεργασιών και λειτουργικών διαδικασιών παραπομπής, με ψυχοκοινωνική υποστήριξη και ειδική μέριμνα για τις ορεινές, νησιωτικές και απομακρυσμένες περιοχές.

Σταθερή χρηματοδότηση και επαρκής στελέχωση των κοινωνικών δομών με έγκαιρο σχεδιασμό για τη συνέχεια της λειτουργίας τους και σαφή ενημέρωση των φορέων υλοποίησης.

Ενίσχυση της συνεργασίας και της δικτύωσης μεταξύ κεντρικής διοίκησης, ΕΝΠΕ, ΚΕΔΕ, Επιτροπών Ισότητας, Κέντρων Κοινότητας και λοιπών υπηρεσιών υποστήριξης καθώς και κοινή επεξεργασία συγκεκριμένων και κοστολογημένων προτάσεων.

Υποστήριξη της οικονομικής αυτονομίας των γυναικών με παρεμβάσεις στην απασχόληση, στην κατάρτιση, στην επιχειρηματικότητα και με ενίσχυση των δημόσιων υπηρεσιών φροντίδας παιδιών, ηλικιωμένων και ατόμων με αναπηρία.

Ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων και αντιμετώπιση των έμφυλων στερεοτύπων, μεταξύ άλλων, με την ενθάρρυνση της συμμετοχής των ανδρών στα επαγγέλματα φροντίδας.

5. Συμπεράσματα

Η κοινή συνεδρίαση αναγνώρισε τον καθοριστικό ρόλο των δήμων και των περιφερειών στην εφαρμογή των πολιτικών ισότητας των φύλων. Η ενίσχυση των τοπικών μηχανισμών Ισότητας μπορεί να συμβάλει στην προστασία των γυναικών από τη βία, στη διεύρυνση των ευκαιριών απασχόλησης και στην ισότιμη συμμετοχή τους στη δημόσια ζωή, στηρίζοντας την κοινωνική συνοχή και την περιφερειακή ανάπτυξη.

Από τη συζήτηση προέκυψε η ανάγκη συστηματικού σχεδιασμού, επαρκούς χρηματοδότησης και στελέχωσης, καθώς και ουσιαστικής συνεργασίας μεταξύ κεντρικής διοίκησης και αυτοδιοίκησης. Η αξιοποίηση της γνώσης των τοπικών αναγκών, η δικτύωση των υπηρεσιών και η παρακολούθηση των αποτελεσμάτων αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την αντιμετώπιση των ελλείψεων και των γεωγραφικών ανισοτήτων που καταγράφηκαν.

Η συνέχιση του διαλόγου και της συνεργασίας μεταξύ των κοινοβουλευτικών Επιτροπών, των αρμόδιων κρατικών φορέων, της ΕΝΠΕ, της ΚΕΔΕ και της Κοινωνίας των Πολιτών μπορεί να συμβάλει στη μετατροπή των προτάσεων σε συγκεκριμένες παρεμβάσεις, ώστε η ισότητα να αποκτά ουσιαστικό περιεχόμενο στην καθημερινότητα των πολιτών, σε κάθε περιοχή της χώρας.

2. «*Απολογισμός της Αντιπυρικής Περιόδου του έτους 2025»*

Εισηγητής: Γεώργιος Κωτσός, Μέλος της Επιτροπής

Η ηγεσία του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας έκανε μια εμπεριστατωμένη ενημέρωση και παρουσίαση των πεπραγμένων της αντιπυρικής περιόδου του έτους 2025. Πρόκειται για μια κοινοβουλευτική διαδικασία ουσιαστικής λογοδοσίας και θεσμικού σεβασμού, η οποία επιβεβαιώνει στην πράξη ότι για την Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας και τον Πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη, η Πολιτική Προστασία δεν αποτελεί πεδίο πρόσκαιρων εντυπώσεων, αλλά εθνική προτεραιότητα πρώτης γραμμής, που θεμελιώνεται στη διαφάνεια, την επιστημονική τεκμηρίωση και τη διαρκή επιχειρησιακή εξέλιξη.

Η παρουσία τους στη συνεδρίαση και η ενδελεχής ανάλυση των πεπραγμένων της αντιπυρικής περιόδου του έτους 2025, από τον πρώην Υπουργό Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, κ. Ιωάννη Κεφαλογιάννη και τον Υφυπουργό κ. Κώστα Κατσαφάδο, τον Γενικό Γραμματέα Δασών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας κ. Ευστάθιο Σταθόπουλο, καθώς και τον Αρχηγό του Πυροσβεστικού Σώματος, Αντιστράτηγο Θεόδωρο Βάγια, προσέφεραν στην Εθνική Αντιπροσωπεία μια πλήρη και απόλυτα καθαρή εικόνα της τιτάνιας προσπάθειας που καταβλήθηκε σε όλη την επικράτεια.

Η κλιματική κρίση δεν αποτελεί πλέον μια θεωρητική απειλή του μέλλοντος. Είναι μια σκληρή, καθημερινή πραγματικότητα που δοκιμάζει τις αντοχές ολόκληρου του πλανήτη. Όπως μας παρουσίασε αναλυτικά ο πρώην Υπουργός, τα επίσημα στοιχεία από το «Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών για τις Δασικές Πυρκαγιές» αποδεικνύουν ότι το καλοκαίρι του 2025 ήταν το χειρότερο στην ευρωπαϊκή ήπειρο από τότε που τηρούνται επιστημονικά δεδομένα. Στην Ευρώπη καταγράφηκαν πάνω από δέκα εκατομμύρια στρέμματα καμένων εκτάσεων, δηλαδή σχεδόν τριπλάσια έκταση από τον μέσο όρο της τελευταίας εικοσαετίας. Χώρες με τεράστιες υποδομές και προηγμένα συστήματα, όπως η Γερμανία, η Γαλλία, η Ισπανία, αλλά και χώρες του Ευρωπαϊκού Βορρά, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, βρέθηκαν αντιμέτωπες με πρωτοφανή έξαρση και τεράστιες καταστροφές.

Μέσα σε αυτό το εξαιρετικά δυσμενές διεθνές τοπίο, η χώρα μας κλήθηκε να αντιμετωπίσει τις πιο ακραίες πυρομετεωρολογικές συνθήκες των τελευταίων ετών. Κατά τη διάρκεια της περιόδου εκδηλώθηκαν περίπου 5.200 συμβάντα δασικών πυρκαγιών σε ολόκληρη την Επικράτεια. Καταγράφηκαν 43 ημέρες με δείκτη επικινδυνότητας 4 και 5, δηλαδή 30% περισσότερες ημέρες πολύ υψηλού και ακραίου κινδύνου σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία. Μάλιστα, για πρώτη φορά στα

χρονικά είχαμε 6 ημέρες κατηγορίας 5, δηλαδή ακραίου συναγερμού, όταν ο μέσος όρος της προηγούμενης εξαετίας ήταν μόλις μία ημέρα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της σφοδρότητας ήταν η 12η Αυγούστου 2025, η πιο δύσκολη ημέρα του καλοκαιριού, όταν το Πυροσβεστικό Σώμα κλήθηκε να διαχειριστεί ταυτόχρονα 86 δασικές πυρκαγιές και 117 αστικά συμβάντα, με τον δείκτη δριμύτητας να αγγίζει το ιστορικό υψηλό του 19,2.

Και όμως, απέναντι σε αυτήν την πρωτοφανή «επίθεση» των στοιχείων της φύσης, ο κρατικός μηχανισμός επέδειξε υποδειγματική αντοχή και αποτελεσματικότητα. Τα αριθμητικά δεδομένα του ευρωπαϊκού συστήματος πληροφοριών για τις δασικές πυρκαγιές και του εθνικού συστήματος ENGAGE, τα οποία ταυτίζονται απόλυτα, μιλούν από μόνα τους. Η συνολική καμένη έκταση στη χώρα μας διαμορφώθηκε στα 478.000 στρέμματα, μέγεθος που είναι κατά 5% χαμηλότερο από τον μέσο όρο της εικοσαετίας. Το 84,3% των πυρκαγιών περιορίστηκε και σβήστηκε σε έκταση κάτω των 10 στρεμμάτων, ενώ συνολικά το 97% των πυρκαγιών ελέγχθηκε απόλυτα πριν ξεπεράσει τα 100 στρέμματα. Ο μέσος χρόνος της πρώτης προσβολής από τις δυνάμεις πυρόσβεσης ήταν μόλις 14,2 λεπτά, ενώ ο μέσος χρόνος κατάσβεσης της συντριπτικής πλειοψηφίας των περιστατικών ήταν δύο ώρες και 18 λεπτά.

Το πλέον, όμως, εντυπωσιακό και ουσιαστικό επίτευγμα είναι ποιοτικό: το 2025 καταγράφηκε μείωση κατά 76% με 77% στις ζημιές αμιγώς παρθένων δασικών οικοσυστημάτων σε σχέση με την εικοσαετία. Οι εκτάσεις που επλήγησαν ήταν κατά βάση θαμνώδεις, χορτολιβαδικές ή υπολείμματα καλλιεργειών, οι οποίες παρουσιάζουν ταχύτατη φυσική αναγέννηση. Αυτά τα μετρήσιμα αποτελέσματα δεν προέκυψαν αυτόματα. Είναι το αποτέλεσμα της στρατηγικής βούλησης της Κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας και της προσωπικής δέσμευσης του Πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη να αναμορφώσει ριζικά την Πολιτική Προστασία στη χώρα μας. Με απόφαση του Πρωθυπουργού, ο προϋπολογισμός για την Πολιτική Προστασία στον νέο προϋπολογισμό εκτινάχθηκε στο 1,43 δισεκατομμύριο ευρώ, καταγράφοντας αύξηση 140% σε σύγκριση με το 2022.

Στον τομέα της πρόληψης, η Κυβέρνηση πέτυχε μια πραγματική επανάσταση. Μέσω του προγράμματος ΑΝΤΙΝΕΡΟ και των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης, διατέθηκαν πάνω από 255 εκατομμύρια ευρώ για 122 μεγάλες συμβάσεις. Καθαρίστηκαν πάνω από 270.000 στρέμματα δασών, διανοίχθηκαν και συντηρήθηκαν 440.000 στρέμματα δασικού οδικού δικτύου και δημιουργήθηκαν 42.000 στρέμματα νέων αντιπυρικών ζωνών. Πρόκειται για έργα πρόληψης, που είχαν να γίνουν στην πατρίδα μας πάνω από δύο δεκαετίες, όταν η ετήσια χρηματοδότηση των δασαρχείων κινούνταν σε εξευτελιστικά επίπεδα.

Παράλληλα, θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά μετά το 1980 ο Εθνικός Χάρτης Εκτίμησης Κινδύνου Δασικών Πυρκαγιών, ένα επιστημονικό εργαλείο που ενσωματώνει δεδομένα

45 ετών και κατατάσσει όλους τους δήμους της χώρας σε κατηγορίες επικινδυνότητας, επιτρέποντας την ορθολογική κατανομή των πόρων και των πυροσβεστικών δυνάμεων.

Στον τομέα της ενίσχυσης του έμψυχου δυναμικού, τα νούμερα διαψεύδουν κάθε ισχυρισμό περί αποδυνάμωσης. Από τα 13.900 άτομα που υπηρετούσαν στο Πυροσβεστικό Σώμα το 2019, φτάνουμε πλέον με τις 1.076 νέες προσλήψεις που ενέκρινε το Υπουργικό Συμβούλιο, στα 19.000 άτομα συνολικής δύναμης για το 2026, τον υψηλότερο αριθμό στην ιστορία του Σώματος. Ιδρύθηκαν 5 νέες μονάδες Δασοκομάντος ΕΜΟΔΕ, φτάνοντας τις 21, ενώ οι 2.500 εποχικοί πυροσβέστες προσλαμβάνονται πλέον για 8 μήνες, από την 1η Απριλίου έως τα τέλη Νοεμβρίου, καλύπτοντας ουσιαστικά όλη τη διευρυμένη περίοδο επικινδυνότητας.

Ταυτόχρονα, η τεχνολογία τέθηκε στην υπηρεσία της προστασίας του πολίτη. Η εκτεταμένη χρήση drones για επιτήρηση σε πραγματικό χρόνο (real time), το πρόγραμμα ΑΙΓΙΣ, η Εθνική Βάση Δεδομένων με εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης, αλλά και η λελογισμένη και ώριμη χρήση του 112 —το οποίο ενεργοποιήθηκε μόλις στο 5,5% των πυρκαγιών με απόλυτη προτεραιότητα την προστασία της ανθρώπινης ζωής— αποδεικνύουν την επιχειρησιακή αναβάθμιση του μηχανισμού.

Εξίσου εντυπωσιακή είναι η πρόοδος στον τομέα της κρατικής αρωγής, όπως παρουσίασε ο Υφυπουργός κ. Κατσαφάδος. Οι οριοθετήσεις των πληγέντων περιοχών γίνονται πλέον μαζικά σε μόλις 40 ημέρες —έναντι των 6 μηνών που απαιτούνταν στο παρελθόν, ενώ η Πολιτεία αυξάνει την αποζημίωση των κτιρίων στο 100%. Οι μελέτες για τα αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα στις 9 περιοχές που επλήγησαν από μεγάλες πυρκαγιές εκπονήθηκαν σε χρόνους-ρεκόρ, όπως, για παράδειγμα, στον Φενεό Κορινθίας, όπου τα έργα ολοκληρώθηκαν μέσα σε μόλις δυόμισι μήνες. Την ίδια στιγμή, η Διεύθυνση Αντιμετώπισης Εγκλημάτων Εμπρησμού διπλασίασε τις συλλήψεις φτάνοντας τις 402, στέλνοντας ξεκάθαρο μήνυμα ότι η ανομία και η αμέλεια δεν γίνονται ανεκτές.

Αγαπητοί συνάδελφοι, κατά τη διάρκεια της κοινής συνεδρίασης των δύο Επιτροπών ακούστηκαν όλες οι απόψεις, και από την Αντιπολίτευση, αλλά και από την Συμπολίτευση.

Παρά τις όποιες επιμέρους διαφωνίες ή την κριτική που ασκείται, η ουσία παραμένει μία: τα αποτελέσματα της αντιπυρικής περιόδου του 2025 δεν προσφέρονται, ασφαλώς, για πανηγυρισμούς —γιατί κανείς δεν πανηγυρίζει όταν καίγεται έστω και ένα στρέμμα γης— προσφέρονται, όμως, για μια αντικειμενική, δίκαιη και επιστημονική αποτίμηση. Και η αποτίμηση αυτή δείχνει ότι η Ελλάδα διαθέτει σήμερα έναν μηχανισμό Πολιτικής Προστασίας που αντιδρά γρήγορα, σχεδιάζει προληπτικά και προστατεύει αποτελεσματικά.

Ο Πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης και η Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας απέδειξαν ότι διαθέτουν την πολιτική βούληση, το όραμα και την ικανότητα να μετατρέπουν τις μεγάλες προκλήσεις σε ευκαιρίες εκσυγχρονισμού της χώρας. Με το νέο νομοσχέδιο που φέρνει το Υπουργείο στη Βουλή, θεσμοθετείται πλέον ο Ετήσιος Απολογισμός Αντιπυρικής Περιόδου ως υποχρέωση του Κράτους, ενώ υποχρεώνονται και οι Δήμοι σε στρατηγικό σχεδιασμό πρόληψης.

Εκφράζοντας τη βαθιά μου ευγνωμοσύνη στους άνδρες και τις γυναίκες του Πυροσβεστικού Σώματος, στις Ένοπλες Δυνάμεις, στα Σώματα Ασφαλείας, στις Δασικές Υπηρεσίες, στην Αυτοδιοίκηση και στους χιλιάδες εθελοντές μας, θέλω να διαβεβαιώσω ότι συνεχίζουμε με υπευθυνότητα, σοβαρότητα και επιμονή. Για μια Ελλάδα ισχυρή, ανθεκτική και ασφαλή.

3. «Μακροβιότητα, Ευζωία και Περιφερειακή Ανάπτυξη»

Εισηγητές: Στεργιανή (Στέλλα) Αραμπατζή και Νεοκλής Κρητικός, Μέλη της Επιτροπής

Εισήγηση κυρίας Στ. Αραμπατζή, Μέλους της Επιτροπής

Το δημογραφικό ζήτημα αποτελεί αναμφίβολα τη μεγαλύτερη **εθνική**, **κοινωνική** και **οικονομική** πρόκληση που καλείται να διαχειριστεί η πατρίδα μας στον 21ο αιώνα. Όταν όμως συζητάμε για τη δημογραφική μετάβαση, είναι καθοριστικό να ξεγλιστράμε από την μοιρολατρική ανάγνωση των αριθμών και να αξιολογούμε την δεύτερη εξίσου κρίσιμη όψη του ίδιου νομίσματος: **τη θεαματική αύξηση του προσδόκιμου ζωής και την ανάδυση της κουλτούρας της μακροβιότητας.**

Η μακροβιότητα του πληθυσμού μας είναι μια κατάκτηση της επιστήμης και του βιοτικού μας επιπέδου. **Δεν αποτελούν απλώς δείκτες κοινωνικής ευημερίας, αλλά τις πιο κρίσιμες παραμέτρους για την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη της πατρίδας μας στον 21ο αιώνα.** Όπως αναδείχθηκε με απόλυτη σαφήνεια στις πρόσφατες εργασίες της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών της Βουλής, η διαχείριση της δημογραφικής πραγματικότητας απαιτεί τη μετάβαση από το παραδοσιακό μοντέλο της παθητικής περίθαλψης, σε ένα σύγχρονο μοντέλο ενεργούς πρόληψης και ποιότητας ζωής σε κάθε γωνιά της Ελλάδας.

Καθίσταται λοιπόν απαραίτητο και αναγκαίο να επαναξιολογήσουμε τη γήρανση του πληθυσμού ως μια μεγάλη ευκαιρία για την ανάδειξη της λεγόμενης **«Ασημένιας Οικονομίας» (Silver Economy) και της «Οικονομίας της Μακροβιότητας»**,. Όταν τα παιδιά που γεννιούνται σήμερα έχουν πάνω από 50% πιθανότητα να φτάσουν τα 100 έτη, η πολιτεία οφείλει να διασφαλίσει ότι αυτά τα χρόνια θα βιώνονται με υγεία, αξιοπρέπεια και δημιουργικότητα, ιδιαίτερα στην ελληνική περιφέρεια.

Η αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης αποτελεί μια ιστορική κατάκτηση, η οποία, όμως, δημιουργεί δομικές πιέσεις στα συστήματα υγείας, κοινωνικής ασφάλισης και στις τοπικές αγορές εργασίας, ιδιαίτερα εκτός των μεγάλων αστικών κέντρων. Η πρόκληση για την ελληνική περιφέρεια δεν είναι απλώς η ποσοτική προσθήκη ετών στη ζωή των πολιτών, αλλά η ποιοτική διασφάλιση της ευζωίας (healthy life years)»[8].

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, υπάρχουν 3 άξονες για την ανάπτυξη πολιτικών ενεργούς και υγιούς γήρανσης σε επίπεδο τοπικών κοινοτήτων. Συγκεκριμένα:

[8] OECD, *Healthy Ageing*, διαθέσιμο στο ηλεκτρονικό link: oecd.org. Η ανάλυση του Οργανισμού αναδεικνύει τη σημασία της μετάβασης από την απλή επιμήκυνση του προσδόκιμου ζωής στη διασφάλιση ετών με καλή υγεία. https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/ageing-and-long-term-care/healthy-ageing.html

Άξονας 1: Αναδιοργάνωση της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας (ΠΦΥ) με έμφαση στην Πρόληψη

Η βιωσιμότητα των περιφερειακών δομών υγείας εξαρτάται από τη μετάβαση από το νοσοκομειοκεντρικό μοντέλο (curative care) στο μοντέλο της ολοκληρωμένης προληπτικής ιατρικής (preventive & proactive care).

► **Πρόταση 1.1: Δημιουργία Κινητών Μονάδων Πρωτοβάθμιας Πρόληψης (Mobile Health Units).** Σχεδιασμός και χρηματοδότηση, μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ), ειδικά εξοπλισμένων κινητών μονάδων σε συνεργασία των Υγειονομικών Περιφερειών (ΥΠΕ) με την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Οι μονάδες θα πραγματοποιούν περιοδικούς, προσυμπτωματικούς ελέγχους (screening) για καρδιαγγειακά νοσήματα, νεοπλάσματα και γνωστικές διαταραχές (άνοια) σε απομακρυσμένες και αγροτικές περιοχές, μειώνοντας τις γεωγραφικές ανισότητες πρόσβασης.

► **Πρόταση 1.2: Θεσμοθέτηση Κοινοτικής Νοσηλευτικής και Προγραμμάτων Κατ' Οίκον Φροντίδας.** Ενίσχυση και επιστημονική αναβάθμιση των υπαρχουσών κοινωνικών δομών (π.χ. «Βοήθεια στο Σπίτι») με τη στελέχωση εξειδικευμένων κοινοτικών νοσηλευτών. Στόχος είναι η διαχείριση των χρόνιων νοσημάτων στο οικιακό περιβάλλον, η πρόληψη των επιπλοκών και η αποσυμφόρηση των δευτεροβάθμιων περιφερειακών νοσοκομείων.

Άξονας 2: Ψηφιακός Μετασχηματισμός, Τηλεϊατρική και Ενεργός Γήρανση

Η τεχνολογική σύγκλιση αποτελεί απαραίτητο εργαλείο για τη διασφάλιση της αυτονομίας των ηλικιωμένων πληθυσμών στην περιφέρεια.

► **Πρόταση 2.1: Καθολική Επέκταση του Εθνικού Δικτύου Τηλεϊατρικής (ΕΔΙΤ) σε επίπεδο Περιφερειακών Ιατρείων.** Ψηφιακή διασύνδεση όλων των αγροτικών ιατρείων και των Τοπικών Μονάδων Υγείας (ΤΟΜΥ) με τα μεγάλα νοσοκομεία αναφοράς. Η εφαρμογή συστημάτων απομακρυσμένης παρακολούθησης (remote patient monitoring) για χρονίως πάσχοντες επιτρέπει την έγκαιρη κλινική παρέμβαση χωρίς την ανάγκη μετακίνησης του ασθενούς.

► **Πρόταση 2.2: Προγράμματα Ψηφιακού Εγγραμματισμού Υγείας (Digital Health Literacy) στην Τρίτη Ηλικία.** Δημιουργία στοχευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων μέσω των Δήμων και των ΚΑΠΗ, με σκοπό την εξοικείωση των μεγαλύτερων σε ηλικία πολιτών με τις ψηφιακές πλατφόρμες υγείας (άυλη συνταγογράφηση, εφαρμογές τηλεϊατρικής, προγραμματισμός προληπτικών εξετάσεων), ενισχύοντας την αυτοφροντίδα και την κοινωνική τους ενσωμάτωση.

Άξονας 3: Περιφερειακή Οικονομική Ανάπτυξη και «Ασημένια Οικονομία»

Η δημογραφική γήρανση πρέπει να αντιμετωπιστεί ως αναπτυξιακό έναυσμα για την ανάδειξη των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων.

► **Πρόταση 3.1: Σύνδεση Αγροδιατροφικού Τομέα με τη Δημόσια Υγεία (Nutrition-Sensitive Agriculture).** Επιστημονική τεκμηρίωση και προώθηση των τοπικών προϊόντων της ελληνικής περιφέρειας που σχετίζονται με τη μεσογειακή δίαιτα ως προϊόντων υψηλής διατροφικής αξίας. Σύνδεση της τοπικής παραγωγής με προγράμματα σχολικών γευμάτων και διατροφής στα ΚΑΠΗ, ενισχύοντας ταυτόχρονα την περιφερειακή οικονομία και την υγεία του πληθυσμού.

► **Πρόταση 3.2: Στρατηγικός Σχεδιασμός για τον Τουρισμό Υγείας, Ευεξίας και Μακροβιότητας (Silver Tourism).** Αξιοποίηση των φυσικών πόρων των περιφερειών (ιαματικές πηγές, ορεινοί όγκοι, περιπατητικά δίκτυα) για τη δημιουργία υποδομών προσέλκυσης επισκεπτών τρίτης ηλικίας. Η ανάπτυξη του εναλλακτικού αυτού τουριστικού μοντέλου μπορεί να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας υψηλής εξειδίκευσης στην περιφέρεια, συμβάλλοντας στην καταπολέμηση της εποχικότητας.

Ποσοτικοί Δείκτες Αξιολόγησης (KPIs)

Άξονας 1: Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας (ΠΦΥ) & Πρόληψη

-Ποσοστό Κάλυψης Screening Πληθυσμού: Ετήσιο ποσοστό του στοχευόμενου περιφερειακού πληθυσμού (άνω των 50 ετών) που υποβάλλεται σε προληπτικές εξετάσεις μέσω των Κινητών Μονάδων.

-Δείκτης Αποσυμφόρησης Δευτεροβάθμιων Νοσοκομείων: Ποσοστιαία μείωση των μη επειγόντων περιστατικών και των εισαγωγών από χρόνιες παθήσεις (π.χ. καρδιαγγειακά, διαβήτης) στα περιφερειακά νοσοκομεία.

-Χρόνος Απόκρισης Κοινοτικής Φροντίδας: Μέσος χρόνος ένταξης ενός ασθενούς στο πρόγραμμα «Κατ' Οίκον Φροντίδας» μετά την έξοδο από το νοσοκομείο.

Άξονας 2: Ψηφιακός Μετασχηματισμός & Τηλεϊατρική

-Βαθμός Διασύνδεσης Δομών: Ποσοστό των Περιφερειακών Ιατρείων και ΤΟΜΥ που είναι πλήρως ενταγμένα και λειτουργούν στο Εθνικό Δίκτυο Τηλεϊατρικής (ΕΔΙΤ).

-Πλήθος Τηλεσυνεδριών / Απομακρυσμένων Διαγνώσεων: Μηνιαίος αριθμός επιτυχημένων ψηφιακών κλινικών εκτιμήσεων ανά περιφέρεια.

-Ποσοστό Ψηφιακής Αυτονομίας Τρίτης Ηλικίας: Ποσοστό των εγγεγραμμένων χρηστών άνω των 65 ετών που χρησιμοποιούν αυτόνομα την άυλη συνταγογράφηση και τις ψηφιακές πλατφόρμες ραντεβού μετά τη συμμετοχή τους στα σεμινάρια των ΚΑΠΗ.

Άξονας 3: Ασημένια Οικονομία & Περιφερειακή Ανάπτυξη

-Δείκτης Διείσδυσης Τοπικών Προϊόντων: Ποσοστό συμμετοχής των πιστοποιημένων τοπικών αγροδιατροφικών προϊόντων στα δημόσια γεύματα (σχολεία, δομές φροντίδας).

-Αύξηση Ροών Εναλλακτικού Τουρισμού (Silver Tourism): Ποσοστιαία αύξηση των διανυκτερεύσεων ατόμων τρίτης ηλικίας κατά τη διάρκεια της χαμηλής τουριστικής περιόδου (off-season).

-Δημιουργία Θέσεων Εργασίας: Αριθμός νέων θέσεων εργασίας που δημιουργούνται στους κλάδους της ευεξίας, της ιατρικής αποκατάστασης και της εξειδικευμένης φροντίδας στην περιφέρεια.

Στρατηγική Κατανομή Πόρων και Δράσεων

Για την αποτελεσματική υλοποίηση της στρατηγικής, η διεθνής βιβλιογραφία δημόσιας υγείας (όπως αναδεικνύεται από μελέτες του ΟΟΣΑ), προτείνει την ακόλουθη ποσοστιαία κατανομή των διαθέσιμων πόρων και των νομοθετικών/διοικητικών πρωτοβουλιών:

Στρατηγικός Άξονας Παρέμβασης	Ποσοστό Κατανομής Πόρων / Δράσεων	Κύριος Στόχος
Άξονας 1: Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας & Πρόληψη	**40%**	Μετάβαση από τη θεραπεία στην πρόληψη, θωράκιση της υπαίθρου χώρας.
Άξονας 2: Ψηφιακός Μετασχηματισμός & Τηλεϊατρική	**35%**	Εκμηδενισμός γεωγραφικών αποκλεισμών, ψηφιακή αυτονομία πολιτών.
Άξονας 3: Ασημένια Οικονομία & Τοπική Ανάπτυξη	**25%**	Μετατροπή της δημογραφικής γήρανσης σε αναπτυξιακό μοχλό.

Συμπερασματικά, λοιπόν, η δημογραφική μετάβαση και η ανάδυση της Οικονομίας της Μακροβιότητας (Longevity Economy) δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως μια αναπόφευκτη περιφερειακή κρίση, αλλά ως μια **στρατηγική ευκαιρία για τον επανασχεδιασμό του αναπτυξιακού μοντέλου της χώρας**. Η διασφάλιση της ευζωίας στην ελληνική περιφέρεια απαιτεί την εγκατάλειψη αποσπασματικών επιδοματικών

πολιτικών και τη μετάβαση σε ένα ολοκληρωμένο, οριζόντιο μοντέλο παρεμβάσεων (evidence-based policies).

Η επιτυχία των προτεινόμενων αξόνων –από την ψηφιακή σύγκλιση και την τηλεϊατρική έως την αναδιοργάνωση της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας και την αξιοποίηση της Ασημένιας Οικονομίας– βασίζεται αποκλειστικά στην **πολυεπίπεδη διακυβέρνηση**. Είναι επιβεβλημένος ο συντονισμός της κεντρικής διοίκησης με τις Περιφερειακές Αρχές και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, προκειμένου οι διαθέσιμοι πόροι (π.χ. Ταμείο Ανάκαμψης, ΕΣΠΑ) να διοχετευθούν με βάση τις πραγματικές γεωγραφικές και πληθυσμιακές ανάγκες της υπαίθρου.

Η επένδυση στην υγιή και ενεργό γήρανση των πολιτών μας στον τόπο κατοικίας τους δεν αποτελεί πολυτέλεια, αλλά **συνθήκη εθνικής επιβίωσης και περιφερειακής ισότητας**. Μόνο μέσα από τη θωράκιση της ποιότητας ζωής των μεγαλύτερων σε ηλικία πληθυσμών και τη δημιουργία βιώσιμων τοπικών οικονομιών, θα μπορέσουμε να κρατήσουμε τις περιφέρειές μας ζωντανές, ελκυστικές και παραγωγικές για τις επόμενες γενιές.

Εισήγηση κ. Ν. Κρητικού, Μέλους της Επιτροπής

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη Συνεδρίαση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών, την Πέμπτη 29 Ιανουαρίου 2026, με θέμα «Μακροβιότητα, Ευζωία και Περιφερειακή Ανάπτυξη», διεξήχθη μια διεξοδική συζήτηση για τις εκφάνσεις και τις διαστάσεις της μακροβιότητας, της ευζωίας και της περιφερειακής ανάπτυξης. Εισαγωγικά, ο Πρόεδρος της Επιτροπής, κ. Εμμανουήλ Κόνσολας, διευκρίνισε πως η συζήτηση σχετίζεται με τις προεκτάσεις του δημογραφικού ζητήματος «για το οποίο ο Πρωθυπουργός έχει ανακοινώσει οριζόντια και κάθετα μέτρα».

Οι προσκεκλημένοι, οι οποίοι προέρχονταν από ένα ευρύ φάσμα πεδίων - κυβέρνηση, αυτοδιοίκηση, ακαδημαϊκό χώρο, φορείς και Ινστιτούτα Υγείας, συνέβαλαν στη διενέργεια μιας εξαιρετικά εποικοδομητικής και ολοκληρωμένης συζήτησης.

Στο επίκεντρο τέθηκε η ανάγκη διαμόρφωσης των προϋποθέσεων για μια πολιτική που εστιάζει στην προληπτική ιατρική, στην εμπέδωση των συνθηκών υγιούς και ενεργούς γήρανσης ή αλλιώς υγιούς μακροβιότητας, καθώς και στην ποιότητα ζωής και υιοθέτηση συνηθειών υγιεινής διατροφής. Η διαμόρφωση συνθηκών ανάπτυξης για την περιφέρεια απασχόλησε, επίσης, τη συζήτηση, ώστε όλα τα παραπάνω να μπορούν να προσφερθούν στους κατοίκους της περιφέρειας, στην οποία ευλόγως δόθηκε έμφαση, λόγω και της φύσης των θεμάτων στα οποία επικεντρώνεται η Επιτροπή.

2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

2.1. Παρεμβάσεις πολιτικής και υπηρεσιακής ηγεσίας του Υπουργείου Υγείας

Οι παρεμβάσεις της Αναπληρώτριας Υπουργού Υγείας και της Γενικής Γραμματέως του ίδιου Υπουργείου, υπήρξαν αρκούντως κατατοπιστικές, ξετυλίγοντας το πλέγμα των μεταρρυθμίσεων που υλοποιούνται, με έμφαση στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας και τη δημόσια υγεία.

Έγινε μνεία στο εμβληματικό πρόγραμμα «ΠΡΟΛΑΜΒΑΝΩ», το οποίο σχεδιάστηκε ειδικά για τις Περιφέρειες, με 15.000 συμβεβλημένες δημόσιες και ιδιωτικές δομές ανά την επικράτεια, οι οποίες παρέχουν δωρεάν εξετάσεις. Σημειώθηκε πως οι προσπάθειες επέκτασης θα εντατικοποιηθούν, γιατί αναμφίβολα είναι μεγάλος ο αριθμός αυτών, οι οποίοι δυσκολεύονται να προσεγγίσουν την πλησιέστερη αστική ή ημιαστική περιοχή, όπου υπάρχει διαγνωστικό κέντρο.

Αναφέρθηκε ότι πάνω από 5.100.000 άνθρωποι έχουν εξεταστεί για την πρόληψη και τη διάγνωση καρκίνου του μαστού, τραχήλου της μήτρας, παχέος εντέρου, καρδιαγγειακών

νοσημάτων, με πάνω από 130.000 περιστατικά να έχουν εντοπιστεί έγκαιρα. Αναφέρθηκαν, επίσης, το Πρόγραμμα Πρόληψης και Καταπολέμησης της Παχυσαρκίας στους ενήλικες και το Πρόγραμμα Πρόληψης της Νεφρικής Δυσλειτουργίας, τα οποία είχαν ξεκινήσει στις απαρχές του έτους.

Έγινε μνεία στις δυνατότητες και στις εφαρμογές της τηλεϊατρικής, με την παράλληλη επεξήγηση πως δεν πρόκειται για ιατρική μέσω Skype ή μέσω τηλεδιάσκεψης, αλλά για ένα ολοκληρωμένο σύστημα ιατρικής αξιολόγησης, με 35 σταθμούς γιατρών - συμβούλων, οι οποίοι δίνουν τη δυνατότητα στο γιατρό που βρίσκεται σε μια απομακρυσμένη περιοχή να έχει καλύτερη υποστήριξη για τους ασθενείς του, γεγονός που αποτελεί κίνητρο για τους γιατρούς, προκειμένου να πάνε σε απομακρυσμένες περιοχές.

Η ενίσχυση της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, η ενσωμάτωση της Δημόσιας Υγείας και της πρόληψης, με έμφαση στις μη μεταδοτικές ασθένειες και την ψυχική υγεία, η ανάπτυξη των Τοπικών και Κινητών Ομάδων Υγείας, καθώς και η πλήρης ανάπτυξη των Προγραμμάτων Προσυμπτωματικού Ελέγχου, κατατάσσονται στις σαφείς επιλογές του αρμόδιου Υπουργείου.

Υπογραμμίσθηκε η κρισιμότητα που ενέχει σε περιφερειακό επίπεδο, η συνεργασία για τη στελέχωση των απομακρυσμένων Δομών, την παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών και τη συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των ίδιων των πολιτών, καθώς και η δημιουργία ενός αξιόπιστου δικτύου ασφάλειας απέναντι σε υγειονομικές και κλιματικές απειλές.

2.2 Τοποθετήσεις Αυτοδιοίκησης, Φορέων, Οργανισμών και ΑΜΚΕ σχετικών με την Υγεία

Η Διοικήτρια της 4ης ΥΠΕ-Περιφέρειας Μακεδονίας Θράκης, αρμόδια για την Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας και Ψυχικής Υγείας, ανέδειξε τις ανισότητες που υπάρχουν στην υγεία σε ευάλωτες ομάδες, παραθέτοντας την εμπειρία της από την πιλοτική δράση των Κινητών Ομάδων Υγείας του ΕΟΔΥ, στα ορεινά χωριά της Ξάνθης, της Ροδόπης και του Έβρου. Υποστήριξε ότι μια ισχυρή Πρωτοβάθμια ως το πρώτο σημείο επαφής του πολίτη και βασικό πυλώνα υγείας, μπορεί να ανατρέψει αυτό το μοντέλο, μεταφέροντας το κέντρο βάρους από την αντιμετώπιση της ασθένειας στην πρόληψη και τη συνεχή φροντίδα.

Ο εκπρόσωπος της ΕΝΠΕ υποστήριξε πως για την ΕΝΠΕ, η μακροβιότητα και η ευζωία δεν είναι απλώς θεωρητικοί όροι, αλλά το τελικό ζητούμενο κάθε πολιτικής απόφασης. Εξήγησε ότι οι περιφέρειες χτίζουν ένα δίχτυ προστασίας μέσα από τα ευρωπαϊκά προγράμματα και τα προγράμματα ανάπτυξης και δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μια κοινωνία που δεν προσθέτει απλώς χρόνια στη ζωή, αλλά ζωή στα χρόνια. Ανέλυσε πως

επενδύουν σε προγράμματα διά βίου μάθησης, ενώ ως προς την τρίτη ηλικία, ενισχύουν τη μάθηση και τις ψηφιακές υπηρεσίες, προκειμένου να διευκολύνονται οι πολίτες και να μη νιώθουν απομονωμένοι.

Επιπλέον, κοινός τόπος των εκπροσώπων της Αυτοδιοίκησης ήταν ότι η μακροβιότητα δεν αποτελεί απλώς ένα δημογραφικό δεδομένο. Είναι μια σύνθετη κοινωνική και αναπτυξιακή πρόκληση και δεν αφορά μόνο στο μέλλον. Αφορά το παρόν όπως αυτό βιώνεται καθημερινά σε κάθε γειτονιά, σε κάθε χωριό σε κάθε νησί. Αφορά το αν ο τόπος στον οποίο ζούμε, μας επιτρέπει να μεγαλώνουμε με ασφάλεια, να παραμένουμε ενεργοί και να σχεδιάζουμε τη ζωή με προοπτική.

Κατατέθηκε η άποψη πως η μακροβιότητα χωρίς ευζωία οδηγεί σε ανισότητες, ενώ η ευζωία χωρίς χωρικό σχεδιασμό δεν είναι βιώσιμη.

Ο Πρόεδρος της Διοικητικής Επιτροπής του Ελληνικού Κέντρου Μακροβιότητας, χαρακτήρισε το θέμα της μακροβιότητας ως «πολύπλευρο», σημειώνοντας πως χρήζει συντονισμού και βελτίωσης από το αρμόδιο Υπουργείο, με συμπερίληψη στον συντονισμό, των περιφερειών, των δήμων, των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, αλλά και της κοινωνίας των πολιτών.

2.3 Ακαδημαϊκές προσεγγίσεις

Η μακροζωία συνδυάστηκε με τις πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς και με την ανάπτυξη, τη διαγενεακή συνύπαρξη και τη θεσμοθέτηση της συμμετοχής των ηλικιωμένων στον τοπικό και περιφερειακό σχεδιασμό, ενώ έγινε ειδική μνεία σε μελέτη του Πανεπιστημίου Πειραιώς για τη γήρανση του πληθυσμού.

2.4 Προσεγγίσεις μελών Επιτροπής

Ο κ. Τσίμαρης σημείωσε πως η μακροβιότητα και η ευεξία μπορούν να αποτελέσουν αναπτυξιακό πολλαπλασιαστή για την ελληνική περιφέρεια, ο οποίος πρέπει να αντιμετωπισθεί ως μέγεθος, ως μια δυναμική παραγωγική και καταναλωτική οικονομική οντότητα, η οποία δημιουργεί ευκαιρίες.

Η κυρία Έλλη Ρούσσου επισήμανε την ανάγκη επανεκτίμησης της προσβασιμότητας στην «πανάκριβη» υπηρεσία των Κέντρων Αποκατάστασης και στην ανάγκη να εγκύψουμε στη δυνατότητα παροχής της κατ’ οίκον νοσηλείας.

Τέλος, ως μέλος της Επιτροπής, υποστήριξα πως η Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας προσπαθεί να βελτιστοποιήσει την πρώτη επαφή των πολιτών με το σύστημα Υγείας και αυτό θα συμβάλλει βέβαια, στην απομάκρυνση από το νοσοκομειακοκεντρικό μοντέλο. Τόνισα ότι, δίνοντας έμφαση στην πρόληψη, αλλά και στην περαιτέρω αξιοποίηση των δυνατοτήτων που φέρνουν η Ψηφιακή Υγεία και η Τηλεϊατρική και με επικέντρωση στις

κοινωνικές Δομές, θα μπορέσουμε να έχουμε καλύτερα αποτελέσματα, όσον αφορά στην ενεργό και υγιή γήρανση στην περιφέρεια.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η μακροβιότητα δεν είναι απλώς ένα δημογραφικό δεδομένο, είναι μια εθνική πρόκληση και μια ευκαιρία. Είναι η κοινωνική συνθήκη, στην οποία ζούμε, μια πολυδιάστατη έννοια και ένα συλλογικό αποτέλεσμα. Εξαρτάται από την πρόληψη, την πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, την ψυχική υγεία και την κοινωνική συνοχή, την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, αλλά και την ενεργό γήρανση και τη συμμετοχή των πολιτών σε όλες τις φάσεις της ζωής τους.

Η αύξηση του προσδόκιμου ζωής, όταν συνδέεται με ποιότητα σημαίνει περισσότερα χρόνια, καλύτερη υγεία, αυτονομία και κοινωνική συμμετοχή και συνιστά έναν πραγματικό δείκτη επιτυχίας της δημόσιας πολιτικής.

4. «*Διάβρωση των ακτών: Τα επόμενα βήματα που πρέπει να γίνουν*»

Εισηγητής: Περικλής Μαντάς, Μέλος της Επιτροπής

Η συζήτηση στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών για τη διάβρωση των ακτών είναι γεγονός ότι δεν αφορά πλέον την ανάδειξη ενός προβλήματος. Το πρόβλημα έχει αναδειχθεί, έχει μελετηθεί και οι διαστάσεις του έχουν καταγραφεί από την επιστημονική κοινότητα. Το ζητούμενο σήμερα, λοιπόν, είναι να περάσουμε από τη διαπίστωση και την επαναλαμβανόμενη συζήτηση στην οργανωμένη δράση, με συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο, σαφείς αρμοδιότητες, μηχανισμό συντονισμού και δυνατότητα έγκαιρης παρέμβασης.

Η συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2026 της Επιτροπής είχε ιδιαίτερη σημασία, ακριβώς επειδή αποτέλεσε συνέχεια της προηγούμενης συζήτησης της 13ης Ιουνίου 2024. Στο διάστημα που μεσολάβησε επιβεβαιώθηκε ότι η διάβρωση των ακτών αποτελεί ένα σύνθετο και δυναμικό ζήτημα, με περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις, το οποίο αφορά μεγάλο μέρος της χώρας και ιδίως τις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές. Η κλιματική αλλαγή, η άνοδος της στάθμης της θάλασσας και η συχνότερη εμφάνιση ακραίων φαινομένων ενισχύουν την ανάγκη για μια πολιτική προσαρμογής με μακροπρόθεσμο σχεδιασμό.

Η ίδια η Επιτροπή έχει επισημάνει την ανάγκη για ολιστική και αποτελεσματική αντιμετώπιση, καθώς και για συνεργασία όλων των συναρμόδιων φορέων. Το βασικό συμπέρασμα της συνεδρίασης είναι ότι δεν αρκεί να γνωρίζουμε πού υπάρχει διάβρωση. Πρέπει να γνωρίζουμε γιατί συμβαίνει, πώς εξελίσσεται και ποια παρέμβαση είναι κατάλληλη σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση. Όπως αναδείχθηκε και από τους επιστημονικούς φορείς, η σωστή διάγνωση πρέπει να προηγείται της τεχνικής λύσης.

Προς αυτή την κατεύθυνση, **η πρώτη και βασικότερη προτεραιότητα είναι η δημιουργία ενός σαφούς και λειτουργικού θεσμικού πλαισίου για τα αντιδιαβρωτικά έργα**. Όπως αναδείχθηκε από την παρουσίαση του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας (ΤΕΕ), μέχρι σήμερα η αντιμετώπιση της διάβρωσης εντασσόταν σε ευρύτερες διοικητικές διαδικασίες, χωρίς να υπάρχει μια διακριτή διαδικασία προσαρμοσμένη στις ιδιαίτερες ανάγκες του φαινομένου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα σημαντικές καθυστερήσεις, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου η ανάγκη παρέμβασης είναι προφανής. Η σχετική τεχνική οδηγία του ΤΕΕ δημιουργεί, συνεπώς, μια σημαντική βάση για την τυποποίηση και την ορθότερη αντιμετώπιση των έργων.

Η πρόταση που παρουσιάστηκε κινείται σαφώς προς αυτήν την κατεύθυνση: ειδική, δομημένη και απλούστερη διοικητική διαδικασία για την εκτέλεση έργων αντιμετώπισης της διάβρωσης, με παράλληλη διατήρηση όλων των αναγκαίων περιβαλλοντικών

εγγυήσεων. Προβλέπει προκαταρκτικό έλεγχο της αναγκαιότητας του έργου, αξιοποίηση των διαθέσιμων τεχνικών δεδομένων, συμμετοχή των συναρμόδιων φορέων και συγκεκριμένα χρονικά όρια. Παράλληλα, προτείνεται ειδική γνωμοδοτική διαδικασία για τα έργα επί των ακτών και συγκέντρωση των απαιτούμενων διοικητικών ελέγχων.

Η απλούστευση, όμως, δεν πρέπει να σημαίνει χαλάρωση της περιβαλλοντικής προστασίας. Αντίθετα, η ταχύτητα πρέπει να λειτουργεί υπέρ της πρόληψης. Όπως επισημάνθηκε, οι σημερινές καθυστερήσεις μπορεί τελικά να λειτουργούν εις βάρος του ίδιου του περιβάλλοντος, καθώς ένα πρόβλημα που δεν αντιμετωπίζεται έγκαιρα εξελίσσεται και απαιτεί αργότερα μεγαλύτερες και ακριβότερες παρεμβάσεις. Η αναφορά σε περιπτώσεις, όπου η αδειοδότηση μπορεί να απαιτήσει ακόμη και τέσσερα, πέντε ή έξι χρόνια, καταδεικνύει το μέγεθος του προβλήματος.

Δεύτερη προτεραιότητα πρέπει να είναι η συστηματική παρακολούθηση του φαινομένου. Η δημιουργία Παρατηρητηρίου των ακτών αποτελεί σημαντικό βήμα, καθώς επιτρέπει την καταγραφή της εξέλιξης της διάβρωσης, την αναγνώριση των περιοχών υψηλού κινδύνου και, κυρίως, την έγκαιρη προετοιμασία των απαιτούμενων παρεμβάσεων. Η πρόταση του ΤΕΕ προβλέπει την παρακολούθηση κρίσιμων περιοχών, την καταγραφή δεδομένων και την εκπόνηση προμελετών, ώστε οι αρμόδιοι φορείς να μπορούν να κινηθούν εγκαίρως. Ειδικότερα, παρουσιάστηκε η δυνατότητα επιλογής αντιπροσωπευτικών περιοχών, με συστηματική παρακολούθηση και χρήση δεικτών τρωτότητας, ώστε να εντοπίζονται έγκαιρα οι περιοχές στις οποίες απαιτείται παρέμβαση.

Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται η ανάγκη επικαιροποίησης και αξιοποίησης του Ακτολογίου. Η καταγραφή της παράκτιας ζώνης δεν πρέπει να αποτελεί μια στατική αποτύπωση, αλλά ένα δυναμικό εργαλείο σχεδιασμού, το οποίο θα συνδέεται με τα δεδομένα του Παρατηρητηρίου και θα επιτρέπει την παρακολούθηση των μεταβολών στον χρόνο. Η αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων, μοντέλων πρόβλεψης και, όπου είναι διαθέσιμα, ψηφιακών διδύμων μπορεί να ενισχύσει αυτή την προσπάθεια και να επιτρέψει τη μεταφορά της ίδιας μεθοδολογίας από περιοχή σε περιοχή.

Η επιστημονική προσέγγιση που παρουσιάστηκε ανέδειξε, επίσης, ότι η ιεράρχηση των παρεμβάσεων πρέπει να βασίζεται τόσο στον βαθμό κινδύνου από τη διάβρωση, όσο και στη σημασία κάθε παράκτιας περιοχής από κοινωνική, οικονομική, περιβαλλοντική και πολιτιστική άποψη. Έτσι, οι διαθέσιμοι πόροι μπορούν να κατευθύνονται, κατά προτεραιότητα, εκεί όπου η ανάγκη προστασίας είναι μεγαλύτερη.

Τρίτος κρίσιμος άξονας είναι η χρηματοδότηση. Η αντιμετώπιση της διάβρωσης των ακτών δεν μπορεί να στηρίζεται μόνο στις οικονομικές δυνατότητες των δήμων και των περιφερειών. Χρειάζεται συνδυασμός εθνικών και ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων, με αξιοποίηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, των ευρωπαϊκών πόρων για την αντιμετώπιση και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και των

διαθέσιμων πόρων της Αυτοδιοίκησης. Στη συνεδρίαση αναφέρθηκαν ειδικότερα το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής ως δυνητικές πηγές χρηματοδότησης.

Η ύπαρξη ώριμων προμελετών και αξιόπιστων δεδομένων, μέσω του Παρατηρητηρίου, μπορεί να αποτελέσει σημαντική προϋπόθεση για την αποτελεσματική απορρόφηση των πόρων. Δεν αρκεί, δηλαδή, να υπάρχουν χρηματοδοτικά εργαλεία. Χρειάζεται να υπάρχουν έτοιμα, τεκμηριωμένα και σωστά ιεραρχημένα έργα, ώστε οι πόροι να μετατρέπονται σε πραγματικές παρεμβάσεις και όχι να παραμένουν ανεκμετάλλευτοι.

Ιδιαίτερη μέριμνα απαιτείται για τους μικρούς και νησιωτικούς δήμους, οι οποίοι συχνά δεν διαθέτουν την απαιτούμενη τεχνική επάρκεια για σύνθετες μελέτες παράκτιας διαχείρισης. Η Πολιτεία οφείλει να εξασφαλίσει τεχνική υποστήριξη και πρόσβαση στην επιστημονική και τεχνική γνώση, ώστε η έλλειψη προσωπικού ή τεχνογνωσίας να μην αποτελεί λόγο καθυστέρησης ή αδυναμίας υλοποίησης έργων. Η ανάγκη αυτή είναι ακόμη πιο σημαντική αν ληφθεί υπόψη ότι το ζήτημα αφορά τη μεγάλη πλειονότητα των περιφερειών της χώρας και πολλούς δήμους με διαφορετικές δυνατότητες και ανάγκες.

Τέταρτος άξονας είναι ο συντονισμός. Η διάβρωση δεν αναγνωρίζει διοικητικά όρια και συνεπώς δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με αποσπασματικές παρεμβάσεις Δήμων, Περιφερειών ή επιμέρους Υπουργείων. Χρειάζεται ένας μόνιμος μηχανισμός συντονισμού της Κεντρικής Διοίκησης, με τη συμμετοχή των συναρμόδιων Υπουργείων, της Αυτοδιοίκησης και των επιστημονικών φορέων. Η συνεδρίαση ανέδειξε με σαφήνεια ότι απαιτείται ένας συντονισμένος μηχανισμός, που θα μπορεί να μετατρέπει την επιστημονική γνώση σε εφαρμοσμένη πολιτική και να παρακολουθεί την πορεία των αναγκαίων παρεμβάσεων.

Παράλληλα, οι παρεμβάσεις πρέπει να εντάσσονται σε μια ευρύτερη λογική παράκτιας διαχείρισης. Δεν αρκούν μόνο τα τεχνικά έργα. Χρειάζεται προστασία των αμμωδών παραλιών και των αμμοθινών, ενίσχυση της φυσικής βλάστησης, όπου αυτή μπορεί να λειτουργήσει προστατευτικά, κανόνες για την ανθρώπινη δραστηριότητα στην παράκτια ζώνη και συνεκτίμηση της βιοποικιλότητας και της παράκτιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Η προστασία της ακτής δεν αφορά μόνο την ίδια την παραλία, αλλά και τις υποδομές, τις οικονομικές δραστηριότητες και τα οικοσυστήματα που εξαρτώνται από αυτήν.

Ιδιαίτερη σημασία έχει και η προστασία της παράκτιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Όπως αναδείχθηκε στη συνεδρίαση, η Ελλάδα διαθέτει σημαντικό πολιτιστικό απόθεμα στην παράκτια ζώνη, το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την ιεράρχηση των κινδύνων και τον σχεδιασμό των παρεμβάσεων. Αντίστοιχα, η διάβρωση μπορεί να επηρεάσει ευαίσθητα οικοσυστήματα και σημαντικές περιοχές βιοποικιλότητας, γεγονός που καθιστά ακόμη πιο αναγκαία την έγκαιρη και επιστημονικά τεκμηριωμένη παρέμβαση.

Η προστασία των ακτών είναι, επομένως, ταυτόχρονα προστασία του περιβάλλοντος, της τοπικής οικονομίας, του τουρισμού, των υποδομών, της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και της ποιότητας ζωής των πολιτών.

Συμπερασματικά, το επόμενο βήμα δεν μπορεί να είναι μία ακόμη γενική διαπίστωση. Η Ελλάδα διαθέτει πλέον σημαντική επιστημονική γνώση, τεχνικές κατευθύνσεις και συγκεκριμένες προτάσεις θεσμικής παρέμβασης. Αυτό που απαιτείται είναι να μετατραπούν σε ενιαία δημόσια πολιτική: με σαφές θεσμικό πλαίσιο, γρήγορες, αλλά περιβαλλοντικά ασφαλείς διαδικασίες, Παρατηρητήριο και επικαιροποιημένο Ακτολόγιο, τεχνική υποστήριξη της Αυτοδιοίκησης, ώριμα έργα, εξασφαλισμένους πόρους και μόνιμο μηχανισμό συντονισμού.

Η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών μπορεί και πρέπει να συμβάλει σε αυτή την προσπάθεια, καταθέτοντας μια συνεκτική πρόταση προς την Κυβέρνηση. Η πρόκληση πλέον είναι να περάσουμε από τη γνώση στην εφαρμογή και από την αντιμετώπιση των συνεπειών στην πρόληψη. Η προστασία του παράκτιου χώρου είναι ζήτημα περιβαλλοντικής ευθύνης, αναπτυξιακού σχεδιασμού και προστασίας του δημόσιου και ιδιωτικού πλούτου της χώρας.

5. «Περιφερειακή Ανάπτυξη μέσα από την αξιοποίηση του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος: Ιχθυοκαλλιέργειες ανοιχτής θαλάσσης και ολοκληρωμένα Θαλάσσια Πάρκα Παραγωγής Ενέργειας»

Εισηγητής: Κωνσταντίνος Μπούμπας, Μέλος της Επιτροπής

1. Η θάλασσα ως νέος πυλώνας περιφερειακής ανάπτυξης

Η αξιοποίηση του θαλάσσιου χώρου μπορεί να αποτελέσει σημαντικό πεδίο **περιφερειακής ανάπτυξης και ενίσχυσης της γαλάζιας οικονομίας**, με παράλληλη προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Οι βασικοί τομείς είναι:

- υπεράκτια αιολική ενέργεια,
- υπεράκτιες ιχθυοκαλλιέργειες,
- αλιεία,
- τουρισμός,
- έρευνα και καινοτομία.

Στόχος είναι οι δραστηριότητες να λειτουργούν **συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά**, δημιουργώντας νέες παραγωγικές δυνατότητες, θέσεις εργασίας και οικονομική δραστηριότητα στις νησιωτικές και παράκτιες περιοχές.

2. Πρώτη προτεραιότητα: ολοκληρωμένος θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός

Βασικό συμπέρασμα είναι ότι **ο χωροταξικός σχεδιασμός πρέπει να προηγείται των επενδύσεων**.

Ο θαλάσσιος χώρος δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται αποσπασματικά. Στον ίδιο σχεδιασμό πρέπει να συνυπολογίζονται:

- θαλάσσια αιολικά πάρκα,
- ιχθυοκαλλιέργειες,
- αλιεία,
- τουρισμός,
- προστατευόμενες περιοχές,
- περιβαλλοντικές απαιτήσεις,
- λιμενικές και ενεργειακές υποδομές.

Απαιτείται, επομένως, **ενιαίο και επιστημονικά τεκμηριωμένο πλαίσιο χωροθέτησης**, με σαφή όρια, κανόνες και κριτήρια για κάθε χρήση.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η **φέρουσα ικανότητα** κάθε περιοχής, όχι μόνο στον θαλάσσιο χώρο, αλλά και στις παράκτιες και λιμενικές υποδομές που θα υποστηρίξουν τις νέες δραστηριότητες.

3. Υπεράκτια αιολική ενέργεια: σημαντική δυνατότητα, αλλά με προϋποθέσεις

Η υπεράκτια αιολική ενέργεια παρουσιάζει σημαντικές δυνατότητες λόγω του αιολικού δυναμικού των ελληνικών θαλασσών.

Πλεονεκτήματα:

- αξιοποίηση ανανεώσιμης πηγής ενέργειας,
- αξιοποίηση του ισχυρού αιολικού δυναμικού της θάλασσας,
- μικρότερη οπτική και ακουστική όχληση σε σχέση με χερσαίες εγκαταστάσεις, όταν η χωροθέτηση γίνεται κατάλληλα,
- δυνατότητα ανάπτυξης κοντά σε περιοχές υψηλής ενεργειακής ζήτησης.

Ωστόσο, η ανάπτυξη δεν είναι χωρίς προβλήματα. Οι βασικοί παράγοντες που καθορίζουν τη βιωσιμότητα μιας εγκατάστασης είναι:

άνεμος – βάθος – απόσταση από την ακτή – κόστος – σύνδεση με το δίκτυο.

Στη Μεσόγειο το μεγάλο βάθος κοντά στην ακτή καθιστά πολλές περιοχές κατάλληλες κυρίως για **πλωτές ανεμογεννήτριες**, οι οποίες έχουν υψηλότερες τεχνικές και οικονομικές απαιτήσεις.

Επομένως, το γεγονός ότι μια περιοχή είναι τεχνικά κατάλληλη **δεν σημαίνει αυτομάτως ότι είναι και οικονομικά βιώσιμη**. Η οικονομική βιωσιμότητα και η δυνατότητα χρηματοδότησης πρέπει να αποτελούν βασικά κριτήρια πριν από κάθε επένδυση.

4. Ελληνικό αιολικό δυναμικό και ανάγκη επιλογής κατάλληλων περιοχών

Ιδιαίτερα το αιολικό δυναμικό εντοπίζεται σε θαλάσσιες περιοχές μεταξύ:

- Κρήτης – Καρπάθου,
- Καρπάθου – Ρόδου,
- Κρήτης – Αντικυθήρων.

Η έντονη παρουσία των μελτεμιών κατά τους θερινούς μήνες δημιουργεί σημαντικό αιολικό δυναμικό, γεγονός που συνδέεται και με την εποχική ενεργειακή ζήτηση.

Παράλληλα, αναφέρονται περιοχές που έχουν εξεταστεί για πιλοτικές εγκαταστάσεις, όπως το Ιόνιο, τα Διαπόντια, οι Οθωνοί, η Πάτρα, η Κρήτη, η Ρόδος και περιοχές του βορειοανατολικού Αιγαίου. Η επιλογή μεταξύ **θεμελιωμένων και πλωτών εγκαταστάσεων** εξαρτάται κυρίως από το βάθος.

5. Υπεράκτιες ιχθυοκαλλιέργειες

Η μεταφορά μέρους της παραγωγής από τις παράκτιες περιοχές στην ανοικτή θάλασσα μπορεί να προσφέρει:

- μεγαλύτερους κλωβούς,
- καλύτερη ανανέωση και οξυγόνωση του νερού,
- αύξηση της παραγωγικής δυνατότητας,
- αποσυμφόρηση των παράκτιων περιοχών,
- περιορισμό συγκρούσεων με άλλες δραστηριότητες, ιδιαίτερα τον τουρισμό.

Ταυτόχρονα, όμως, δημιουργούνται σημαντικές τεχνικές και οικονομικές απαιτήσεις, όπως:

- αντιμετώπιση κυμάτων και θαλάσσιων ρευμάτων,
- ασφαλής αγκύρωση,
- επιλογή κατάλληλων θέσεων,
- αυξημένο κόστος λειτουργίας και μεταφοράς,
- προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και του βυθού.

Η ανάπτυξη πρέπει, επομένως, να συνδέεται με **έρευνα, πιλοτικές εγκαταστάσεις και αξιολόγηση πραγματικών συνθηκών ανοικτής θάλασσας**.

6. Συνδυασμός ενέργειας και ιχθυοκαλλιεργειών

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάπτυξη **πολυχρηστικών θαλάσσιων υποδομών**, όπου θα μπορούσαν να συνδυάζονται υπεράκτια αιολική ενέργεια και ιχθυοκαλλιέργειες.

Η λογική είναι:

κοινές υποδομές → μικρότερο κόστος → καλύτερη αξιοποίηση του θαλάσσιου χώρου → πολλαπλές παραγωγικές δραστηριότητες.

Η προσέγγιση αυτή απαιτεί, όμως, αυστηρή περιβαλλοντική αξιολόγηση και σαφή χωροταξικά κριτήρια.

7. Περιβάλλον και κοινωνική αποδοχή

Η ανάπτυξη της θαλάσσιας οικονομίας πρέπει να συνοδεύεται από **περιβαλλοντικό έλεγχο και κοινωνικό διάλογο**.

Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται:

- στις επιπτώσεις στον πυθμένα,
- στις επιπτώσεις στα θαλάσσια οικοσυστήματα,
- στις επιπτώσεις στις ιχθυοκαλλιέργειες,
- στη διαχείριση και ανακύκλωση υλικών και διχτυών,
- στη συνύπαρξη με την αλιεία και τον τουρισμό.

Παράλληλα, για τα θαλάσσια αιολικά πάρκα είναι αναγκαίος **ουσιαστικός διάλογος με τις τοπικές κοινωνίες**, ώστε οι αποφάσεις χωροθέτησης να λαμβάνουν υπόψη τον τρόπο ζωής, την οικονομία και τις ανάγκες κάθε περιοχής.

8. Ιχθυοκαλλιέργεια: ανάγκη σαφούς χωροθέτησης

Βασική επισήμανση είναι ότι το υφιστάμενο πλαίσιο χωροθέτησης των ιχθυοκαλλιεργειών παρουσιάζει καθυστερήσεις, γεγονός που δημιουργεί προβλήματα τόσο για τους επενδυτές όσο και για την εποπτεία και τον έλεγχο των μονάδων.

Η χωροθέτηση πρέπει να αντιμετωπίζεται συνολικά και να συνδέεται με:

- τον τουρισμό,
- την αλιεία,
- την προστασία του περιβάλλοντος,
- τις τοπικές κοινωνίες,
- τις ενεργειακές ανάγκες,
- τις διαθέσιμες υποδομές.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η **φέρουσα ικανότητα κάθε περιοχής** και η κοινωνική αποδοχή των δραστηριοτήτων.

9. Ρόλος Περιφερειών και Δήμων

Η τοπική αυτοδιοίκηση πρέπει να έχει **ουσιαστικό ρόλο στον σχεδιασμό**, όχι να καλείται να διαχειριστεί τις συνέπειες αποφάσεων που έχουν ήδη ληφθεί.

Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες μπορούν να συμβάλουν:

- στη χωροθέτηση,
- στην περιβαλλοντική αδειοδότηση,
- στην αξιολόγηση των τοπικών επιπτώσεων,
- στον σχεδιασμό των υποδομών,
- στη διαμόρφωση ανταποδοτικών οφελών,
- στη διασφάλιση κοινωνικής αποδοχής.

Στόχος είναι οι επενδύσεις να **εντάσσονται στον τοπικό και περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό** και όχι ο σχεδιασμός να προσαρμόζεται εκ των υστέρων στις επενδύσεις.

10. Υποδομές και οικονομική βιωσιμότητα

Δεν αρκεί η χωροθέτηση μιας επένδυσης. Παράλληλα πρέπει να σχεδιάζονται:

- λιμενικές υποδομές,
- ενεργειακές υποδομές,
- υποθαλάσσιες διασυνδέσεις,
- μεταφορές,
- υποδομές συντήρησης και υποστήριξης.

Ιδιαίτερα κρίσιμο για την υπεράκτια αιολική ενέργεια είναι το **υποθαλάσσιο δίκτυο διασύνδεσης**, ενώ το υψηλό κόστος των πλωτών εγκαταστάσεων αποτελεί βασική πρόκληση για τη Μεσόγειο.

Κάθε επένδυση πρέπει να αξιολογείται όχι μόνο ως τεχνικά εφικτή αλλά και ως **οικονομικά βιώσιμη και χρηματοδοτήσιμη**.

11. Έρευνα, καινοτομία και εγχώρια παραγωγή

Η ανάπτυξη των νέων θαλάσσιων δραστηριοτήτων δημιουργεί ανάγκη για στενή συνεργασία:

Πολιτείας – Περιφερειών – Δήμων – ερευνητικών ιδρυμάτων – παραγωγικού τομέα.

Το ΕΜΠ και το ΕΛΚΕΘΕ, σύμφωνα με το υλικό, ήδη ασχολούνται με τεχνολογίες πλωτών ιχθυοκλωβών και συστημάτων αγκύρωσης.

Η έρευνα πρέπει να μετατρέπεται σε **παραγωγική και οικονομική υπεραξία**, ενώ παράλληλα πρέπει να εξεταστεί κατά πόσο οι επενδύσεις μπορούν να ενισχύσουν την εγχώρια κατασκευαστική και τεχνολογική βάση.

12. Περιφερειακή ανάπτυξη και ανταποδοτικότητα

Η αξιοποίηση του θαλάσσιου χώρου μπορεί να συμβάλει στη **διεύρυνση της τοπικής οικονομικής βάσης**, ιδιαίτερα σε νησιωτικές και απομακρυσμένες περιοχές που δεν πρέπει να εξαρτώνται αποκλειστικά από τον τουρισμό.

Οι επενδύσεις μπορούν να δημιουργήσουν:

- άμεσες και έμμεσες θέσεις εργασίας,
- νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες,
- ζήτηση για τοπικές υπηρεσίες,
- ερευνητική και τεχνολογική δραστηριότητα.

Παράλληλα, τίθεται το ζήτημα των **ανταποδοτικών οφελών προς τις τοπικές κοινωνίες και τους Δήμους**, ώστε μέρος της οικονομικής δραστηριότητας να επιστρέφει στην περιοχή που φιλοξενεί τις εγκαταστάσεις.

13. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Με βάση την ανάγκη η ανάπτυξη των υπεράκτιων αιολικών πάρκων και των ανοικτών ιχθυοκαλλιεργειών να αποκτήσει σαφές **εθνικό, κοινωνικό και παραγωγικό πρόσημο**, προτείνονται οι ακόλουθες πέντε στρατηγικές κατευθύνσεις:

13.1. Σύνδεση των θαλάσσιων έργων με την άσκηση κυριαρχικών δικαιωμάτων

Η χωροθέτηση και ανάπτυξη υπεράκτιων ενεργειακών και παραγωγικών έργων να συνδέεται με την έμπρακτη ενίσχυση της παρουσίας και της άσκησης των κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας στις θαλάσσιες περιοχές ελληνικού ενδιαφέροντος.

Βασικός στόχος:

Η οικονομική αξιοποίηση του θαλάσσιου χώρου να λειτουργεί παράλληλα ως εργαλείο ενίσχυσης της εθνικής παρουσίας και θωράκισης των ελληνικών συμφερόντων.

13.2. Προτεραιότητα στην εγχώρια παραγωγή και στις τοπικές επιχειρήσεις

Να θεσπιστούν σαφή εθνικά και τοπικά κριτήρια στις αδειοδοτήσεις των νέων πολυλειτουργικών θαλάσσιων πλατφορμών, με προτεραιότητα στη συμμετοχή:

- ελληνικών μικρομεσαίων και οικογενειακών επιχειρήσεων,

- ντόπιων αλιέων,
- τοπικών παραγωγικών συνεταιρισμών,
- επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές.

Παράλληλα, να αξιοποιηθούν διαθέσιμοι ευρωπαϊκοί πόροι, μεταξύ άλλων μέσω του **Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)**, για τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη των υποδομών ανοικτής θάλασσας.

Βασικός στόχος:
Η αξιοποίηση του θαλάσσιου πλούτου να δημιουργεί **εγχώρια προστιθέμενη αξία, εισόδημα και παραγωγική δραστηριότητα στις τοπικές κοινωνίες**, αντί η οικονομική ωφέλεια να συγκεντρώνεται αποκλειστικά σε μεγάλους επενδυτικούς ομίλους.

13.3. Ενεργειακή ανταποδοτικότητα προς τις τοπικές κοινωνίες

Να εξεταστεί η δημιουργία μηχανισμού μέσω του οποίου μέρος της παραγόμενης ενέργειας από υπεράκτια αιολικά έργα θα κατευθύνεται κατά προτεραιότητα στην κάλυψη των ενεργειακών αναγκών των παράκτιων και νησιωτικών περιοχών.

Η συμμετοχή **Τοπικών Ενεργειακών Κοινοτήτων**, με τη συμμετοχή δήμων, ακριτικών νησιών και τοπικών παραγωγικών φορέων, μπορεί να αποτελέσει εργαλείο σύνδεσης της ενεργειακής ανάπτυξης με άμεσα ανταποδοτικά οφέλη.

Βασικός στόχος:

Οι περιοχές που φιλοξενούν τις νέες ενεργειακές υποδομές να έχουν **ορατό και μετρήσιμο ενεργειακό και οικονομικό όφελος**.

13.4. Ρήτρα εντοπιότητας – Κατάρτιση – Συγκράτηση του πληθυσμού

Να θεσπιστεί **ρήτρα εντοπιότητας στις θέσεις εργασίας**, με στόχο σημαντικό μέρος του απαιτούμενου προσωπικού να προέρχεται από τις τοπικές κοινωνίες.

Η πρόταση αφορά ειδικότητες όπως:

- τεχνικοί συντήρησης ανεμογεννητριών,
- εξειδικευμένο προσωπικό ιχθυοκαλλιεργειών,
- πληρώματα σκαφών υποστήριξης,
- τεχνικό και βοηθητικό προσωπικό των θαλάσσιων εγκαταστάσεων.

Παράλληλα, προτείνεται η ανάπτυξη **δημόσιων και δωρεάν προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης**, μέσω δομών όπως η ΔΥΠΑ, στις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές.

Βασικός στόχος:

Οι νέες δραστηριότητες της Γαλάζιας Οικονομίας να μετατραπούν σε **σταθερές θέσεις εργασίας για τον τοπικό πληθυσμό**, συμβάλλοντας στην καταπολέμηση της ανεργίας και στη δημογραφική συγκράτηση των νέων.

13.5. Προστασία της παραδοσιακής αλιείας και ανεξάρτητος περιβαλλοντικός έλεγχος

Πριν από οποιαδήποτε χωροθέτηση νέων θαλάσσιων εγκαταστάσεων, να διασφαλίζεται ουσιαστική συμμετοχή των τοπικών αλιευτικών φορέων, ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι υφιστάμενες ζώνες και δραστηριότητες παραδοσιακής αλιείας.

Παράλληλα, οι περιβαλλοντικές μελέτες και οι διαδικασίες ελέγχου να χαρακτηρίζονται από **διαφάνεια, επιστημονική ανεξαρτησία και θεσμικές εγγυήσεις**, με ισχυρή συμμετοχή των δημόσιων πανεπιστημίων και ερευνητικών φορέων.

Βασικός στόχος:

Η ανάπτυξη νέων θαλάσσιων δραστηριοτήτων να μην υπονομεύει ούτε τα θαλάσσια οικοσυστήματα ούτε το εισόδημα των επαγγελματιών αλιέων.

6. «*Πολιτικές Απασχόλησης για την Περιφερειακή Ανάπτυξη»*

Εισηγητές: Παναγής Καππάτος, Ιωάννης Πασχαλίδης και Γεώργιος Παπαηλιού, Μέλη της Επιτροπής

Εισήγηση κ. Π. Καππάτου, Μέλους της Επιτροπής

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ – Η εφαρμοζόμενη πολιτική απασχόλησης και τα δεδομένα

1. Εισαγωγή και αντικείμενο της συνεδρίασης

Η απασχόληση συνιστά βασική προϋπόθεση ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης, κοινωνικής συνοχής και δημογραφικής ανθεκτικότητας. Η δυνατότητα ενός πολίτη να εργάζεται και να δημιουργεί στον τόπο του εξαρτάται από την ύπαρξη παραγωγικών δραστηριοτήτων, κατάλληλων δεξιοτήτων, υποδομών και προσβάσιμων υπηρεσιών. Οι ανάγκες διαφοροποιούνται μεταξύ αστικών κέντρων, αγροτικών περιοχών, ορεινών κοινοτήτων και νησιών, όπου η εποχικότητα, η γεωγραφική απομόνωση και η περιορισμένη αγορά εργασίας επιβάλλουν στοχευμένες παρεμβάσεις.

Την 1η Απριλίου 2026, η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών συνεδρίασε, υπό την προεδρία του Βουλευτή Δωδεκανήσου, κ. Εμμανουήλ Κόνσολα, με θέμα «Πολιτικές Απασχόλησης για την Περιφερειακή Ανάπτυξη». Συμμετείχαν η Διοικήτρια της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης, Γιάννα Χορμόβα, η Ευγενία Λαϊνά και ο Μένιος Κοντοβάς, αρμόδια στελέχη της υπηρεσίας. Την Ένωση Περιφερειών Ελλάδας εκπροσώπησε ο Περιφερειάρχης Δυτικής Μακεδονίας Γεώργιος Αμανατίδης, ενώ συμμετείχαν και εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η εισήγηση αποτυπώνει όσα παρουσιάστηκαν στη συγκεκριμένη συνεδρίαση, αξιολογεί τις κοινοβουλευτικές παρεμβάσεις και καταθέτει προτάσεις με ιδιαίτερη μέριμνα για την Κεφαλονιά και την Ιθάκη.

Η συζήτηση δεν αφορούσε απλώς την καταγραφή χρηματοδοτικών εργαλείων. Ανέδειξε το ερώτημα κατά πόσο η παρέμβαση του κράτους μπορεί να στηρίζει ουσιαστικές επαγγελματικές διαδρομές και να περιορίζει τις ανισότητες μεταξύ περιοχών. Στην αποτίμηση πρέπει, επομένως, να διακρίνουμε όσα ανακοίνωσαν οι εκπρόσωποι της ΔΥΠΑ, όσα υποστήριξαν οι βουλευτές και όσα αποτελούν συμπεράσματα ή νέες προτάσεις της παρούσας εισήγησης. Η διάκριση είναι σημαντική για τη θεσμική ακρίβεια και για την αποφυγή απόδοσης στη συνεδρίαση δεσμεύσεων που δεν αναλήφθηκαν.

2. Η ΔΥΠΑ και ο απολογισμός των ενεργητικών πολιτικών

Η ΔΥΠΑ εφαρμόζει πολιτικές σε τρεις αλληλοσυμπληρούμενους άξονες: επιδοτούμενη πρόσληψη και επιχειρηματικότητα, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και

εξατομικευμένη συμβουλευτική και διασύνδεση ανέργων με επιχειρήσεις. Σύμφωνα με τα στοιχεία της παρουσίασης, διέθετε 118 Κέντρα Προώθησης Απασχόλησης και οκτώ Περιφερειακές Διευθύνσεις, παράλληλα με ψηφιακές υπηρεσίες και τοπικούς μηχανισμούς καταγραφής αναγκών.

Από το 2019 μέχρι τη συνεδρίαση υλοποιήθηκαν ή βρίσκονταν σε υλοποίηση 70 προγράμματα, από τα οποία 12 αφορούσαν το Δημόσιο και την αυτοδιοίκηση. Μέσω των δράσεων είχαν τοποθετηθεί στην αγορά εργασίας 273.000 εγγεγραμμένοι άνεργοι. Η κλίμακα αυτή αποτυπώνει ουσιαστική δημόσια παρέμβαση. Δεν επιτρέπει, όμως, να θεωρηθεί κάθε τοποθέτηση μόνιμη και πρόσθετη θέση εργασίας. Η ορθή αξιολόγηση απαιτεί στοιχεία για τη διάρκεια παραμονής στην εργασία, τις αμοιβές, την ποιότητα και τις επαγγελματικές προοπτικές μετά τη λήξη της επιδότησης.

Κατά κανόνα, οι επιχειρήσεις δηλώνουν κενές θέσεις, η ΔΥΠΑ ελέγχει την επιλεξιμότητα και υποδεικνύει υποψηφίους, ενώ η τελική επιλογή γίνεται από τον εργοδότη. Η επιχείρηση καταβάλλει τις αποδοχές και επιχορηγείται κατόπιν ελέγχου δικαιολογητικών. Διακριτά λειτουργούν τα προγράμματα εργασιακής εμπειρίας, στα οποία η υπηρεσία αποζημιώνει απευθείας τον ωφελούμενο, και οι ενισχύσεις νέας επιχειρηματικότητας που χορηγούνται τμηματικά με ελέγχους λειτουργίας. Η διάκριση αυτή είναι κρίσιμη για την ακριβή ανάγνωση των αριθμών.

Η επιτυχία των παρεμβάσεων δεν πρέπει να εκτιμάται αποκλειστικά από την ένταξη ενός πολίτη σε ένα πρόγραμμα. Χρειάζεται να διαπιστώνεται αν βελτιώθηκε η θέση του στην αγορά εργασίας, αν απέκτησε μεταβιβάσιμες δεξιότητες και αν η επιχείρηση διατήρησε πραγματική οικονομική δραστηριότητα. Η παρακολούθηση πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις διαφορές μεταξύ κλάδων και τοπικών αγορών, διότι μια παρέμβαση για μια μεγάλη πόλη δεν έχει αναγκαστικά τις ίδιες επιδράσεις σε ένα απομακρυσμένο νησί. Γι’ αυτό αποκτά ιδιαίτερη αξία η συστηματική ανάλυση δεδομένων από τα τοπικά Κέντρα Προώθησης Απασχόλησης.

3. Τα κυριότερα προγράμματα απασχόλησης

Ιδιαίτερη σημασία έχει το πρόγραμμα πρόσληψης 10.000 ανέργων γυναικών, με προτεραιότητα στις μητέρες ανήλικων παιδιών. Ο προϋπολογισμός του ανέρχεται σε 102 εκατομμύρια ευρώ, η μηνιαία επιχορήγηση κυμαίνεται από 680 έως 1.004 ευρώ και η διάρκεια από 12 έως 15 μήνες. Προβλέπεται δυνατότητα ενίσχυσης μερικής απασχόλησης και ευνοϊκότερη αντιμετώπιση μητέρων παιδιών έως 15 ετών. Στη συνεδρίαση αναφέρθηκαν περισσότερες από 7.000 εγκεκριμένες θέσεις πλήρους εργασίας, περίπου 2.000 πραγματοποιημένες προσλήψεις πλήρους και 477 μερικής

απασχόλησης. Οι εγκρίσεις, συνεπώς, δεν πρέπει να συγχέονται με τις πραγματικές προσλήψεις.

Για την ένταξη ευάλωτων ομάδων παρουσιάστηκε πρόγραμμα 111 εκατομμυρίων ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, με 3.000 θέσεις για πολίτες με ιδιαίτερα σοβαρά εμπόδια απασχόλησης και 7.000 για ανέργους με δυσκολίες επανένταξης. Στις ομάδες περιλαμβάνονταν άτομα με αναπηρία, θύματα βίας, αποφυλακισμένοι, μακροχρόνια άνεργοι και μεγαλύτερης ηλικίας πολίτες. Η επιδότηση έφθανε, ανάλογα με την κατηγορία, τους 24 ή τους 12 μήνες. Σύμφωνα με τη ΔΥΠΑ, οι 10.000 θέσεις είχαν καλυφθεί.

Το πρόγραμμα απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας για 48.000 ανέργους ηλικίας 30 ετών και άνω, με προϋπολογισμό 300 εκατομμύρια ευρώ από το ΕΣΠΑ 2021–2027, απευθύνεται κυρίως σε μακροχρόνια ανέργους και πολίτες αυξημένου κινδύνου αποκλεισμού. Είχαν πραγματοποιηθεί 11.634 τοποθετήσεις εργασιακής εμπειρίας, οι οποίες δεν ισοδυναμούν αυτομάτως με συμβάσεις εξαρτημένης εργασίας. Για ανέργους άνω των 50 ετών αναφέρθηκε πρόγραμμα 5.000 θέσεων, ύψους 73 εκατομμυρίων ευρώ, με περίπου 2.000 προσλήψεις. Παράλληλα, οι θέσεις των προγραμμάτων «55+» σε δημόσιους φορείς και ΟΤΑ είχαν φθάσει τις 35.000. Παρουσιάστηκαν, επίσης, ειδικές παρεμβάσεις για την υγεία και για ανέργους μεγαλύτερης ηλικίας που είχαν ολοκληρώσει προηγούμενο κύκλο απασχόλησης.

Η επιχειρηματικότητα υποστηρίζεται, μεταξύ άλλων, με επιχορήγηση 17.500 ευρώ σε ανέργους 18–29 ετών για δημιουργία επιχείρησης, καταβαλλόμενη σε τρεις δόσεις με ελέγχους πραγματικής λειτουργίας. Η δράση έχει σημασία για μικρές τοπικές αγορές, εφόσον οι νέες δραστηριότητες είναι βιώσιμες. Σε περιφερειακό επίπεδο παρουσιάστηκε πρόγραμμα 2.000 θέσεων στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, προϋπολογισμού 21 εκατομμυρίων ευρώ, καθώς και πιλοτικές δράσεις κατάρτισης και εξάμηνης εμπειρίας στην κτηνοτροφία, με 250 θέσεις στη Θεσσαλία και 250 στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Αναφέρθηκαν ακόμη 480 ενταγμένοι εργαζόμενοι στη γουνοποιία και ειδικές δράσεις για πρώην εργαζομένους ναυπηγικών επιχειρήσεων και για άτομα με αναπηρία σε ΟΤΑ. Τα παραδείγματα καταδεικνύουν δυνατότητες κλαδικής και γεωγραφικής εξειδίκευσης.

Τα προγράμματα αυτά υπηρετούν διαφορετικές ανάγκες και δεν είναι ορθό να συγκρίνονται χωρίς να λαμβάνονται υπόψη ο σκοπός και οι όροι τους. Η επιχορήγηση νέας πρόσληψης επιδιώκει άμεση είσοδο στην εργασία, η επαγγελματική εμπειρία επιδιώκει ενίσχυση της απασχολησιμότητας, ενώ η επιχειρηματική ενίσχυση δοκιμάζει τη βιωσιμότητα μιας νέας δραστηριότητας. Αντίστοιχα, ένα πρόγραμμα για άτομα με αναπηρία χρειάζεται διαφορετικούς δείκτες κοινωνικής ένταξης από μια κλαδική δράση αντιμετώπισης κρίσης. Κοινός παρονομαστής παραμένει η υποχρέωση ορθής

χρησιμοποίησης των διαθέσιμων πόρων και αποφυγής τεχνητής ανακύκλωσης προσωρινών θέσεων.

Αξίζει ακόμη να εξετάζεται πόσοι ωφελούμενοι χρειάζονται διαδοχικά προγράμματα μέχρι να ενταχθούν στην κανονική αγορά εργασίας και πόσοι βρίσκουν σταθερή απασχόληση μετά την πρώτη παρέμβαση. Για ομάδες με σοβαρά εμπόδια, η παρακολούθηση πρέπει να συνδυάζει οικονομικούς και κοινωνικούς δείκτες. Για μεγαλύτερους ανέργους, η δυνατότητα συμπλήρωσης επαγγελματικού χρόνου και η επανένταξη έχουν ιδιαίτερη αξία. Όμως ούτε η κοινωνική χρησιμότητα, ούτε οι ανάγκες της αυτοδιοίκησης, μπορούν να υποκαταστήσουν την υποχρέωση ορθής θεσμικής εφαρμογής και σαφούς ενημέρωσης των συμμετεχόντων.

4. Κατάρτιση, συμβουλευτική και κοινωνικές υπηρεσίες

Η ΔΥΠΑ διαθέτει 50 Επαγγελματικές Σχολές Μαθητείας, με 37 ειδικότητες και περίπου 8.000 μαθητές ετησίως. Σύμφωνα με τα δεδομένα που παρουσίασε, περισσότεροι από οκτώ στους δέκα αποφοίτους απορροφώνται στην αγορά εργασίας, στην ειδικότητα της εκπαίδευσής τους. Λειτουργούν επίσης 30 Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης, δύο ειδικές σχολές για άτομα με αναπηρία και επτά ιδιόκτητα Κέντρα Διά Βίου Μάθησης. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε σε προγράμματα κατάρτισης εντός σωφρονιστικών καταστημάτων και σε συνεργασίες με Δήμους, επιμελητήρια και παραγωγικούς φορείς.

Από το 2022, μέσα από έντεκα προσκλήσεις, είχαν καταρτιστεί και πιστοποιηθεί 529.549 εργαζόμενοι και άνεργοι. Ο στόχος άνω των 600.000 ωφελουμένων αφορούσε μελλοντική ολοκλήρωση και όχι ήδη επιτευχθέν αποτέλεσμα. Η Διοίκηση ανέφερε απορρόφηση άνω του 50% για συμμετέχοντες που ήταν άνεργοι και παραμονή στην απασχόληση άνω του 98% για ήδη εργαζομένους. Οι δείκτες αυτοί χρειάζονται δημοσιοποίηση της μεθοδολογίας, του χρόνου παρακολούθησης και των περιφερειακών διαφοροποιήσεων.

Περισσότερα από 160 δωρεάν διαδικτυακά εργαστήρια συμβουλευτικής πραγματοποιούνταν μηνιαίως. Οι 53 «Ημέρες Καριέρας» είχαν οδηγήσει, σύμφωνα με την παρουσίαση, περισσότερους από 12.500 πολίτες προς θέσεις μη επιδοτούμενης εργασίας. Συμπληρωματικά λειτουργούν οι δράσεις JobReady, τα προγράμματα Κοινωνικού Τουρισμού, οι 28 βρεφονηπιακοί σταθμοί και στεγαστικές παρεμβάσεις. Η παιδική φροντίδα και η στέγαση δεν αποτελούν απομονωμένες κοινωνικές παροχές, αλλά επηρεάζουν άμεσα τη δυνατότητα συμμετοχής στην τοπική αγορά εργασίας.

Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει και η αντιστοίχιση των προσφερόμενων ειδικοτήτων με τη ζήτηση. Η παρουσία αποφοίτων με αναγνωρισμένο τίτλο δεν αρκεί, εάν ο τίτλος δεν οδηγεί σε

σαφή επαγγελματικά δικαιώματα ή εάν δεν υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις στην περιοχή. Η ανάπτυξη ψηφιακών και πράσινων δεξιοτήτων πρέπει να συμπληρώνεται από τεχνική εκπαίδευση, μαθητεία και ουσιαστικό επαγγελματικό προσανατολισμό. Η ποιότητα των εκπαιδευτών και η λειτουργία σχολών σε περιοχές χαμηλής πληθυσμιακής πυκνότητας αποτελούν, επίσης, ουσιαστικές προϋποθέσεις. Η συνεργασία με παραγωγικούς φορείς μπορεί να περιορίζει το χάσμα μεταξύ πιστοποίησης και πραγματικής εργασίας.

5. Η παρέμβαση της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας

Ο Περιφερειάρχης Δυτικής Μακεδονίας, κ. Γεώργιος Αμανατίδης τόνισε ότι υποδομές, επιχειρηματικότητα και κοινωνική συνοχή πρέπει να συνδέονται στον περιφερειακό σχεδιασμό. Ζήτησε να εξεταστούν λύσεις για τη συνέχιση της αναγκαίας στελέχωσης των Κέντρων Προώθησης Απασχόλησης και για τη μελλοντική λειτουργία των προγραμμάτων «55+» στην αυτοδιοίκηση. Διευκρίνισε ότι η συμμετοχή σε τέτοια προγράμματα δεν συνεπάγεται αυτοδίκαιη μονιμοποίηση. Επισήμανε ακόμη την ανάγκη έγκαιρης πρόβλεψης νέων επαγγελματικών ειδικοτήτων, ώστε η κατάρτιση να προσαρμόζεται στις τεχνολογικές μεταβολές.

Η παρέμβαση της ΕΝΠΕ ανέδειξε και έναν κρίσιμο θεσμικό όρο: οι Περιφέρειες γνωρίζουν τις ανάγκες των τοπικών παραγωγικών συστημάτων, αλλά ο σχεδιασμός και η χρηματοδότηση πολλών μέτρων ανήκουν σε κεντρικούς φορείς. Η συνεργασία επομένως πρέπει να είναι συστηματική, με σαφείς ευθύνες και ανταλλαγή πληροφοριών. Μόνο έτσι οι τοπικές ανάγκες μπορούν να μετατρέπονται σε εφαρμόσιμες παρεμβάσεις και οι σχετικές προτάσεις να μην περιορίζονται σε γενικές διακηρύξεις.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ – Ο κοινοβουλευτικός διάλογος και οι απαντήσεις της ΔΥΠΑ

6. Η θέση της Νέας Δημοκρατίας

Στις παρεμβάσεις της Νέας Δημοκρατίας αναδείχθηκε η σύνδεση της απασχόλησης με την παραγωγική ανάπτυξη, την υγιή επιχειρηματικότητα και τις ουσιαστικές δεξιότητες. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής, κ. Εμμανουήλ Κόνσολας, πρότεινε Περιφερειακά Παρατηρητήρια Απασχόλησης για συστηματική αποτύπωση των κενών θέσεων, των προσόντων και των αναδυόμενων αναγκών, ιδιαίτερα υπό την επίδραση της τεχνητής νοημοσύνης.

Η Βουλευτής Κορινθίας, κυρία Μαρία-Ελένη Σούκουλη-Βιλιάλη οργάνωσε την τοποθέτησή της γύρω από τρεις προτεραιότητες: αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε τοπικής οικονομίας, σύνδεση κατάρτισης και πραγματικής ζήτησης, ενίσχυση μικρών και οικογενειακών επιχειρήσεων. Στον τουρισμό, στην

αγροδιατροφή, στη μεταποίηση και στις δραστηριότητες της πράσινης μετάβασης υπάρχουν δυνατότητες για ποιοτικές και καλά αμειβόμενες θέσεις. Ανέδειξε, επίσης, τα διοικητικά βάρη και τους περιορισμούς επιδότησης απασχόλησης συγγενικών προσώπων που αντιμετωπίζουν οικογενειακές επιχειρήσεις.

Η προσέγγιση αυτή αναγνωρίζει ότι οι επιδοτήσεις δεν υποκαθιστούν την παραγωγική βάση: αποτελούν εργαλεία ενεργοποίησης ανθρώπινου δυναμικού, υπό προϋποθέσεις ελέγχου, αξιολόγησης και σύνδεσης με τις πραγματικές ανάγκες. Παράλληλα, δεν αποκλείει βελτιώσεις στην εφαρμογή των μέτρων, ιδίως εκεί όπου οι μικρές επιχειρήσεις αδυνατούν να αξιοποιήσουν διαθέσιμες ευκαιρίες.

Η θετική αποτίμηση του κυβερνητικού έργου πρέπει να παραμένει συνδεδεμένη με συγκεκριμένα αποτελέσματα και όχι να εξαντλείται στην απαρίθμηση πρωτοβουλιών. Το κοινοβουλευτικό ενδιαφέρον για την απασχόληση της Περιφέρειας μπορεί να ενισχύσει τις διορθωτικές παρεμβάσεις, να εντοπίσει δυσλειτουργίες και να αναδείξει παραδείγματα επιτυχούς συνεργασίας. Για τον λόγο αυτό οι προτάσεις της Νέας Δημοκρατίας σχετικά με την παρακολούθηση, την τεχνική εκπαίδευση, τη μικρή επιχειρηματικότητα και τις παραμεθόριες περιοχές έχουν πρακτικό χαρακτήρα και μπορούν να αποτελέσουν βάση συντονισμού με τους αρμόδιους φορείς.

7. Οι θέσεις των κομμάτων της Αντιπολίτευσης

Ο Αντιπρόεδρος της Επιτροπής, κ. Ιωάννης Τσίμαρης, εκ μέρους του ΠΑΣΟΚ – Κινήματος Αλλαγής, υπογράμμισε την υπερσυγκέντρωση δραστηριοτήτων στα αστικά κέντρα και την ανάγκη πραγματικής αποκέντρωσης. Πρότεινε επέκταση ψηφιακών υποδομών και τηλεργασίας, κατάρτιση ανάλογη με τις τοπικές ανάγκες, στήριξη μικρομεσαίων και κοινωνικών επιχειρήσεων και ενίσχυση υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης και μεταφορών. Ζήτησε μακροχρόνια αξιολόγηση των προγραμμάτων και ανέδειξε τις συλλογικές συμβάσεις, την εργασιακή προστασία και τον διάλογο για μικρότερο χρόνο εργασίας.

Ο Βουλευτής Ηρακλείου, κ. Εμμανουήλ Συντυχάκης, εκ μέρους του ΚΚΕ, αμφισβήτησε τον προσανατολισμό των επιδοτήσεων προς επιχειρήσεις, θεωρώντας ότι δεν διασφαλίζουν από μόνες τους σταθερή εργασία και επαρκείς αποδοχές. Εστίασε στην εντατικοποίηση της εργασίας στον τουρισμό, στην προστασία των εποχικά ανέργων και στην ανάγκη γενικευμένης στήριξης του εισοδήματός τους. Εξέφρασε αντίθεση στην επιδοτούμενη μερική απασχόληση γυναικών λόγω κινδύνου εργασιακής επισφάλειας. Επικαλέστηκε επίσης δαπάνες 3,905 δισεκατομμυρίων ευρώ για ενεργητικές πολιτικές την περίοδο 2015–2023, ποσό που δεν ελέγχθηκε ανεξάρτητα κατά τη συνεδρίαση.

Ο Βουλευτής Ροδόπης, κ. Φερχάτ Οζγκιούρ, εκπροσωπώντας τη Νέα Αριστερά, ζήτησε σταθερότερες θέσεις εργασίας, αποτελεσματικότερη υποστήριξη της αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής και δυνατότητες συμμετοχής γυναικών και νέων των αγροτικών οικογενειών. Πρότεινε εξειδικευμένη γεωργική εκπαιδευτική δομή στη Ροδόπη. Μετά από σχετικό ερώτημα, η ΔΥΠΑ αποσαφήνισε ότι το κτηνοτροφικό πρόγραμμα 250 θέσεων καλύπτει όλη την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και όχι μόνο τον Έβρο.

Ο Βουλευτής Αρκαδίας, κ. Γεώργιος Παπαηλιού, εκ μέρους του ΣΥΡΙΖΑ – Προοδευτική Συμμαχία, συνέδεσε τη δημογραφική αποδυνάμωση ορεινών περιοχών με την απομάκρυνση υπηρεσιών και την έλλειψη επενδύσεων. Έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στη Μεγαλόπολη, στη Δυτική Μακεδονία και στην ανάγκη η αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου να συνοδεύεται από πραγματικές θέσεις εργασίας. Ο Βουλευτής Νοτίου Τομέα Αθηνών, κ. Σπυρίδων Μπιμπίλας, εκ μέρους της Πλεύσης Ελευθερίας, ανέδειξε την εποχικότητα και τις ασφαλιστικές ιδιαιτερότητες των καλλιτεχνικών επαγγελμάτων, ζητώντας προσαρμοσμένη κατάρτιση και εξέταση της δυνατότητας συμμετοχής των Δημοτικών Περιφερειακών Θεάτρων σε προγράμματα.

Οι διαφορετικές πολιτικές αφετηρίες δεν αποκρύπτουν κοινές ανησυχίες για την ποιότητα εργασίας, τις υποδομές και τις περιφερειακές ανισότητες. Η ουσιώδης διαφωνία αφορά τον ρόλο της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας, τη μορφή της δημόσιας παρέμβασης και τις εργασιακές σχέσεις. Η αξιολόγηση, επομένως, οφείλει να στηρίζεται σε συγκρίσιμα αποτελέσματα και όχι αποκλειστικά σε πολιτικούς χαρακτηρισμούς.

Οι τοποθετήσεις της Αντιπολίτευσης έθεσαν ερωτήματα που δεν μπορεί να παρακάμπτει καμία σοβαρή δημόσια πολιτική. Το ύψος της αμοιβής, η διάρκεια της θέσης, η δυνατότητα ανανέωσης της εργασιακής σχέσης και η προστασία ενός εποχικά εργαζομένου αποτελούν ουσιαστικά κριτήρια αποτελεσματικότητας. Αντίστοιχα, η έλλειψη μεταφορικών συνδέσεων, στέγης ή υγειονομικής πρόσβασης μπορεί να ακυρώνει στην πράξη μια ευκαιρία εργασίας. Η αναγνώριση αυτών των προβλημάτων δεν αναιρεί την αξία της επιδότησης πρόσληψης και της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας. Αντιθέτως, δείχνει πού απαιτούνται συμπληρωματικά μέτρα για καλύτερα και διατηρήσιμα αποτελέσματα.

8. Συμπληρωματικές παρεμβάσεις βουλευτών της Νέας Δημοκρατίας

Ο Βουλευτής Καβάλας, κ. Ιωάννης Πασχαλίδης αναφέρθηκε στις ελλείψεις εκπαιδευτικού προσωπικού των σχολών της ΔΥΠΑ, στην πιστοποίηση αποφοίτων και στην κατοχύρωση επαγγελματικών δικαιωμάτων. Ο Βουλευτής Έβρου, κ. Αναστάσιος Δημοσχάκης συνέδεσε την απασχόληση με τη δημογραφική αντοχή και την εθνική

σημασία των παραμεθόριων περιοχών, χαιρετίζοντας τις παρεμβάσεις στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και ζητώντας συντονισμένα πρόσθετα κίνητρα.

Ο Βουλευτής Ευβοίας, κ. Αθανάσιος Ζεμπίλης ανέδειξε τις ανισότητες ακόμη και εντός της ίδιας Περιφέρειας, τη στήριξη περιοχών, όπως η Βόρεια Εύβοια μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές, τις ανάγκες των πληγέντων από ακραία καιρικά φαινόμενα και την κατάρτιση σε συνεργασία με τη βιομηχανία. Ο Βουλευτής Χαλκιδικής, κ. Ιωάννης Γιώργος ζήτησε προσαρμογή των τεχνικών ειδικοτήτων στις τοπικές ανάγκες και υποστήριξη της παιδικής φροντίδας για οικογένειες εργαζομένων στον τουρισμό. Οι τοποθετήσεις ανέδειξαν διαφορετικές μορφές της ίδιας ανάγκης: σχεδιασμό κοντά στην πραγματική οικονομία κάθε περιοχής.

9. Κρίσιμες διευκρινίσεις της Διοίκησης

Απαντώντας στην κριτική για τη διάρκεια των επιδοτούμενων θέσεων, η Διοικήτρια ανέφερε ότι, σύμφωνα με μελέτες στις οποίες παρέπεμψε, περίπου δύο στους τρεις ωφελουμένους παραμένουν στην αγορά εργασίας μετά τη λήξη της επιδότησης. Πρόκειται για σημαντικό ισχυρισμό, ο οποίος χρειάζεται αναλυτική παρουσίαση ανά πρόγραμμα, Περιφέρεια και περίοδο παρακολούθησης. Η Διοίκηση υπερασπίστηκε τη φιλοσοφία των ενεργητικών πολιτικών: η ενίσχυση των επιχειρήσεων αποτελεί μέσο για να αποκτήσει εργασία ο άνεργος, όχι αυτοσκοπό ούτε υποκατάστατο της αναγκαίας κοινωνικής προστασίας.

Για τη μερική απασχόληση των γυναικών υποστήριξε ότι, όταν ανταποκρίνεται στις ανάγκες μητέρων και μονογονεϊκών οικογενειών, μπορεί να συνιστά πραγματική εναλλακτική έναντι της αποχής από την εργασία. Η αποτελεσματικότητα αυτής της επιλογής πρέπει πάντως να αξιολογείται με βάση τον εθελοντικό χαρακτήρα, τις αποδοχές, τα δικαιώματα και τη δυνατότητα μετάβασης σε πλήρη εργασία.

Η ΔΥΠΑ αναγνώρισε ότι οι συμβάσεις εργασιακών συμβούλων που είχαν χρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Ανάκαμψης δημιουργούσαν ζήτημα συνέχειας στη στελέχωση. Για τις μελλοντικές προσκλήσεις «55+» δήλωσε ότι γίνονταν σχετικές συζητήσεις, χωρίς να ανακοινώσει οριστική απόφαση. Εξήγησε επίσης ότι επιχειρήσεις του πρωτογενούς τομέα μπορούν να συμμετέχουν, εφόσον πληρούν τους όρους του εκάστοτε καθεστώτος κρατικών ενισχύσεων, ενώ οι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις έχουν αντίστοιχες δυνατότητες υπό τις προβλεπόμενες προϋποθέσεις.

Ως προς τις οικογενειακές επιχειρήσεις, οι περιορισμοί επιδότησης συγγενών πρώτου βαθμού αποδόθηκαν σε ελεγκτικές δυσκολίες. Παρουσιάστηκε ως σχεδιαζόμενη, όχι ολοκληρωμένη, η δυνατότητα μίας ενιαίας καταχώρισης κενής θέσης για αντιστοίχιση με περισσότερα προγράμματα. Για τις σχολές αναφέρθηκαν διαδικασίες πρόσληψης 70

εκπαιδευτικών μέσω ΑΣΕΠ και νομοθετικές παρεμβάσεις σχετικά με τα επαγγελματικά δικαιώματα, χωρίς να θεωρείται ολοκληρωμένη κάθε εκκρεμής πιστοποίηση.

Παραδείγματα προσαρμογής της κατάρτισης παρουσιάστηκαν σε Γρεβενά, Χαλκίδα, Χαλκιδική, Ελευσίνα και Σύρο. Επισημάνθηκε η δυνατότητα λειτουργίας ολιγομελών τμημάτων, σε ειδικές γεωγραφικές συνθήκες, με πέντε αντί δεκαπέντε μαθητών. Για τα καλλιτεχνικά επαγγέλματα δεν υπήρχε αυτοτελές εξειδικευμένο πρόγραμμα, ενώ για τη Δυτική Μακεδονία και τη Μεγαλόπολη αναφέρθηκαν προηγούμενες και σχεδιαζόμενες δράσεις «Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης». Η ύπαρξη παρεμβάσεων δεν προδικάζει την τελική αποτελεσματικότητά τους.

Στις απαντήσεις αναδείχθηκαν και όρια των διαθέσιμων πληροφοριών. Δεν ανακοινώθηκε οριστική λύση για όλους τους εργασιακούς συμβούλους ούτε πλήρες χρονοδιάγραμμα νέων κύκλων 55+. Το υπό σχεδιασμό πρόγραμμα κοινωφελούς απασχόλησης περίπου 2.180 θέσεων στη Θεσσαλία δεν είχε ακόμη προκηρυχθεί, με αρμόδιο το Υπουργείο Εργασίας και φορέα υλοποίησης τη ΔΥΠΑ. Αντίστοιχα, οι συζητήσεις για ειδικά προγράμματα πολιτισμού και η διοικητική απλούστευση δεν είχαν μετατραπεί σε ολοκληρωμένες προσκλήσεις. Η ακριβής καταγραφή των εκκρεμοτήτων επιτρέπει μελλοντικό κοινοβουλευτικό έλεγχο χωρίς σύγχυση ανάμεσα σε σχεδιασμό και εφαρμογή.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ – Αποτίμηση, περιφερειακές προτεραιότητες και προτάσεις

10. Συνολική αποτίμηση και ανοικτά ζητήματα

Η συνεδρίαση κατέδειξε ότι η χώρα διαθέτει αξιόλογα εργαλεία στήριξης της εργασίας, της κατάρτισης και της επιχειρηματικότητας. Η πορεία τους, όμως, δεν μπορεί να αξιολογείται μόνο από τη δημοσιονομική απορρόφηση ή από τον αριθμό ωφελουμένων. Απαιτείται να μετράται η πρόσθετη, σταθερή και αξιοπρεπώς αμειβόμενη απασχόληση που προκύπτει και η συμβολή της στην τοπική οικονομία.

Παραμένουν ανοικτά ζητήματα: συγκρίσιμα περιφερειακά δεδομένα, παρακολούθηση των ωφελουμένων μετά το τέλος της επιδότησης, στελέχωση των τοπικών υπηρεσιών, συνέχεια των προγραμμάτων μεγαλύτερων ηλικιών, πιστοποίηση επαγγελματικών προσόντων και πρόσβαση μικρών επιχειρήσεων. Ειδική αντιμετώπιση απαιτούν, επίσης, η εποχικότητα, η πληθυσμιακή συρρίκνωση και η ανάγκη ποιοτικών δημόσιων υπηρεσιών. Κάθε νέα παρέμβαση πρέπει να προκύπτει από διαπιστωμένη ανάγκη και να συνοδεύεται από σαφείς αρμοδιότητες, πόρους και αξιολόγηση.

Σε θεσμικό επίπεδο, η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει πρόσθετα στοιχεία από τη ΔΥΠΑ για την πορεία των προγραμμάτων, τη γεωγραφική κατανομή των ωφελουμένων και τη διατήρηση των θέσεων εργασίας. Η τακτική αυτή ενημέρωση θα επιτρέψει αξιολόγηση

των διορθωτικών παρεμβάσεων και ουσιαστικότερη λογοδοσία προς τις τοπικές κοινωνίες, σε όλη τη χώρα. Παράλληλα, είναι αναγκαίο να προσδιοριστούν εκ των προτέρων οι αρμοδιότητες συλλογής δεδομένων, η συχνότητα δημοσιοποίησης και οι κανόνες αξιόπιστης διαπεριφερειακής σύγκρισης.

Η περιφερειακή διαφοροποίηση οφείλει να αφορά όχι μόνο τις δεκατρείς διοικητικές Περιφέρειες, αλλά και τις σημαντικές ενδοπεριφερειακές ανισότητες. Μια νησιωτική Περιφερειακή Ενότητα ή ένας ορεινός Δήμος ενδέχεται να αποκλίνει έντονα από τον μέσο όρο της ευρύτερης Περιφέρειας. Για τον λόγο αυτό απαιτείται, όπου τα στοιχεία το επιτρέπουν, λεπτομερέστερη γεωγραφική ανάλυση. Πρέπει, επίσης, να αποφεύγεται η δημιουργία νέων δομών χωρίς προστιθέμενη αξία: προτεραιότητα έχουν η αναβάθμιση όσων ήδη λειτουργούν και η αποτελεσματική συνεργασία των αρμόδιων υπηρεσιών.

11. Η νησιωτική διάσταση: Κεφαλονιά και Ιθάκη

Ως Βουλευτής Κεφαλληνίας, θεωρώ ιδιαίτερα σημαντική την προσαρμογή των εργαλείων στις συνθήκες της Κεφαλονιάς και της Ιθάκης. Ο τουρισμός, η εστίαση, το εμπόριο, οι κατασκευές, η αγροδιατροφή και οι υπηρεσίες συγκροτούν την τοπική οικονομία, αλλά η έντονη εποχικότητα περιορίζει τη διάρκεια αρκετών θέσεων εργασίας. Ταυτόχρονα, η μικρή κλίμακα της αγοράς δυσκολεύει επιχειρήσεις που αναζητούν κατάλληλους εργαζομένους και πολίτες που επιδιώκουν επαγγελματική εξέλιξη χωρίς μετακίνηση.

Η πρόσβαση σε κατοικία, το κόστος μεταφορών, οι δομές παιδικής φροντίδας και οι διαθέσιμες υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης επηρεάζουν τη δυνατότητα παραμονής των εργαζομένων στα νησιά. Στην Ιθάκη και στις μικρότερες κοινότητες της Κεφαλονιάς, η ανάγκη είναι ακόμη εντονότερη. Η συνεδρίαση δεν περιλάμβανε ειδικά στατιστικά στοιχεία για τα δύο νησιά. Συνεπώς, πρώτη προϋπόθεση για υπεύθυνο σχεδιασμό είναι να ζητηθούν από τη ΔΥΠΑ αναλυτικά δεδομένα για ανεργία, τοποθετήσεις, κενές θέσεις, ειδικότητες και εποχική ζήτηση, διακριτά για τις δύο περιοχές.

Η διακριτή αποτύπωση είναι απαραίτητη και για λόγους δικαιοσύνης στην κατανομή των διαθέσιμων δράσεων. Οι ανάγκες της Ιθάκης δεν πρέπει να χάνονται μέσα σε συγκεντρωτικά στατιστικά στοιχεία μεγαλύτερων νησιωτικών αγορών. Παράλληλα, η αξιοποίηση των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων δεν μπορεί να εξαντλείται στη θερινή τουριστική περίοδο. Απαιτείται προσεκτική διερεύνηση των δραστηριοτήτων που συμπληρώνουν τον τουρισμό, συγκρατούν παραγωγικές δεξιότητες και ενισχύουν τη δυνατότητα απασχόλησης τους υπόλοιπους μήνες του έτους.

12. Συγκεκριμένες προτάσεις πολιτικής

Πρώτη προτεραιότητα είναι η δημιουργία λειτουργικού μηχανισμού περιφερειακής παρακολούθησης, αξιοποιώντας τις υφιστάμενες δομές της ΔΥΠΑ αντί για νέους, δαπανηρούς φορείς. Τα προτεινόμενα Παρατηρητήρια πρέπει να δημοσιοποιούν συγκρίσιμα και ανωνυμοποιημένα στοιχεία ανά Περιφέρεια και, όπου είναι εφικτό, ανά Περιφερειακή Ενότητα: εγγεγραμμένους ανέργους, κενές θέσεις, δεξιότητες, πραγματικές προσλήψεις, διάρκεια απασχόλησης και απορρόφηση μετά την κατάρτιση.

Δεύτερη προτεραιότητα είναι η τακτική συνεργασία ΔΥΠΑ, Περιφερειών, Δήμων, επιμελητηρίων, εκπαιδευτικών δομών, εργοδοτικών και εργατικών φορέων. Μια οργανωμένη περιοδική διαβούλευση μπορεί να εντοπίζει ανάγκες, να συντονίζει προσκλήσεις και να επιλύει πρακτικά εμπόδια. Η συμμετοχή των φορέων πρέπει να έχει σαφές αντικείμενο και να αποφεύγει την προσθήκη περιττής γραφειοκρατίας.

Τρίτη προτεραιότητα είναι η κατάρτιση με τοπική παραγωγική αναφορά. Για τα νησιά αξίζει να διερευνηθούν ειδικότητες τουρισμού και φιλοξενίας, τεχνικής συντήρησης, αγροδιατροφής, ψηφιακών εφαρμογών, πράσινων δεξιοτήτων και υπηρεσιών φροντίδας. Ο σχεδιασμός οφείλει να στηρίζεται σε πραγματικά διαθέσιμες θέσεις και σε συνεργασία με επιχειρήσεις. Όπου το μικρό μέγεθος πληθυσμού εμποδίζει τη λειτουργία σχολών, πρέπει να εξετάζεται η εφαρμογή κατάλληλων εξαιρέσεων για ολιγομελή τμήματα, εφόσον το επιτρέπει το θεσμικό πλαίσιο.

Τέταρτη προτεραιότητα είναι η επιμήκυνση της απασχόλησης πέρα από την τουριστική αιχμή. Μπορούν να αξιολογηθούν στοχευμένες δράσεις για επιχειρήσεις με πραγματική δωδεκάμηνη δραστηριότητα, για επανακατάρτιση εποχικά εργαζομένων και για συμπληρωματικούς κλάδους, όπως τεχνικές εργασίες, τυποποίηση τοπικών προϊόντων και ψηφιακές υπηρεσίες. Οποιαδήποτε ενίσχυση πρέπει να δημιουργεί πρόσθετη απασχόληση, χωρίς υποκατάσταση υφιστάμενων θέσεων ή περιορισμό εργασιακών δικαιωμάτων.

Πέμπτη προτεραιότητα είναι η απλούστευση της συμμετοχής των μικρών και οικογενειακών επιχειρήσεων. Η ενιαία δήλωση κενής θέσης, η πρακτική καθοδήγηση από τα ΚΠΑ και η ενεργότερη ενημέρωση μέσω επιμελητηρίων μπορούν να μειώσουν το διοικητικό βάρος. Οι περιορισμοί για συγγενικά πρόσωπα χρειάζονται αξιολόγηση με γνώμονα την πραγματική απασχόληση και τους ελέγχους, όχι ανεπιφύλακτη κατάργηση.

Έκτη προτεραιότητα είναι η ουσιαστική στήριξη της γυναικείας εργασίας και των οικογενειών. Τα προγράμματα πρόσληψης πρέπει να συνδυάζονται με υπηρεσίες παιδικής φροντίδας, ενδεχομένως προσαρμοσμένες στα ωράρια εποχικής εργασίας, και με τήρηση των εργασιακών δικαιωμάτων. Η μερική εργασία μπορεί να καλύπτει

πραγματική επιλογή, αλλά δεν πρέπει να μετατρέπεται σε αναγκαστική λύση λόγω έλλειψης υποδομών.

Έβδομη προτεραιότητα είναι η συσχέτιση απασχόλησης και στέγασης. Προτείνεται αποτύπωση των στεγαστικών αναγκών εργαζομένων στα νησιά και διερεύνηση αξιοποίησης υφιστάμενων εργαλείων και κατάλληλων δημόσιων ή δημοτικών ακινήτων, από τους συναρμόδιους φορείς και εντός των νόμιμων αρμοδιοτήτων τους. Η ΔΥΠΑ δεν μπορεί να θεωρείται αυτοτελής χρηματοδότης κάθε νέας στεγαστικής πρωτοβουλίας.

Η στεγαστική διάσταση είναι ιδιαίτερα σημαντική, όταν επιχειρήσεις αναζητούν προσωπικό εκτός του νησιού. Η ύπαρξη κενής θέσης δεν εγγυάται την κάλυψή της, όταν το κόστος μίσθωσης απορροφά μεγάλο μέρος των αποδοχών ή όταν δεν υπάρχει διαθέσιμη κατοικία. Η σχετική διερεύνηση πρέπει να περιλαμβάνει πραγματικά δεδομένα και συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες, όχι ατεκμηρίωτες υποσχέσεις. Σε κάθε περίπτωση, οι παρεμβάσεις στεγαστικής πολιτικής οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη και τις ανάγκες των μόνιμων κατοίκων.

Όγδοη προτεραιότητα είναι η λειτουργική επάρκεια των ΚΠΑ και η τεκμηριωμένη αξιολόγηση νέων κύκλων 55+. Απαιτείται έγκαιρη καταγραφή αναγκών στελέχωσης και διάκριση της προσωρινής επιδοτούμενης εργασίας από τη μόνιμη στελέχωση των φορέων. Παράλληλα, πρέπει να υποστηριχθεί η βιώσιμη νεανική επιχειρηματικότητα σε τοπικά προϊόντα, αγροδιατροφικές διασυνδέσεις, τεχνικές και ψηφιακές υπηρεσίες και κοινωνική φροντίδα.

Τέλος, προτείνεται περιοδική φυσική παρουσία εργασιακών συμβούλων στις μικρότερες κοινότητες, με ιδιαίτερη εξέταση για την Ιθάκη, συμπληρωματικά προς την ψηφιακή εξυπηρέτηση. Στον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό χρειάζονται, επίσης, δημογραφικοί δείκτες, χωρίς να αποδίδεται μηχανιστικά κάθε πληθυσμιακή μεταβολή σε ένα πρόγραμμα απασχόλησης.

Η αποτελεσματική εφαρμογή των προτάσεων προϋποθέτει σαφή ενημέρωση των ενδιαφερομένων. Οι μικρές επιχειρήσεις συχνά δεν διαθέτουν διοικητικό προσωπικό για να παρακολουθούν προσκλήσεις και κριτήρια, ενώ πολίτες μεγαλύτερης ηλικίας μπορεί να χρειάζονται καθοδήγηση για την ηλεκτρονική διαδικασία. Η διάχυση της πληροφόρησης μέσω δημοτικών υπηρεσιών, επαγγελματικών συλλόγων και τοπικών συναντήσεων θα μπορούσε να βελτιώσει την πρόσβαση χωρίς να αλλοιώσει τους κανόνες επιλογής. Κάθε συνεργασία πρέπει να προβλέπει κοινή ενημέρωση, τήρηση των προσωπικών δεδομένων και ίση μεταχείριση των ωφελουμένων.

13. Πιλοτικό Τοπικό Σχέδιο Δεξιοτήτων και Απασχόλησης

Προτείνω να διερευνηθεί η συνεργασία της ΔΥΠΑ με την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, τους Δήμους, το Επιμελητήριο και τους παραγωγικούς φορείς για ένα «Τοπικό Σχέδιο Δεξιοτήτων και Απασχόλησης Κεφαλονιάς και Ιθάκης». Δεν απαιτείται εξαρχής νέος οργανισμός ή αυτόματη δέσμευση πρόσθετων πόρων. Απαιτείται, κυρίως, συστηματικός συντονισμός των υφιστάμενων υπηρεσιών και προγραμμάτων.

Κατά το πρώτο εξάμηνο θα μπορούσαν να συγκεντρωθούν τα διαθέσιμα τοπικά δεδομένα, να καταγραφούν οι ανάγκες επιχειρήσεων και να πραγματοποιηθούν συναντήσεις εργασίας. Στο επόμενο εξάμηνο, υπό την προϋπόθεση επιλεξιμότητας και διαθέσιμης χρηματοδότησης, μπορούν να εξεταστούν στοχευμένες δράσεις κατάρτισης, συμβουλευτικής και ενημέρωσης. Μετά τον πρώτο χρόνο θα συνταχθεί απολογισμός προσλήψεων, ολοκληρωμένων δράσεων, συμμετοχής επιχειρήσεων και διατήρησης της απασχόλησης, ώστε να κριθεί η συνέχιση ή αναπροσαρμογή του σχεδίου.

Η πρωτοβουλία θα έχει νόημα μόνο εάν συνοδευτεί από σαφή καθορισμό υπευθύνων για κάθε στάδιο και εφικτούς στόχους. Ιδιαίτερα χρήσιμη θα ήταν η καταγραφή των επαγγελματικών ειδικοτήτων που ζητούνται επανειλημμένα και των εμποδίων που αποτρέπουν την κάλυψή τους. Η αξιολόγηση μπορεί να εξετάζει χωριστά τα αποτελέσματα στην Κεφαλονιά και στην Ιθάκη, ώστε να μη συγκαλύπτονται οι διαφορετικές συνθήκες των δύο νησιών. Η επέκταση σε άλλες νησιωτικές περιοχές πρέπει να αποφασίζεται μόνο εφόσον η πιλοτική εφαρμογή παρουσιάσει τεκμηριωμένη αποτελεσματικότητα.

14. Αξιολόγηση, συμπεράσματα και επίλογος

Η παρακολούθηση οφείλει να διαχωρίζει εγκρίσεις, εντάξεις, πραγματικές προσλήψεις και θέσεις εργασιακής εμπειρίας. Βασικοί δείκτες είναι η διατήρηση της εργασίας μετά την επιδότηση, η αναλογία πλήρους και μερικής απασχόλησης, η ποιότητα και η ασφαλιστική κάλυψη, η ολοκλήρωση πιστοποιημένης κατάρτισης, η συμμετοχή μικρών επιχειρήσεων και η επιβίωση νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Χρειάζεται παράλληλα έλεγχος κόστους ανά ωφελούμενο, αποφυγή διπλής καταμέτρησης και εκτίμηση της πραγματικής προσθετικότητας των θέσεων.

Η συνεδρίαση επιβεβαίωσε τη σημασία των ενεργητικών πολιτικών που αναπτύχθηκαν τα τελευταία χρόνια και ταυτόχρονα την ανάγκη συνεχούς βελτίωσής τους. Η απασχόληση πρέπει να συνδέεται με παραγωγικές επενδύσεις, σύγχρονες δεξιότητες, μικρή επιχειρηματικότητα και ουσιαστικές κοινωνικές υποδομές. Η περιφερειακή εξειδίκευση, η διοικητική συνέπεια και η διαφανής αποτίμηση μπορούν να μετατρέψουν τις διαθέσιμες δράσεις σε σταθερότερες ευκαιρίες για τους πολίτες.

Για την Κεφαλονιά και την Ιθάκη, ο στόχος είναι συγκεκριμένος: περισσότερες πραγματικές δυνατότητες εργασίας όλο τον χρόνο, καλύτερη αντιστοίχιση των δεξιοτήτων με τις ανάγκες των επιχειρήσεων και συνθήκες που επιτρέπουν στους νέους και στις οικογένειες να παραμένουν στον τόπο τους. Η ισόρροπη ανάπτυξη προϋποθέτει συνέχεια, συνεργασία και μετρήσιμα αποτελέσματα, ώστε κάθε πολίτης να μπορεί να οικοδομεί το μέλλον του στην περιοχή που επιλέγει να ζει.

Η προτεινόμενη προσέγγιση δεν αντιπαραθέτει την εθνική στρατηγική προς τις τοπικές ιδιαιτερότητες. Αντίθετα, επιδιώκει να μεταφέρει αποτελεσματικότερα στην περιφέρεια τα εργαλεία που έχουν ήδη αναπτυχθεί, με έμφαση στη λογοδοσία, στη χρηστή διαχείριση και στον σεβασμό των πραγματικών αναγκών των πολιτών. Το τελικό κριτήριο θα είναι, αν οι παρεμβάσεις δημιουργούν περισσότερη σταθερότητα για τις οικογένειες, μεγαλύτερες δυνατότητες για τους νέους και ανθεκτικότερες τοπικές οικονομίες.

Εισήγηση κ. Ι. Πασχαλίδη, Μέλους της Επιτροπής

Στην Αθήνα, την Τετάρτη 1 Απριλίου 2026 και ώρα 10.20, στην αίθουσα «Προέδρου Γιάννη Νικ. Αλευρά» του Μεγάρου της Βουλής, συνεδρίασε η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών υπό την προεδρία του κ. Εμμανουήλ Κόνσολα.

Την Επιτροπή ενημέρωσαν η κυρία Γιάννα Χορμόβα, Διοικήτρια της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης, η κυρία Ευγενία Λαϊνά, Προϊστάμενη της Γενικής Διεύθυνσης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, ο κ. Μένιος Κοντοβάς, Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Προγραμμάτων Ενεργητικών Πολιτικών και ο κ. Γεώργιος Αμανατίδης, Περιφερειάρχης Δυτικής Μακεδονίας και εκπρόσωπος της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας. Ο Πρόεδρος ανέφερε τη συμμετοχή μέσω τηλεδιάσκεψης του Προέδρου της ΕΕΤΑΑ κ. Δημήτρη Μαραβέλια και του διευθυντικού στελέχους της κυρίας Γούπιου, καθώς και την αδυναμία συμμετοχής της ΚΕΔΕ λόγω αποστολής στις Βρυξέλλες.

Ο Πρόεδρος επισήμανε τη σημασία της απασχόλησης και της ανάπτυξης δεξιοτήτων για τις περιφερειακές, νησιωτικές και ορεινές περιοχές. Πρότεινε τη δημιουργία παρατηρητηρίου απασχόλησης σε κάθε Περιφέρεια, για την αξιολόγηση των προγραμμάτων και των αναγκών του ανθρώπινου δυναμικού και υπογράμμισε την ανάγκη κατάρτισης και επανακατάρτισης ενόψει των επιπτώσεων της τεχνητής νοημοσύνης.

Η κυρία Χορμόβα παρουσίασε τους τρεις βασικούς πυλώνες δράσης της ΔΥΠΑ: επιδοτούμενη απασχόληση και επιχειρηματικότητα, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, συμβουλευτική και σύζευξη προσφοράς και ζήτησης εργασίας. Ανέφερε ότι τα 118 Κέντρα Προώθησης Απασχόλησης και οι οκτώ Περιφερειακές Διευθύνσεις παρακολουθούν τις τοπικές ανάγκες και ότι αναπτύσσεται πλατφόρμα δημοσιοποίησης των σχετικών δεδομένων. Από το 2019 είχαν υλοποιηθεί ή βρίσκονταν σε υλοποίηση 70 προγράμματα, εκ των οποίων 12 για τον δημόσιο τομέα και την αυτοδιοίκηση, με 273.000 τοποθετήσεις εγγεγραμμένων ανέργων. Κατά τη συνεδρίαση ήταν ανοικτά επτά προγράμματα.

Ως προς τη διαδικασία, εξήγησε ότι οι επιχειρήσεις δηλώνουν θέσεις, οι εργασιακοί σύμβουλοι υποδεικνύουν τουλάχιστον τρεις υποψηφίους ανά θέση και ο εργοδότης επιλέγει. Η επιχορήγηση καταβάλλεται στην επιχείρηση μετά την πληρωμή των αποδοχών και τον έλεγχο δικαιολογητικών. Στην εργασιακή εμπειρία, διάρκειας έως έξι μηνών, η ΔΥΠΑ αποζημιώνει απευθείας τους ωφελουμένους, ενώ στη νέα επιχειρηματικότητα η ενίσχυση καταβάλλεται σε τρεις δόσεις με ελέγχους λειτουργίας.

Η κυρία Χορμόβα ανέφερε πρόγραμμα 10.000 θέσεων για άνεργες γυναίκες, με έμφαση στις μητέρες παιδιών έως 15 ετών, προϋπολογισμού 102 εκατ. ευρώ από εθνικούς πόρους, διάρκειας 12–15 μηνών και μηνιαίας επιχορήγησης 680–1.004 ευρώ. Το

πρόγραμμα περιλαμβάνει πλήρη και μερική απασχόληση. Είχαν εγκριθεί περισσότερες από 7.000 θέσεις πλήρους απασχόλησης. Παρουσίασε, επίσης, πρόγραμμα 111 εκατ. ευρώ του Ταμείου Ανάκαμψης για 3.000 άτομα αυξημένης ευαλωτότητας και 7.000 ανέργους με εμπόδια ένταξης ή επανένταξης, διάρκειας έως 24 και 12 μηνών αντίστοιχα. Ανέφερε κάλυψη των 10.000 θέσεων και λήξη στις 7 Απριλίου 2026.

Για την εργασιακή εμπειρία ανέργων 30 ετών και άνω ανέφερε 48.000 προβλεπόμενους ωφελουμένους, προϋπολογισμό 300 εκατ. ευρώ από το ΕΣΠΑ 2021–2027 και 11.634 ήδη τοποθετημένους, με προτεραιότητα στη μακροχρόνια ανεργία και στον κίνδυνο φτώχειας. Για τους ανέργους άνω των 50 ετών παρουσίασε πρόγραμμα 5.000 θέσεων, 73 εκατ. ευρώ εθνικών πόρων, διάρκειας 12–18 μηνών, με περίπου 2.000 προσλήψεις. Στη νέα επιχειρηματικότητα ηλικιών 18–29 ετών ανέφερε ενίσχυση 17.500 ευρώ σε τρεις δόσεις, με έμφαση στις γυναίκες και στους νέους εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης, και παρακολούθηση επί δώδεκα μήνες. Αναφέρθηκε και σε αντίστοιχη δράση για ηλικίες 30 ετών και άνω.

Για την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη παρουσίασε πρόγραμμα 2.000 προσλήψεων ανέργων από 18 ετών, προϋπολογισμού 21 εκατ. ευρώ, με επιχορήγηση 875 ευρώ μηνιαίως επί δώδεκα μήνες. Παρουσίασε πιλοτική δράση κατάρτισης και εξάμηνης εργασιακής εμπειρίας στην κτηνοτροφία για 250 ανέργους, σε συνεργασία με τον ΕΛΓΟ–ΔΗΜΗΤΡΑ, προϋπολογισμού 1,2 εκατ. ευρώ και μηνιαίας αποζημίωσης 748 ευρώ. Η δράση υλοποιούνταν στη Θεσσαλία και επεκτεινόταν στη Θράκη. Για τη γουνοποιία ανέφερε ειδική επιχορήγηση από εθνικούς πόρους για εργαζομένους, των οποίων οι συμβάσεις είχαν τεθεί σε αναστολή, με 480 ενταγμένους.

Στα ειδικά προγράμματα αναφέρθηκαν 150 άνεργοι στις ναυπηγικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις Ελευσίνας, 368 πρώην εργαζόμενοι της Ελληνικά Ναυπηγεία ΑΕ και 450 ρητινεργάτες και πτυχιούχοι σε υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος. Στον τομέα της υγείας παρουσιάστηκαν δράσεις για 500 τραυματιοφορείς, 4.000 μακροχρόνια ανέργους, 1.300 ανέργους 55 ετών και άνω και 1.500 ανέργους 57 ετών και άνω που ολοκλήρωσαν προηγούμενα προγράμματα. Η Διοικήτρια ανέφερε ότι το ευρύτερο πρόγραμμα 55 και άνω είχε φθάσει τις 35.000 θέσεις σε δημόσιους φορείς και ΟΤΑ, καθώς και πρόγραμμα 3.000 ατόμων με αναπηρία στην αυτοδιοίκηση.

Στην εκπαίδευση ανέφερε 50 Επαγγελματικές Σχολές Μαθητείας, 37 ειδικότητες και περίπου 8.000 μαθητές ετησίως, 30 ΣΑΕΚ με 3.000–4.000 σπουδαστές και επτά ιδιόκτητα Κέντρα Διά Βίου Μάθησης. Παρουσίασε την επικαιροποίηση των προγραμμάτων σπουδών με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο και απορρόφηση άνω του 80% των αποφοίτων των σχολών στην ειδικότητά τους. Για τις δύο σχολές ατόμων με αναπηρία, ανέφερε πάνω από 230 εκπαιδευομένους σε επτά ειδικότητες στην Αθήνα και πάνω από 185 σε έξι ειδικότητες στη Θεσσαλονίκη. Ανέφερε περισσότερα από 60

προγράμματα σε σωφρονιστικά καταστήματα για άνω των 1.245 ωφελουμένων και 31 προγράμματα με επαγγελματικούς και τοπικούς φορείς.

Στην κατάρτιση μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης ανέφερε 11 προσκλήσεις από το 2022, 529.549 καταρτισμένους και πιστοποιημένους ωφελουμένους, 225 παρόχους κατάρτισης και 12 παρόχους πιστοποίησης. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσίασε, η απορρόφηση όσων ήταν αρχικά άνεργοι υπερέβαινε το 50% και η παραμονή όσων ήταν ήδη εργαζόμενοι το 98%. Στη συμβουλευτική ανέφερε πάνω από 160 δωρεάν διαδικτυακά εργαστήρια μηνιαίως, τις δράσεις JobReady και 53 Ημέρες Καριέρας, μέσω των οποίων περισσότεροι από 12.500 άνθρωποι κατευθύνθηκαν σε μη επιδοτούμενες θέσεις. Στην κοινωνική πολιτική ανέφερε κοινωνικό τουρισμό για περισσότερες από 300.000 οικογένειες, κατασκηνώσεις για πάνω από 70.000 παιδιά, 28 βρεφονηπιακούς σταθμούς και τις στεγαστικές δράσεις «Σπίτι μου Ι» και «Ανακαινίζω – Νοικιάζω».

Ο κ. Γεώργιος Αμανατίδης αξιολόγησε θετικά την ταχύτητα και την προσαρμογή των δράσεων, ιδίως σε περιοχές απολιγνιτοποίησης και καταστροφών. Συνέδεσε ανάπτυξη, υποδομές, επιχειρηματικότητα και κοινωνική συνοχή. Έθεσε δύο συγκεκριμένα ερωτήματα: την προοπτική των εργασιακών συμβούλων των ΚΠΑ2, ώστε να μη χαθεί η εμπειρία του μηχανισμού, και τη συνέχιση του προγράμματος 55 και άνω με συμμετοχή των Περιφερειών. Τόνισε ότι η συμμετοχή σε πρόγραμμα δεν συνεπάγεται μονιμοποίηση και ζήτησε πρόβλεψη των ειδικοτήτων που θα απαιτήσει η νέα τεχνολογία.

Η κυρία Μαρία–Ελένη Σούκουλη–Βιλιάλη πρόταξε τη σύνδεση της τοπικής παραγωγής με ποιοτικές θέσεις, την κατάρτιση σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες και τη στήριξη μικρών επιχειρήσεων. Για την Κορινθία υπογράμμισε τη συνεργασία με εμπορικούς συλλόγους, επαγγελματικά λύκεια, σχολεία δεύτερης ευκαιρίας και τη σχολή του ΕΛΓΟ–ΔΗΜΗΤΡΑ στη Νεμέα. Πρότεινε ειδίκευση στην πράσινη μετάβαση, την κυκλική οικονομία και τον τουρισμό, λιγότερη γραφειοκρατία και καλύτερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση. Έθεσε το πρόβλημα αποκλεισμού συγγενικών προσώπων στις οικογενειακές επιχειρήσεις και υποστήριξε την αυτοαπασχόληση νέων.

Ο κ. Ιωάννης Τσίμαρης απέδωσε τις περιφερειακές ανισότητες στο συγκεντρωτικό αναπτυξιακό μοντέλο. Πρότεινε ψηφιακές υποδομές, τηλεργασία και κίνητρα μετεγκατάστασης, με αναφορά στα Ιωάννινα, μαζί με αξιόπιστη υγεία, εκπαίδευση και συγκοινωνίες. Ζήτησε μακροχρόνια παρακολούθηση των ωφελουμένων πέρα από έξι ή δώδεκα μήνες, ενίσχυση μικρομεσαίων και κοινωνικών επιχειρήσεων, πρωτογενούς τομέα και αυτοδιοίκησης. Υποστήριξε συλλογικές συμβάσεις και διάλογο για 35ωρο ή τετραήμερη εργασία χωρίς μείωση αποδοχών. Επίσης, ρώτησε ποια κριτήρια και ποιοι κλάδοι επιδοτούνται, γιατί εμφανίζονται αποκλεισμοί στον πρωτογενή τομέα, τι καταγράφουν τα παρατηρητήρια και αν υπάρχουν εκκρεμότητες πιστοποίησης στις Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΑΕΚ).

Ο κ. Ιωάννης Πασχαλίδης ανέδειξε την προσφορά των σχολών στα τεχνικά επαγγέλματα, αλλά ζήτησε προσλήψεις εκπαιδευτικών, επικαλούμενος για το γεγονός ότι από τις 70 προβλεπόμενες θέσεις, είχαν προσληφθεί μόλις τέσσερις. Επισήμανε καθυστερήσεις εξετάσεων πιστοποίησης αποφοίτων του προηγούμενου Ιουνίου και εκκρεμή επαγγελματικά δικαιώματα. Ζήτησε οι διευθυντές και υποδιευθυντές να προέρχονται από το εκπαιδευτικό προσωπικό, όπου αυτό υπάρχει, και κατάλληλη επιλογή διοικητικών στελεχών, όταν χρειάζεται.

Ο κ. Εμμανουήλ Συντυχάκης αμφισβήτησε συνολικά το αναπτυξιακό υπόδειγμα και τις ενεργητικές πολιτικές, θεωρώντας ότι επιδοτούν την εργοδοσία και ανακυκλώνουν την επισφάλεια. Επικαλέστηκε σχεδόν 4 δισ. ευρώ σχετικών δαπανών την περίοδο 2015–2023, έναντι κάλυψης μόνο περίπου 15% των ανέργων από επίδομα. Για τον τουρισμό αντιπαρέβαλε έσοδα 16,7 δισ. ευρώ στο οκτάμηνο του 2025 έναντι 14,9 δισ. το 2024 με χαμηλούς μισθούς, εντατικοποίηση και περιορισμένη εποχική προστασία. Απέρριψε την επιδότηση μερικής απασχόλησης γυναικών ως ενίσχυση ελαστικών σχέσεων. Ζήτησε επίδομα για όλους τους ανέργους στο 80% του βασικού μισθού, έκτακτη ενίσχυση, προστασία από χρέη και διακοπές βασικών παροχών και συλλογικές συμβάσεις. Κατέληξε σε πρόταση σοσιαλιστικής οργάνωσης της κοινωνίας, με λαϊκή εξουσία, κεντρικό επιστημονικό σχεδιασμό και κοινωνικό έλεγχο.

Ο κ. Σπυρίδων Μπιμπίλας εστίασε στην καλλιτεχνική εργασία και στον ρόλο των ΔΗΠΕΘΕ στη συγκράτηση πληθυσμού. Ρώτησε για ειδικά προγράμματα ηθοποιών, σκηνοθετών, μουσικών και τεχνικών σκηνής, συμμετοχή βάσει εμπειρίας χωρίς τυπικό τίτλο, μητρώα, πιστοποίηση, επιδοτούμενες προσλήψεις και ενίσχυση καλλιτεχνικών ομάδων. Επισήμανε ότι η άσχετη κατάρτιση δεν προσφέρει επαγγελματική διέξοδο και ότι η εποχικότητα δημιουργεί κενά στην επιδότηση ανεργίας. Πρότεινε συνεργασία με πολιτιστικούς φορείς και προγράμματα ψηφιακής παραγωγής και συναφών δεξιοτήτων.

Ο κ. Αναστάσιος Δημοσχάκης συνέδεσε την πληθυσμιακή συρρίκνωση του Έβρου και των νησιών του ανατολικού Αιγαίου με ευρύτερες εθνικές και γεωστρατηγικές συνέπειες. Χαιρέτισε τις 2.000 θέσεις στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και τις 250 θέσεις κτηνοτροφίας, αλλά ζήτησε συνεκτικό πλέγμα μέτρων από όλα τα Υπουργεία για παραμονή των νέων. Έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στα προγράμματα 50 και άνω και 55 και άνω, ως μέσα επανένταξης και αναγνώρισης της προσφοράς μεγαλύτερων εργαζομένων.

Ο κ. Οζγκιούρ Φερχάτ ζήτησε σταθερές θέσεις με δικαιώματα, μακροπρόθεσμα προγράμματα, επιστροφή νέων επιστημόνων, δημόσιες υποδομές και παραγωγική ανασυγκρότηση της Θράκης. Υποστήριξε συνεταιρισμούς, Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ) και τοπικές αλυσίδες αγροτικής παραγωγής και μεταποίησης. Επικαλέστηκε απώλεια 24% της αγροτικής παραγωγής μέσα σε τέσσερα χρόνια και

συρρίκνωση της καπνοκαλλιέργειας της Ροδόπης από 60.000 σε 20.000 στρέμματα, με συνεταιρισμό άνω των 6.000 μελών. Ζήτησε στήριξη και των γυναικών και παιδιών που εργάζονται στις οικογενειακές εκμεταλλεύσεις, επέκταση του κτηνοτροφικού προγράμματος σε πληγείσες περιοχές, όπως η Ροδόπη και η Λέσβος, καθώς και Γεωργική Σχολή στη Ροδόπη με συμβολή του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου. Εστίασε στις γυναίκες και στους νέους των περίπου 35–40 ορεινών χωριών Ροδόπης και Ξάνθης.

Ο κ. Αθανάσιος Ζεμπίλης αξιολόγησε θετικά τη μείωση της ανεργίας, αναφέροντας ποσοστό 7,7%, και ζήτησε ενίσχυση ευάλωτων ομάδων και μεγαλύτερων ανέργων. Υπογράμμισε τις ενδοπεριφερειακές διαφορές, αντιπαραβάλλοντας τα Οινόφυτα και τη Χαλκίδα με το Καρπενήσι. Για τη Βόρεια Εύβοια ζήτησε αναπροσαρμογή αποδοχών των ρητινεργατών, που τοποθέτησε περίπου στα 800–820 ευρώ καθαρά, σε σύνδεση με τον κατώτατο μισθό. Διαμαρτυρήθηκε για την εξαίρεση Εύβοιας και Φθιώτιδας από τον σχεδιασμό κοινωφελούς δράσης μετά τον Daniel και ζήτησε παράταση του προγράμματος πρώην εργαζομένων της ΛΑΡΚΟ κάτω των 55 ετών. Ανέδειξε τις συνεργασίες των σχολών Χαλκίδας με βιομηχανίες και την ΕΑΒ και πρότεινε ειδικότητα τεχνιτών δομής αεροσκαφών. Για τον κοινωνικό τουρισμό στην Εύβοια ανέφερε προνομιακή διάρκεια 12 ημερών και περίπου 85.000 ωφελουμένους.

Ο κ. Γεώργιος Παπαηλιού περιέγραψε τον κύκλο ερήμωσης ορεινών περιοχών, φυγής νέων και υποβάθμισης σχολείων, υγειονομικών δομών, τραπεζών και συγκοινωνιών ως αποτέλεσμα πολιτικών επιλογών. Ζήτησε δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές, δάση, περιβάλλον και κοινωνικές υπηρεσίες, στήριξη πρωτογενούς τομέα και συνεταιριστικής οικονομίας. Τόνισε ότι η τουριστική κίνηση των Σαββατοκύριακων δεν εξασφαλίζει μόνιμη κατοίκηση και ότι χρειάζονται υπηρεσίες και μεγαλύτερη τουριστική περίοδος. Για τη Μεγαλόπολη απέδωσε σοβαρή αποδυνάμωση στο κλείσιμο των μονάδων της ΔΕΗ και αμφισβήτησε την επάρκεια των προγραμμάτων μετάβασης, ζητώντας περισσότερο εξειδικευμένες δράσεις.

Ο κ. Ιωάννης Γιώργος απέδωσε θετική συμβολή στη ΔΥΠΑ στη μείωση της ανεργίας, την οποία περιέγραψε από 18% σε 8%, και εξήρε το πρόγραμμα 55–67 για συμπλήρωση ενσήμων και στήριξη δημόσιων υπηρεσιών. Για τη Χαλκιδική πρότεινε κατάρτιση τεχνικού προσωπικού για αναστηλώσεις στο Άγιον Όρος, χειριστών μηχανημάτων έργων και επαγγελματικών οχημάτων, με αναφορά στις ανάγκες μεταλλευτικών και άλλων έργων. Επισήμανε ελλείψεις προσωπικού σε πάνω από 500 ξενοδοχεία και περίπου 106.000–108.000 κλίνες. Ζήτησε φροντίδα παιδιών και κατασκηνώσεις για οικογένειες εργαζομένων στον τουρισμό, ώστε ιδίως οι μητέρες να μπορούν να εργαστούν, και συνέχιση των Ημερών Καριέρας.

Η κυρία Χορμόβα αναγνώρισε τη συμβολή των εργασιακών συμβούλων των οποίων οι συμβάσεις άρχιζαν να λήγουν τον Απρίλιο. Ανέφερε συνεργασία με τα αρμόδια

Υπουργεία για τη συνέχιση των θέσεων, ανάλογα με τα επόμενα έργα και τη χρηματοδότηση, διευκρινίζοντας ότι αυτή δεν αφορά κατ' ανάγκη τα ίδια πρόσωπα. Για τους συμβούλους και το πρόγραμμα «55 και άνω» δήλωσε ότι αναμένονταν συγκεκριμένες ανακοινώσεις. Επικαλούμενη εκθέσεις του ΟΟΣΑ, υποστήριξε ότι δύο στους τρεις ωφελουμένους επιδοτούμενης απασχόλησης παραμένουν στην εργασία μετά τη λήξη της επιδότησης.

Σχετικά με τον τοπικό σχεδιασμό, ανέφερε αξιοποίηση στοιχείων κενών θέσεων, των Ημερών Καριέρας και συνεργασία με τη Μονάδα Εμπειρογνωμόνων Κοινωνικών Υποθέσεων (ΜΕΚΥ) του Υπουργείου Εργασίας και τους παραγωγικούς φορείς. Εξήγησε ότι ο περιορισμός επιδότησης συγγενών αφορά τον πρώτο βαθμό και συνδέεται με εγγυήσεις πραγματικής εργασίας ή μαθητείας. Ανέφερε ότι οι ΚοινΣΕπ είναι δικαιούχοι των προγραμμάτων, περιλαμβανομένων των μελών τους, που προσλαμβάνονται μέσω αυτών. Για τη μείωση της γραφειοκρατίας εξεταζόταν εφάπαξ καταχώρηση θέσης από την επιχείρηση και αντιστοίχισή της σε περισσότερες ανοικτές προσκλήσεις.

Ο κ. Κοντοβάς εξήγησε ότι οι επιχορηγήσεις διαφοροποιούνται ανά ομάδα ανέργων και διέπονται από το ενωσιακό πλαίσιο κρατικών ενισχύσεων. Διευκρίνισε ότι επιχειρήσεις του πρωτογενούς τομέα μπορούν να ενταχθούν μέσω του Γενικού Απαλλακτικού Κανονισμού, με επιδότηση έως 50% του μισθολογικού κόστους. Ανέφερε όριο 300.000 ευρώ στο καθεστώς de minimis και 5 εκατ. ευρώ στο άλλο καθεστώς, καθώς και προϋπόθεση μη μείωσης προσωπικού κατά τους προηγούμενους τρεις ή έξι μήνες, ανά πρόγραμμα. Τόνισε ότι οι περισσότερες συμμετέχουσες επιχειρήσεις απασχολούν έως περίπου εννέα ή δέκα εργαζομένους και ότι η επιδότηση συνεπάγεται και διατήρηση του υπάρχοντος προσωπικού.

Η κυρία Χορμόβα ανέφερε ότι προχωρούν μέσω ΑΣΕΠ οι 70 θέσεις εκπαιδευτικών και ότι θα συνεχιστούν προκηρύξεις 50 θέσεων, εντός των σχετικών εγκρίσεων και δημοσιονομικών ορίων. Αναφέρθηκε στο ανοικτό μητρώο εκπαιδευτικών του ν. 5078/2023 και στη ρύθμιση επαγγελματικών δικαιωμάτων με τον ν. 5237/2025. Δήλωσε ότι αναμενόταν τελική Υπουργική Απόφαση και εξετάσεις πιστοποίησης τον Ιούνιο. Παρουσίασε συνεργασίες σχολών με επιχειρήσεις σε Γρεβενά, Χαλκίδα, Χαλκιδική, Ελευσίνα και Σύρο και τόνισε την ανάγκη προσέλκυσης μαθητών σε τεχνικές ειδικότητες. Ανέφερε απόφαση λειτουργίας σχολών με τουλάχιστον πέντε μαθητές αντί δεκαπέντε στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, σε ορεινά σημεία και απομακρυσμένα νησιά.

Απαντώντας στην κριτική για τη μερική απασχόληση, η Διοικήτρια υποστήριξε ότι η επιδότησή της διευκολύνει τη συμμετοχή μητέρων που αντιμετωπίζουν οικογενειακές υποχρεώσεις και διαφορετικά θα απείχαν από την αγορά εργασίας. Υπερασπίστηκε τον προσανατολισμό στην επιδότηση της εργασίας και απέρριψε τους χαρακτηρισμούς περί

άσκοπης διάθεσης πόρων στις επιχειρήσεις, επισημαίνοντας ότι η επιχορήγηση ακολουθεί την καταβολή αποδοχών και τους ελέγχους.

Για την καλλιτεχνική εργασία αναγνώρισε ότι δεν υπάρχουν στοχευμένα προγράμματα για ηθοποιούς και ότι η κατάρτιση επικεντρώθηκε σε ψηφιακές, πράσινες και οικονομικές δεξιότητες. Ανέφερε συναφή ψηφιακά αντικείμενα, πρόταση συνεργασίας από το ΕΚΟΜΕ και δυνατότητα διαβούλευσης με το Υπουργείο Πολιτισμού. Εξήγησε ότι τα ΔΗΠΕΘΕ υπάγονται στις διατάξεις για την απορρόφηση ωφελουμένων στον δημόσιο τομέα. Αναφέρθηκε, επίσης, στα δελτία θεάματος και στην παραχώρηση χώρων για πολιτιστικές και εκπαιδευτικές χρήσεις.

Η κυρία Χορμόβα διευκρίνισε ότι το κτηνοτροφικό πρόγραμμα καλύπτει όλη την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και ότι, εφόσον εξαντληθούν οι 250 θέσεις, υπάρχει πρόθεση νέων κύκλων. Ανέφερε 600 νέες θέσεις εργασίας στην Περιφερειακή Ενότητα Έβρου και 200 νέες ενάρξεις επιχειρήσεων στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Ο κ. Κοντοβάς διευκρίνισε ότι η κοινωφελής δράση Θεσσαλίας, περίπου 2.180 θέσεων, δεν είχε προκηρυχθεί και παρέμενε υπό σχεδιασμό του Υπουργείου Εργασίας, με φορέα υλοποίησης τη ΔΥΠΑ. Για τη Δυτική Μακεδονία και τη Μεγαλόπολη αναφέρθηκε σε προγενέστερα προγράμματα του ΕΣΠΑ 2014–2020 και στον νέο κύκλο που άρχισε το 2025, επεκτάθηκε τον Ιούλιο και αναμενόταν να ενισχυθεί με πρόσθετες θέσεις και δράσεις Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης.

Η κυρία Λαϊνά ανέφερε ότι ο συνολικός αριθμός καταρτισμένων και πιστοποιημένων εργαζομένων και ανέργων μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης αναμενόταν να υπερβεί τις 600.000. Υπογράμμισε την ανάγκη συνεργασίας με τις τοπικές κοινωνίες για τη διάγνωση των αναγκών και τη διάδοση των ειδικοτήτων, ώστε να εξασφαλίζεται επαρκής συμμετοχή μαθητών. Δήλωσε ότι η ειδικότητα τεχνιτών δομής αεροσκαφών αναμενόταν να εγκριθεί σύντομα από το Κεντρικό Συμβούλιο Δεξιοτήτων.

Στον επίλογό της, η κυρία Χορμόβα αναγνώρισε ότι δεν απαντήθηκαν όλα τα επιμέρους ερωτήματα και δήλωσε τη διαθεσιμότητα της ΔΥΠΑ για γραπτές διευκρινίσεις και παροχή στοιχείων. Επισήμανε την ευρεία περιφερειακή διασπορά των οριζόντιων προγραμμάτων, ενώ ο κ. Κοντοβάς ανέφερε την Κεντρική Μακεδονία ως πρώτη στην απορρόφηση. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής, κ. Εμμανουήλ Κόνσολας, ζήτησε να εξεταστούν, σε επόμενη φάση, τα στοιχεία των περιφερειακών παρατηρητηρίων και οι δείκτες ανάπτυξης και ενημέρωσε ότι τα επιμελημένα πρακτικά θα διαβιβαστούν στους συμμετέχοντες και στα συναρμόδια Υπουργεία.

<u>Εισήγηση κ. Γ. Παπαηλιού, Μέλους της Επιτροπής</u>

Η ύπαιθρος πρέπει και μπορεί να ζήσει.

Έτσι θα ζήσει και η Ελλάδα.

Η συζήτηση για τις πολιτικές απασχόλησης και την περιφερειακή ανάπτυξη δεν μπορεί να γίνεται αποκομμένα από τη ζώσα πραγματικότητα της ελληνικής κοινωνίας, της περιφέρειας. Και η πραγματικότητα αυτή είναι σκληρή: Η περιφέρεια της χώρας, και ιδιαίτερα οι ορεινές και οι απομακρυσμένες από το κέντρο περιοχές, βιώνουν μια διαρκή διαδικασία ερήμωσης. Χωριά που αδειάζουν, νέοι που φεύγουν χωρίς να επιστρέφουν, δημόσιες υπηρεσίες που υποβαθμίζονται ή καταργούνται, τοπικές οικονομίες που ασφυκτιούν.

Αυτή η εικόνα δεν είναι ούτε φυσικό φαινόμενο ούτε ιστορική αναγκαιότητα, είναι το αποτέλεσμα συγκεκριμένων πολιτικών επιλογών που συγκεντρώνουν πόρους και ευκαιρίες στο κέντρο, σε ολίγους και ισχυρούς, αφήνοντας τη μεγάλη κοινωνική πλειοψηφία και την περιφέρεια στο περιθώριο.

Σήμερα, επικρατεί το αθηνοκεντρικό μοντέλο. Η εφαρμοζόμενη πολιτική οδηγεί στην αποδυνάμωση της περιφέρειας, σε ένα υπόδειγμα ανάπτυξης που δεν διαχέει τον πλούτο, αλλά τον συγκεντρώνει. Η ερήμωση δεν είναι απλώς δημογραφική εξέλιξη, είναι κοινωνικό και πολιτικό αποτέλεσμα. Όταν καθυστερούν πληρωμές σε έργα περιφερειακής ανάπτυξης, όταν μικρές επιχειρήσεις δεν έχουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση, όταν οι παραγωγοί συνθλίβονται μεταξύ του αυξημένου κόστους και των μεσαζόντων, τότε η απασχόληση υπονομεύεται στην πράξη. Όταν το κράτος αποσύρεται από κρίσιμους τομείς και αφήνει τις τοπικές κοινωνίες χωρίς στήριξη, τότε δεν μπορεί να γίνει λόγος απλώς για ανεπάρκεια, αλλά για συνειδητή πολιτική επιλογή.

Σε αυτή τη συνθήκη, οι ορεινές περιοχές αποτελούν το πιο χαρακτηριστικό και πιο δραματικό παράδειγμα. Εκεί, η εγκατάλειψη είναι πολυεπίπεδη: οικονομική, κοινωνική, δημογραφική. Η έλλειψη σταθερών θέσεων εργασίας και η απουσία δομών υγείας και εκπαίδευσης και πάντως η υποστελέχωσή τους οδηγούν στη φυγή των νέων και επιβαρύνει την καθημερινότητα των κατοίκων. Η ανεπάρκεια υποδομών, οδικών, συγκοινωνιακών, ψηφιακών και αγροτικών (για τη στήριξη του πρωτογενούς τομέα), επιτείνει την απομόνωση. Προκαλείται έτσι ένας φαύλος κύκλος: η μείωση του πληθυσμού οδηγεί σε περαιτέρω υποβάθμιση των κοινωφελών υπηρεσιών, και αυτή με τη σειρά της επιταχύνει την εγκατάλειψη.

Δεν μπορεί και δεν πρέπει να γίνει αποδεκτό, ο τόπος κατοικίας να καθορίζει το δικαίωμα στην εργασία, στην αξιοπρέπεια, στην πρόσβαση σε βασικά κοινωνικά αγαθά. Η περιφερειακή ανάπτυξη δεν είναι ζήτημα ισολογισμών,· είναι ζήτημα δημοκρατίας και κοινωνικής δικαιοσύνης. Και ακριβώς γι’ αυτό απαιτείται μία ριζικά διαφορετική πολιτική

κατεύθυνση, μια προοδευτική στροφή που θα θέσει στο επίκεντρο τις ανάγκες των πολλών και όχι τα συμφέροντα των ολίγων.

Οι πολιτικές απασχόλησης για την περιφερειακή ανάπτυξη και ειδικότερα για τις απομακρυσμένες, ορεινές και νησιωτικές περιοχές δεν μπορούν να είναι αποσπασματικές ή οριζόντιες. Χρειάζονται στοχευμένο σχεδιασμό, ισχυρή δημόσια παρέμβαση και κοινωνικό προσανατολισμό. Πρώτα απ' όλα, απαιτείται ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα δημόσιων επενδύσεων που να δημιουργεί άμεσα και έμμεσα θέσεις εργασίας: έργα υποδομών, προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, διαχείρισης των δασών, ενίσχυσης των κοινωνικών υπηρεσιών. Η εργασία σε αυτούς τους τομείς δεν είναι μόνο αναγκαία, αλλά και κοινωνικά χρήσιμη, με πολλαπλασιαστικά οφέλη για τις τοπικές οικονομίες.

Ταυτόχρονα, είναι κρίσιμο να στηριχθεί η παραγωγική βάση της περιφέρειας (αλλά και ειδικότερα των ορεινών και νησιωτικών περιοχών), με έμφαση στη μικρή και μεσαία αγροτική και κτηνοτροφική δραστηριότητα. Η μονοκαλλιέργεια του τουρισμού και ο υπερτουρισμός σε πολλές κορεσμένες περιοχές όχι μόνον δεν αποτελεί λύση, αλλά τις επιβαρύνει πολλαπλώς.

Ωστόσο, οι άνθρωποι της υπαίθρου δεν χρειάζονται περιστασιακά επιδόματα, αλλά σταθερούς και δίκαιους όρους παραγωγής: μείωση του κόστους παραγωγής, πρόσβαση σε χρηματοδότηση, προστασία από τον αθέμιτο ανταγωνισμό, ενίσχυση της μεταποίησης και της διάθεσης των προϊόντων τους. Η ενδυνάμωση συνεταιριστικών σχημάτων και συλλογικών μορφών οργάνωσης μπορεί να αποτελέσει κλειδί για τη δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας και την παραμονή του πληθυσμού στον τόπο του, έναντι ενός συστήματος που ευνοεί τους μεσάζοντες και τα καρτέλ.

Παράλληλα, η ανάταξη και στη συνέχεια η ανάπτυξη της περιφέρειας και ειδικότερα των απομακρυσμένων ορεινών και νησιωτικών περιοχών πρέπει να είναι περιβαλλοντικά βιώσιμη και κοινωνικά δίκαιη. Αντί για μοντέλα αρπακτικής εκμετάλλευσης που καταστρέφουν το φυσικό τοπίο, όπως η βιομηχανία ανεμογεννητριών και αιολικών πάρκων που καταστρέφουν το φυσικό τοπίο, τη βιοποικιλότητα, την ιστορικότητα και την παραγωγική γη, χωρίς να αφήνουν ουσιαστικό όφελος στις τοπικές κοινωνίες, χρειάζεται στροφή σε μορφές ήπιας ανάπτυξης: οικοτουρισμός, τοπικά προϊόντα υψηλής ποιότητας, ενεργειακές κοινότητες με τη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών, της κοινωνίας των πολιτών. Πρόκειται για δραστηριότητες που δημιουργούν σταθερή απασχόληση και διασφαλίζουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των περιοχών αυτών.

Καθοριστικής σημασίας είναι και η άρση της απομόνωσης. Η πρόσβαση σε αυτές απαιτεί σύγχρονες υποδομές – αξιόπιστες μεταφορές, ασφαλές συγκοινωνιακό δίκτυο, γρήγορο διαδίκτυο. Αυτές δεν είναι πολυτέλεια, αλλά βασικό δικαίωμα και προϋπόθεση για οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα. Χωρίς αυτές τις υποδομές, καμία πολιτική

απασχόλησης δεν μπορεί να αποδώσει.

Εξίσου σημαντική είναι η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό. Εκπαίδευση και κατάρτιση προσαρμοσμένες στις ανάγκες των τοπικών οικονομιών, ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης στις ορεινές περιοχές, κίνητρα για την επιστροφή νέων επιστημόνων και στήριξη της νεανικής και γυναικείας επιχειρηματικότητας. Η γνώση και η καινοτομία μπορούν να αποτελέσουν μοχλό αναζωογόνησης, αρκεί να συνδεθούν με την πραγματική οικονομία και τις τοπικές ιδιαιτερότητες.

Τέλος, η τοπική αυτοδιοίκηση πρέπει να αποκτήσει πραγματικό ρόλο στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των πολιτικών αυτών. Οι τοπικές κοινωνίες γνωρίζουν καλύτερα τις ανάγκες τους και πρέπει να έχουν λόγο στις αποφάσεις που τις αφορούν. Η αποκέντρωση, η συμμετοχή και η διαφάνεια δεν είναι απλώς θεσμικά ζητούμενα. Είναι όροι αποτελεσματικότητας και δημοκρατίας.

Η ερήμωση της περιφέρειας και συγκεκριμένα των ορεινών περιοχών, δεν είναι αναπόφευκτη. Είναι το αποτέλεσμα πολιτικών που μπορούν και πρέπει να αλλάξουν. Τα εφαρμοζόμενα προγράμματα είναι χρήσιμα, αλλά αποσπασματικά, οριζόντια, βραχύβια και εξαρτημένα από περιορισμένους και «συγκυριακούς» πόρους. Δεν συνιστούν πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης.

Η ανασυγκρότηση της περιφέρειας και η ενίσχυση της απασχόλησης αποτελούν κρίσιμη πρόκληση για τη χώρα, όχι μόνο για λόγους οικονομικούς, αλλά και για λόγους κοινωνικής συνοχής και δημοκρατίας. Χρειάζεται ένα νέο παραγωγικό υπόδειγμα, που να αξιοποιεί τα τοπικά πλεονεκτήματα κάθε περιοχής, να κατανέμει δίκαια τον πλούτο και να δίνει πραγματική προοπτική στους ανθρώπους της περιφέρειας. Μία προοδευτική πολιτική που θα σταματήσει την εγκατάλειψη και θα ξαναδώσει ζωή στην ελληνική περιφέρεια, διασφαλίζοντας ότι κανείς δεν θα μένει πίσω.

7. *«Ο Φιλολογικός Σύλλογος «Παρνασσός» ως φορέας περιφερειακής, πολιτιστικής και κοινωνικής ανάπτυξης»*

Εισηγητής: Αθανάσιος Σταυρόπουλος, Μέλος της Επιτροπής

I. Ο Φιλολογικός Σύλλογος «Παρνασσός» και ο ρόλος του στη σύγχρονη κοινωνία

Ο Φιλολογικός Σύλλογος «Παρνασσός», με αφετηρία το 1865, αποτελεί έναν ιστορικό θεσμό που έχει συνδέσει τη διαδρομή του με την ανάπτυξη της πνευματικής και πολιτιστικής ζωής της χώρας. Η παρουσία του χαρακτηρίζεται από τη διαρκή ενασχόληση με τα γράμματα, τις τέχνες, την επιστημονική γνώση και την εκπαίδευση, αλλά και από την ανάληψη πρωτοβουλιών κοινωνικής προσφοράς.

Η σημασία του Συλλόγου δεν περιορίζεται στη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η δραστηριότητά του αναδεικνύει τη δυνατότητα ενός πνευματικού θεσμού να λειτουργεί ως πεδίο συνάντησης διαφορετικών επιστημονικών και καλλιτεχνικών προσεγγίσεων, να ενθαρρύνει την παραγωγή νέων ιδεών και να συμβάλλει στη διάδοσή τους στην κοινωνία. Με αυτή την έννοια, ο «Παρνασσός» μπορεί να αντιμετωπιστεί όχι μόνο ως χώρος πολιτιστικής έκφρασης, αλλά και ως φορέας που συνδέει τη γνώση με τις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες.

Η διάσταση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία για την ελληνική περιφέρεια. Σε μια εποχή κατά την οποία οι δυνατότητες πρόσβασης σε πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες εξακολουθούν να διαφοροποιούνται μεταξύ των μεγάλων αστικών κέντρων και των απομακρυσμένων περιοχών, η αξιοποίηση της εμπειρίας ιστορικών πνευματικών φορέων μπορεί να συμβάλει στη μείωση αυτών των αποστάσεων.

Συνεπώς, το ζητούμενο δεν είναι απλώς η επέκταση της παρουσίας του Συλλόγου εκτός Αθηνών, αλλά η ουσιαστική σύνδεση της δραστηριότητάς του με τις ανάγκες, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις δυνατότητες των τοπικών κοινωνιών. Μέσα από αυτή την προσέγγιση, ο «Παρνασσός» μπορεί να αποκτήσει έναν ευρύτερο αναπτυξιακό ρόλο, με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για περιοχές, όπως η Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών.

II. Ο ρόλος του Συλλόγου στην περιφερειακή, πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη

Η περιφερειακή ανάπτυξη αποτελεί μια πολυδιάστατη διαδικασία, η οποία δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τις οικονομικές επενδύσεις και τις τεχνικές υποδομές. Εξίσου σημαντική είναι η ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού, η διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, η ανάδειξη της ιδιαίτερης ταυτότητας κάθε περιοχής και η διαμόρφωση συνθηκών που επιτρέπουν στους πολίτες να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Φιλολογικός Σύλλογος «Παρνασσός» μπορεί να συμβάλει στην περιφερειακή ανάπτυξη αξιοποιώντας την επιστημονική του εμπειρία, την πολιτιστική του δραστηριότητα και τη δυνατότητά του να αναπτύσσει συνεργασίες με εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς φορείς. Η συμβολή του δεν συνίσταται στην υποκατάσταση των αρμοδιοτήτων της Πολιτείας ή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά στη συμπλήρωση των υφιστάμενων αναπτυξιακών προσπαθειών, μέσα από πρωτοβουλίες με εκπαιδευτικό, πολιτιστικό και κοινωνικό περιεχόμενο.

Ως προς την πολιτιστική ανάπτυξη, ο Σύλλογος μπορεί να λειτουργήσει ως σύνδεσμος ανάμεσα στην τοπική δημιουργία και στην ευρύτερη πνευματική κοινότητα. Η διοργάνωση κοινών δράσεων, η ανάδειξη τοπικών δημιουργών και η επιστημονική προσέγγιση της πολιτιστικής κληρονομιάς μπορούν να ενισχύσουν την πολιτιστική φυσιογνωμία μιας περιοχής και να δημιουργήσουν νέες δυνατότητες εξωστρέφειας. Η αξία αυτής της διαδικασίας έγκειται κυρίως στο ότι η τοπική κοινωνία δεν αντιμετωπίζεται ως απλός αποδέκτης πολιτιστικών εκδηλώσεων, αλλά ως ενεργός συντελεστής της παραγωγής και της διάδοσης του πολιτισμού.

Αντίστοιχα, στον τομέα της κοινωνικής ανάπτυξης, η συμβολή του Συλλόγου μπορεί να αποτυπωθεί στη διεύρυνση των ευκαιριών πρόσβασης στη γνώση και στη δημιουργική δραστηριότητα. Η εκπαιδευτική του παράδοση, η οποία περιλαμβάνει και πρωτοβουλίες στήριξης ανθρώπων με περιορισμένες μορφωτικές δυνατότητες, αναδεικνύει τη στενή σχέση μεταξύ παιδείας και κοινωνικής προσφοράς. Η εμπειρία αυτή μπορεί να αποτελέσει αφετηρία για σύγχρονες δράσεις που απευθύνονται σε μαθητές, νέους, ενήλικες και κατοίκους περιοχών με περιορισμένη πρόσβαση σε αντίστοιχες ευκαιρίες.

Οι τρεις αυτές διαστάσεις —περιφερειακή, πολιτιστική και κοινωνική— δεν λειτουργούν ανεξάρτητα. Η ενίσχυση της πολιτιστικής ζωής μπορεί να δημιουργήσει ευκαιρίες συνεργασίας και τοπικής δραστηριοποίησης, ενώ η διεύρυνση της πρόσβασης στη γνώση μπορεί να ενδυναμώσει το ανθρώπινο δυναμικό και να περιορίσει κοινωνικές ανισότητες. Επομένως, η αποτελεσματική συμβολή του Συλλόγου προϋποθέτει μια συντονισμένη προσέγγιση, προσαρμοσμένη στις ανάγκες κάθε περιοχής.

Η Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση, όπου μια τέτοια προσέγγιση θα μπορούσε να αποκτήσει συγκεκριμένο περιεχόμενο, συνδέοντας την πολιτιστική κληρονομιά και τις τοπικές δυνατότητες με την ανάγκη ενίσχυσης της εκπαίδευσης, της εξωστρέφειας και της κοινωνικής συμμετοχής.

III. Η συμβολή του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός» στην ανάπτυξη της Περιφερειακής Ενότητας Γρεβενών

Η Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών χαρακτηρίζεται από σημαντικό πολιτιστικό απόθεμα, ιδιαίτερη ιστορική διαδρομή και ισχυρή σύνδεση της τοπικής κοινωνίας με τις παραδόσεις και το φυσικό περιβάλλον της περιοχής. Παράλληλα, ο ορεινός χαρακτήρας της, η γεωγραφική διασπορά των οικισμών και οι δημογραφικές προκλήσεις καθιστούν αναγκαία την ανάπτυξη πρωτοβουλιών που ενισχύουν την πρόσβαση των κατοίκων σε εκπαιδευτικές, επιστημονικές και πολιτιστικές δραστηριότητες.

Υπό αυτές τις συνθήκες, η παρουσία του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός» μπορεί να αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία, εφόσον συνδεθεί με ένα συγκεκριμένο πλαίσιο συνεργασίας με τους τοπικούς φορείς. Η επιδίωξη δεν θα πρέπει να είναι η περιστασιακή πραγματοποίηση εκδηλώσεων, αλλά η δημιουργία ενός σταθερού διαύλου επικοινωνίας και ανταλλαγής γνώσης μεταξύ του Συλλόγου και της τοπικής κοινωνίας των Γρεβενών.

Η πρώτη διάσταση αυτής της συνεργασίας αφορά την ενίσχυση της πολιτιστικής ζωής και την ανάδειξη της τοπικής ταυτότητας. Ο Σύλλογος θα μπορούσε, σε συνεργασία με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, τους Δήμους Γρεβενών και Δεσκάτης και τους τοπικούς πολιτιστικούς φορείς, να συμβάλει στη διαμόρφωση ενός ετήσιου προγράμματος πολιτιστικών και επιστημονικών δράσεων. Η διοργάνωση ημερίδων, λογοτεχνικών συναντήσεων, εκθέσεων, παρουσιάσεων βιβλίων και θεματικών εκδηλώσεων, θα μπορούσε να προσφέρει στους κατοίκους περισσότερες δυνατότητες συμμετοχής και παράλληλα να δημιουργήσει ευκαιρίες προβολής για τοπικούς δημιουργούς και ερευνητές.

Ιδιαίτερη αξία θα είχε η σύνδεση αυτών των εκδηλώσεων με την ιστορία και την πολιτιστική κληρονομιά των Γρεβενών. Η ανάδειξη της τοπικής λογοτεχνικής παραγωγής, της λαϊκής παράδοσης, των ιστορικών διαδρομών και της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς θα μπορούσε να ενισχύσει τη γνώση των κατοίκων για τον τόπο τους και να προβάλει την πολιτιστική φυσιογνωμία της περιοχής σε ευρύτερο κοινό. Με τον τρόπο αυτό, ο «Παρνασσός» δεν θα μετέφερε απλώς πολιτιστικό περιεχόμενο στην περιοχή, αλλά θα συνέβαλλε στην ανάδειξη του πολιτισμού που ήδη παράγεται σε αυτήν.

Η πολιτιστική αυτή δραστηριότητα μπορεί να αποκτήσει και αναπτυξιακή διάσταση. Η δημιουργία θεματικών εκδηλώσεων με σταθερή παρουσία στον χρόνο, η προσέλκυση επιστημόνων και δημιουργών και η συνεργασία με φορείς από άλλες περιοχές, θα μπορούσαν να ενισχύσουν την επισκεψιμότητα και την εξωστρέφεια των Γρεβενών. Η σύνδεση του πολιτισμού με την τοπική ιστορία, το φυσικό περιβάλλον και τις δυνατότητες εναλλακτικού τουρισμού μπορεί να δημιουργήσει πρόσθετες προοπτικές για την περιοχή, υπό την προϋπόθεση ότι οι σχετικές πρωτοβουλίες θα εντάσσονται σε έναν ευρύτερο τοπικό σχεδιασμό.

Η δεύτερη διάσταση αφορά τη δυνατότητα υπέρβασης των γεωγραφικών περιορισμών, μέσα από την αξιοποίηση της τεχνολογίας. Για μια ορεινή περιοχή, όπου οι αποστάσεις μεταξύ των οικισμών δυσχεραίνουν συχνά τη συμμετοχή σε δραστηριότητες, η ανάπτυξη υβριδικών μορφών εκπαίδευσης και πολιτισμού μπορεί να προσφέρει ουσιαστικές λύσεις. Ο Φιλολογικός Σύλλογος «Παρνασσός» θα μπορούσε να υποστηρίξει τη διοργάνωση διαλέξεων, σεμιναρίων και επιστημονικών συζητήσεων που θα πραγματοποιούνται ταυτόχρονα με φυσική παρουσία στα Γρεβενά και διαδικτυακή σύνδεση με ομιλητές από την Αθήνα ή άλλες περιοχές.

Η δυνατότητα αυτή θα μπορούσε να αξιοποιηθεί όχι μόνο στην πόλη των Γρεβενών, αλλά και στη Δεσκάτη και σε άλλους οικισμούς, μέσα από τη χρήση διαθέσιμων δημοτικών, σχολικών ή πολιτιστικών χώρων. Η διαμόρφωση ενός δικτύου σημείων παρακολούθησης και συμμετοχής θα επέτρεπε σε περισσότερους κατοίκους να έχουν πρόσβαση σε ποιοτικές εκπαιδευτικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, χωρίς να απαιτείται η μετακίνησή τους σε μεγάλα αστικά κέντρα. Παράλληλα, η καταγραφή και η διαδικτυακή διάθεση επιλεγμένων εκδηλώσεων θα μπορούσε να δημιουργήσει ένα διαρκώς προσβάσιμο εκπαιδευτικό υλικό.

Η αξιοποίηση των ψηφιακών δυνατοτήτων συνδέεται άμεσα με μια τρίτη προτεραιότητα, την ενίσχυση των μορφωτικών ευκαιριών για τους μαθητές και τους νέους των Γρεβενών. Μέσα από συνεργασίες με τις σχολικές μονάδες και τους αρμόδιους εκπαιδευτικούς φορείς, ο Σύλλογος θα μπορούσε να συμβάλει στη διοργάνωση εργαστηρίων δημιουργικής γραφής, μαθητικών διαγωνισμών, προγραμμάτων φιλαναγνωσίας και συναντήσεων με ανθρώπους των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών.

Οι δράσεις αυτές θα μπορούσαν να σχεδιαστούν με τρόπο που να ενθαρρύνει την ενεργό συμμετοχή των μαθητών, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να παρουσιάζουν δικές τους εργασίες, να διερευνούν θέματα της τοπικής ιστορίας και να επικοινωνούν με επιστήμονες και δημιουργούς. Ιδιαίτερη σημασία θα είχε η συμμετοχή σχολείων απομακρυσμένων περιοχών, ώστε οι σχετικές πρωτοβουλίες να μην περιορίζονται στα μεγαλύτερα οικιστικά κέντρα. Έτσι, η συνεργασία με τον «Παρνασσό» θα μπορούσε να λειτουργήσει συμπληρωματικά προς τη σχολική εκπαίδευση, διευρύνοντας τους ορίζοντες των νέων και ενισχύοντας τις δυνατότητες δημιουργικής έκφρασής τους.

Πέρα από τη σχολική κοινότητα, η εκπαιδευτική παράδοση του Συλλόγου μπορεί να αποτελέσει αφετηρία και για δράσεις διά βίου μάθησης και κοινωνικής συμμετοχής. Η διοργάνωση ανοικτών κύκλων διαλέξεων και επιμορφωτικών συναντήσεων, σε συνεργασία με τις αρμόδιες τοπικές δομές, θα μπορούσε να απευθύνεται σε πολίτες διαφορετικών ηλικιών. Θεματικές, όπως η τοπική ιστορία, η πολιτιστική κληρονομιά, η ψηφιακή πρόσβαση στη γνώση και η σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα θα μπορούσαν να ενισχύσουν τη συμμετοχή των κατοίκων στην πνευματική ζωή της

περιοχής.

Η κοινωνική σημασία τέτοιων δράσεων είναι ιδιαίτερη για τις μικρότερες κοινότητες των Γρεβενών. Η δημιουργία ευκαιριών συνάντησης, μάθησης και συλλογικής δραστηριότητας μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση της κοινωνικής απομόνωσης και στην ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των κατοίκων. Στο πλαίσιο αυτό, ο Σύλλογος θα μπορούσε να λειτουργήσει ως συνεργαζόμενος φορέας που προσφέρει επιστημονικό και πολιτιστικό περιεχόμενο, ενώ η τοπική κοινωνία θα έχει ενεργό ρόλο στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση των πρωτοβουλιών.

Μια ακόμη δυνατότητα αφορά την καταγραφή και την ψηφιακή ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς των Γρεβενών. Η εμπειρία του «Παρνασσού» στη διαχείριση και ανάδειξη πνευματικού και ιστορικού υλικού θα μπορούσε να αξιοποιηθεί υποστηρικτικά σε συνεργασίες με τοπικές βιβλιοθήκες, συλλόγους, ερευνητές και εκπαιδευτικούς. Η συγκέντρωση προφορικών μαρτυριών, φωτογραφικών τεκμηρίων, ιστορικών αναφορών και στοιχείων της λαϊκής παράδοσης θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για τη δημιουργία ψηφιακών συλλογών ή θεματικών εκπαιδευτικών εφαρμογών.

Η πρωτοβουλία αυτή θα είχε διπλή αξία. Αφενός, θα συνέβαλλε στη διαφύλαξη στοιχείων της τοπικής μνήμης που κινδυνεύουν να χαθούν με την πάροδο του χρόνου. Αφετέρου, θα δημιουργούσε νέες δυνατότητες αξιοποίησης του υλικού από σχολεία, ερευνητές και πολιτιστικούς φορείς, ενισχύοντας την προβολή της περιοχής και πέρα από τα γεωγραφικά της όρια. Η συμμετοχή μαθητών και νέων στη συλλογή και παρουσίαση αυτού του υλικού θα μπορούσε, επιπλέον, να συνδέσει τη διατήρηση της παράδοσης με τη σύγχρονη δημιουργικότητα.

Οι παραπάνω δυνατότητες αναδεικνύουν ότι η συμβολή του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός» στα Γρεβενά μπορεί να είναι ουσιαστική όταν συνδυάζει την πολιτιστική παραγωγή με την εκπαίδευση, την κοινωνική συμμετοχή και την τοπική εξωστρέφεια. Για να διασφαλιστεί, ωστόσο, η συνέχεια και η αποτελεσματικότητα των δράσεων, είναι απαραίτητο να εξεταστεί η συγκρότηση ενός σταθερού πλαισίου θεσμικής συνεργασίας.

Στην κατεύθυνση αυτή, θα μπορούσε να διερευνηθεί η δυνατότητα σύναψης μνημονίου συνεργασίας μεταξύ του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός», της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, των Δήμων Γρεβενών και Δεσκάτης και των ενδιαφερόμενων εκπαιδευτικών και πολιτιστικών φορέων. Ένα τέτοιο πλαίσιο θα επέτρεπε τον κοινό προγραμματισμό δράσεων, τον προσδιορισμό συγκεκριμένων στόχων και την αξιοποίηση των διαθέσιμων τοπικών υποδομών, χωρίς να δημιουργούνται επικαλύψεις αρμοδιοτήτων.

Ιδιαίτερη σημασία θα είχε η πρόβλεψη δράσεων που θα καλύπτουν όχι μόνο τα αστικά κέντρα, αλλά και μικρότερους οικισμούς, καθώς και η συστηματική αξιολόγηση της συμμετοχής και των αποτελεσμάτων τους. Με αυτόν τον τρόπο, η συνεργασία δεν θα

εξαντλούνταν σε συμβολικές πρωτοβουλίες, αλλά θα μπορούσε να εξελιχθεί σε ένα σταθερό εργαλείο ενίσχυσης της πολιτιστικής και κοινωνικής ζωής της Περιφερειακής Ενότητας Γρεβενών.

IV. Συμπέρασμα

Η περιφερειακή ανάπτυξη δεν μπορεί να είναι ολοκληρωμένη, εάν δεν συνοδεύεται από τη διεύρυνση των ευκαιριών πρόσβασης στην εκπαίδευση, στη γνώση και στον πολιτισμό. Για τις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές, όπως η Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, η ενίσχυση αυτών των δυνατοτήτων αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

Ο Φιλολογικός Σύλλογος «Παρνασσός», αξιοποιώντας τη μακρόχρονη εμπειρία, την επιστημονική του παρουσία και τον κοινωνικό προσανατολισμό της δραστηριότητάς του, μπορεί να συμβάλει στην προσπάθεια αυτή μέσα από ένα οργανωμένο πλαίσιο συνεργασίας με τους τοπικούς φορείς. Η συμβολή του μπορεί να εκφραστεί με την ενίσχυση της πολιτιστικής δημιουργίας, τη στήριξη εκπαιδευτικών πρωτοβουλιών, την αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών και την ανάδειξη της ιστορικής και πολιτιστικής ταυτότητας των Γρεβενών.

Η ουσία μιας τέτοιας συνεργασίας βρίσκεται στη δυνατότητα να μετατραπεί η πνευματική και πολιτιστική δραστηριότητα σε ένα προσβάσιμο και διαρκές αγαθό για την τοπική κοινωνία. Η ανάπτυξη δεν θα πρέπει να αφορά μόνο τη βελτίωση των υποδομών και των οικονομικών προοπτικών, αλλά και τη δυνατότητα των κατοίκων να παραμένουν ενεργοί, να δημιουργούν και να εξελίσσονται στον τόπο τους.

Τελική επιδίωξη είναι η διαμόρφωση μιας κοινωνίας ίσων ευκαιριών, στην οποία η πρόσβαση στη γνώση, στην πολιτιστική δημιουργία και στην κοινωνική συμμετοχή δεν θα εξαρτάται από τον τόπο κατοικίας. Για τα Γρεβενά, αυτό σημαίνει ότι ένας μαθητής απομακρυσμένου οικισμού, ένας νέος δημιουργός ή ένας πολίτης που επιθυμεί να συμμετέχει σε εκπαιδευτικές και πολιτιστικές δραστηριότητες θα πρέπει να διαθέτει ουσιαστικές δυνατότητες πρόσβασης σε αυτές.

Υπό αυτό το πρίσμα, ο Φιλολογικός Σύλλογος «Παρνασσός» μπορεί να αποτελέσει έναν ουσιαστικό εταίρο στην προσπάθεια για μια περιφερειακή ανάπτυξη που αξιοποιεί τις δυνατότητες κάθε τόπου, ενισχύει την κοινωνική συνοχή και δημιουργεί περισσότερες ευκαιρίες για τις σημερινές και τις επόμενες γενιές των Γρεβενών.

8. «*Ελαιοπαραγωγή και κλιματική κρίση: Οι επιπτώσεις, η ανάγκη προσαρμογής και η διάσταση της περιφερειακής ανάπτυξης*»

Εισηγητές: Ιωάννης Γιώργος και Αλέξανδρος Μαρκογιαννάκης, Μέλη της Επιτροπής

Εισήγηση κ. Ι. Γιώργου, Μέλους της Επιτροπής

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Στις 26 Μαΐου 2026, πραγματοποιήθηκε στην Αίθουσα «Προέδρου Αθανασίου Κωνστ. Τσαλδάρη» (223) της Βουλής των Ελλήνων κοινή συνεδρίαση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος και της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών, με θέμα ημερήσιας διάταξης «Ελαιοπαραγωγή και κλιματική κρίση: Οι επιπτώσεις, η ανάγκη προσαρμογής και η διάσταση της περιφερειακής ανάπτυξης».

Στη συνεδρίαση προήδρευσε η κυρία Διονυσία – Θεοδώρα Αυγερινοπούλου, Πρόεδρος της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος. Η συζήτηση επικεντρώθηκε στις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης στην παραγωγή, στο εισόδημα των ελαιοπαραγωγών και στη βιωσιμότητα των περιφερειακών οικονομιών, καθώς και στις δυνατότητες πρόληψης, προσαρμογής και παραγωγικού εκσυγχρονισμού.

Τα Μέλη των Επιτροπών ενημέρωσαν οι κ.κ. Λάζαρος Τσαβδαρίδης, Υφυπουργός Ανάπτυξης, Ανδρέας Λυκουρέντζος, Πρόεδρος του Οργανισμού Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ), Κωνσταντίνος Μουτζούρης, Περιφερειάρχης Βορείου Αιγαίου – Μέλος του Δ.Σ. της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ), Δημήτριος Καφαντάρης, Γενικός Γραμματέας της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος (ΚΕΔΕ), Δρ Σπυρίδων Μάμαλης, Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού ΕΛΓΟ - ΔΗΜΗΤΡΑ, Δρ Χρήστος Γιαννακόπουλος, Διευθυντής Ερευνών στο Ινστιτούτο Ερευνών Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών, Πέτρος Ρούσσος, Καθηγητής Δενδροκομίας – Ελαιοκομίας του Τμήματος Επιστήμης Φυτικής Παραγωγής του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Εμμανουήλ Καμπουράκης, Αναπληρωτής Καθηγητής Ελαιοκομίας του Τμήματος Γεωπονίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου (ΕΛΜΕΠΑ), Ιωάννα Παππά, Προϊσταμένη της Γενικής Διεύθυνσης Τροφίμων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Ιωάννα Τσαλακανίδου, Υπάλληλος του Τμήματος Κλιματικής Αλλαγής του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Βασίλειος Ζαμπούνης, Γενικός Διευθυντής του Συνδέσμου Παραγωγής Εμπορίας Τυποποίησης Ελληνικού Ελαιόλαδου (ΣΥΠΕΤΕΕΛ). Επίσης παρευρέθηκε μέσω τηλεδιάσκεψης και ο κ. Χρήστος Τάγαρης, Μέλος του Δ.Σ. του ΣΥΠΕΤΕΕΛ.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Η Προεδρεύουσα, κυρία Αυγερινοπούλου, παρουσίασε την ελαιοκομία ως σημαντικό πυλώνα της αγροτικής οικονομίας, των εξαγωγών, της απασχόλησης και της πολιτιστικής ταυτότητας της χώρας. Επικαλέστηκε στοιχεία σύμφωνα με τα οποία η Ελλάδα διαθέτει περισσότερα από 132 εκατομμύρια ελαιόδεντρα και άνω του 80% της εγχώριας παραγωγής ελαιολάδου ανήκει στην κατηγορία του εξαιρετικού παρθένου. Υπογράμμισε ότι η καλλιέργεια έχει ιδιαίτερη σημασία για τη Δυτική Ελλάδα, τα Ιόνια Νησιά, την Κρήτη, την Πελοπόννησο και τη Στερεά Ελλάδα.

Αναφέρθηκε στην παρατεταμένη ξηρασία, στις υψηλές θερμοκρασίες, στις αιφνίδιες μεταβολές του καιρού, στις πλημμύρες, στη διάβρωση και στην υποβάθμιση των εδαφών, καθώς και στην εξάπλωση ασθενειών και εντόμων. Οι πιέσεις αυτές, όπως επισήμανε, επηρεάζουν την καρπόδεση, την ποσότητα και την ποιότητα της παραγωγής και αυξάνουν το κόστος καλλιέργειας. Έθεσε προς συζήτηση την προοπτική ειδικού ευρωπαϊκού ταμείου για τις χώρες του Νότου και την ανάγκη νέας εθνικής στρατηγικής για την ελαιοπαραγωγή.

Ο Υφυπουργός Ανάπτυξης, κ. Τσαβδαρίδης, συνέδεσε την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης με την παραγωγική ανασυγκρότηση και την περιφερειακή ανάπτυξη. Τόνισε ότι οι δράσεις περιορισμού των εκπομπών δεν επαρκούν χωρίς προσαρμογή στις ήδη μεταβαλλόμενες κλιματικές συνθήκες, ενώ προειδοποίησε για παρεμβάσεις που ενδέχεται να επιβαρύνουν περαιτέρω τους υδατικούς πόρους.

ΚΥΡΙΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Στην τοποθέτησή του, ο Υφυπουργός Ανάπτυξης ανέδειξε την αναγεννητική γεωργία, τη φυτοκάλυψη, την περιορισμένη κατεργασία του εδάφους και τη χρήση ποικιλιών με αυξημένη αντοχή στην ξηρασία ως πρακτικές προσαρμογής. Παράλληλα, έδωσε έμφαση στην τυποποίηση του ελληνικού ελαιολάδου και στην ανάπτυξη επώνυμων, ποιοτικών προϊόντων, ώστε μεγαλύτερο μέρος της προστιθέμενης αξίας να παραμένει στους παραγωγούς και στις τοπικές οικονομίες.

Ως προς τα χρηματοδοτικά εργαλεία, αναφέρθηκε στο καθεστώς «Αγροδιατροφή, πρωτογενής παραγωγή και μεταποίηση αγροτικών προϊόντων» του αναπτυξιακού νόμου 4887/2022. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσίασε, είχαν ενταχθεί 163 επενδυτικά σχέδια, συνολικού προϋπολογισμού άνω των 270 εκατ. ευρώ, με κρατική ενίσχυση περίπου 140 εκατ. ευρώ, ενώ για το 2026 προγραμματιζόταν νέα προκήρυξη ύψους 150 εκατ. ευρώ. Ειδική αναφορά έκανε στην καταπολέμηση των παράνομων ελληνοποιήσεων και στην πρωτοβουλία «Εξωστρεφής Γεωργία», με αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων και διασταύρωση στοιχείων.

Η συμμετοχή του Προέδρου του Οργανισμού Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ), κ. Λυκουρέντζου, έφερε στο επίκεντρο τη διάσταση της ασφάλισης της αγροτικής παραγωγής και της αντιμετώπισης ζημιών από δυσμενή φαινόμενα. Το ζήτημα της ασφαλιστικής προστασίας συνδέθηκε στη συνεδρίαση με την ανάγκη στήριξης του παραγωγικού εισοδήματος υπό συνθήκες αυξανόμενου κλιματικού κινδύνου.

Οι παρεμβάσεις των εκπροσώπων της αυτοδιοίκησης, μεταξύ των οποίων ο Περιφερειάρχης Βορείου Αιγαίου κ. Μουτζούρης και ο Γενικός Γραμματέας της ΚΕΔΕ κ. Καφαντάρης, ανέδειξαν την τοπική και περιφερειακή διάσταση της ελαιοπαραγωγής. Η προστασία των φυσικών πόρων, η διαθεσιμότητα νερού και η ανάγκη συντονισμού μεταξύ κεντρικής διοίκησης, περιφερειών και δήμων αποτέλεσαν βασικούς άξονες της συζήτησης.

Η παρουσία του ΕΛΓΟ – ΔΗΜΗΤΡΑ, του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών και των πανεπιστημιακών ειδικών προσέδωσε επιστημονική διάσταση στις εργασίες. Η διερεύνηση των μεταβολών στο κλίμα, των αναγκών της ελιάς κατά την άνθιση και την καρπόδεση, της διαχείρισης του εδάφους και της άρδευσης και των κατάλληλων καλλιεργητικών πρακτικών αποτέλεσε κεντρικό πεδίο προβληματισμού.

Η συμμετοχή εκπροσώπων των Υπουργείων Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Περιβάλλοντος και Ενέργειας, καθώς και του ΣΥΠΕΤΕΕΛ, συνέδεσε τις περιβαλλοντικές προκλήσεις με τη διοικητική εφαρμογή πολιτικών, την οργάνωση της αγοράς, την τυποποίηση και την εμπορική αξιοποίηση του ελληνικού ελαιολάδου.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΤΕΘΗΚΑΝ

Τα βασικά ζητήματα που αναδείχθηκαν κατά τη συνεδρίαση μπορούν να συνοψιστούν στους ακόλουθους άξονες:

1. **Κλιματικές πιέσεις και παραγωγικοί κίνδυνοι**
   - Ξηρασία, καύσωνες, μεταβολές θερμοκρασίας και ακραία καιρικά φαινόμενα.
   - Επιπτώσεις στην άνθιση, στην καρπόδεση, στις αποδόσεις και στην ποιότητα του προϊόντος.
   - Υποβάθμιση εδαφών, διάβρωση, ερημοποίηση και φυτοϋγειονομικοί κίνδυνοι.
2. **Διαχείριση φυσικών πόρων και προσαρμογή**
   - Ορθολογική χρήση νερού και αποφυγή πρακτικών προσαρμογής που επιτείνουν τη λειψυδρία.
   - Φυτοκάλυψη, περιορισμένη κατεργασία εδάφους, αναγεννητικές πρακτικές και ανθεκτικές ποικιλίες.
   - Αξιοποίηση επιστημονικής έρευνας και νέων τεχνολογιών.

3. Οικονομική προστασία και ανταγωνιστικότητα

- Στήριξη του εισοδήματος και ασφαλιστική αντιμετώπιση των ζημιών.
- Επενδύσεις στον εκσυγχρονισμό της παραγωγής και στη μεταποίηση.
- Τυποποίηση, εξωστρέφεια, ιχνηλασιμότητα και αντιμετώπιση παράνομων ελληνοποιήσεων.

4. Περιφερειακή ανάπτυξη και θεσμικός συντονισμός

- Προστασία της απασχόλησης και της οικονομικής ζωής σε αγροτικές και νησιωτικές περιοχές.
- Συνεργασία κεντρικής διοίκησης, περιφερειών, δήμων, επιστημονικών φορέων και παραγωγών.
- Συζήτηση για νέα εθνική στρατηγική και ειδικά ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά εργαλεία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τη συνεδρίαση αναδείχθηκε ότι η κλιματική αλλαγή αποτελεί ήδη ουσιαστικό παράγοντα μεταβολής των συνθηκών της ελληνικής ελαιοπαραγωγής. Οι επιπτώσεις της υπερβαίνουν το επίπεδο της καλλιέργειας, καθώς επηρεάζουν το αγροτικό εισόδημα, την τοπική απασχόληση, την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και τη συνοχή των περιφερειακών κοινωνιών.

Η προσαρμογή προϋποθέτει συνδυασμό προληπτικών καλλιεργητικών πρακτικών, ορθολογικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων, επιστημονικής τεκμηρίωσης, τεχνολογικής αναβάθμισης και πρόσβασης σε κατάλληλα χρηματοδοτικά και ασφαλιστικά μέσα. Η μετάβαση αυτή χρειάζεται να λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές συνθήκες και ανάγκες κάθε ελαιοπαραγωγικής περιοχής.

Παράλληλα, η συζήτηση ανέδειξε ότι η ανθεκτικότητα της ελαιοκομίας δεν εξαρτάται μόνο από τη διατήρηση των αποδόσεων, αλλά και από την ενίσχυση της προστιθέμενης αξίας μέσω τυποποίησης, επώνυμης διάθεσης, ποιοτικής διαφοροποίησης και αποτελεσματικών ελέγχων στην αγορά. Η ενίσχυση των τοπικών παραγωγικών αλυσίδων συνδέεται άμεσα με τη βιωσιμότητα της ελληνικής περιφέρειας.

Συνοψίζοντας, οι εργασίες των δύο Επιτροπών ανέδειξαν την ανάγκη ολοκληρωμένης αντιμετώπισης της κλιματικής κρίσης στην ελαιοπαραγωγή, με συντονισμό δημόσιων φορέων, επιστημονικής κοινότητας, αυτοδιοίκησης και παραγωγικού κόσμου. Η προστασία της ελιάς και των ανθρώπων που στηρίζονται σε αυτήν συνιστά ταυτόχρονα περιβαλλοντική, παραγωγική και περιφερειακή προτεραιότητα.

Εισήγηση κ. Αλ. Μαρκογιαννάκη, Μέλους της Επιτροπής

Η συζήτηση για την κλιματική κρίση έχει τόσες πολλές πτυχές και διασταυρώσεις, ώστε, ορισμένες φορές, όταν δεν γίνεται συγκεκριμένη, να κινδυνεύει να φαίνεται εντελώς θεωρητική. Δεν είναι έτσι, όμως, και το σημερινό θέμα μας δίνει τη δυνατότητα να το αντιληφθούμε, προσγειώνοντας σχεδόν κυριολεκτικά τη συζήτηση στη γη και στα προϊόντα της, εν προκειμένω στις ελιές και στο ελαιόλαδο. Από τη στιγμή, κιόλας, που πρόκειται για ένα εμβληματικό προϊόν της Ελλάδας, ίσως να αποτελεί και ένα από τα καλύτερα παραδείγματα για την εξαγωγή συνολικότερων συμπερασμάτων γύρω από το δίπολο προσαρμογή – ανάπτυξη, που βρίσκεται και στον τίτλο της εισήγησης.

Λίγα λόγια πρώτα από όλα, ως αφετηρία της ανάλυσης για τα δεδομένα της ελαιοπαραγωγής στη χώρα μας τα χρόνια πριν, ώστε να γίνει αντιληπτό μέγεθος το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής και κρίσης σε αυτό τον τομέα παραγωγής.

Πρώτη παρατήρηση: κατά τη δεκαετία του 1980 η παραγωγή ελαιολάδου ξεπερνούσε σε όγκο την παραγωγή βρώσιμων ελιών κατά περίπου 2,5 φορές και σε αξία κατά περίπου 3,5 φορές. Σήμερα, μετά από τέσσερις και πλέον δεκαετίες οι δύο παραγωγές ταυτίζονται σε όγκους, αν και το ελαιόλαδο συνεχίζει να υπερέχει ξεκάθαρα σε αξία λόγω υψηλότερης μεταβολής αξίας μονάδας.

Γυρνώντας στην παραγωγή ελαιολάδου και τη θέση της χώρας μας στην παγκόσμια κατάταξη, οι παρατηρήσεις για την ίδια περίοδο αναφοράς, συνοψίζονται ως εξής:

Η εικόνα στη δεκαετία του ’80 και κυρίως του ’90 παρείχε μια σταθερή τριάδα χωρών, στις οποίες αντιστοιχούσε σχεδόν το 80% της παγκόσμιας παραγωγής ελαιολάδου: ήταν η Ισπανία, η Ιταλία και η Ελλάδα, ενώ πίσω από αυτές και σε αρκετή απόσταση ακολουθούσαν η Τυνησία, η Τουρκία και το Μαρόκο. Το μερίδιο της χώρας μας στα χρόνια εκείνα άγγιζε το 18-20% της παγκόσμιας παραγωγής, με τον όγκο παραγωγής να κυμαίνεται, ανάλογα το έτος, ανάμεσα στους 250 και 400 χιλιάδες τόνους.

Την τελευταία δεκαετία, δηλαδή από το 2015 και έπειτα, η στατιστική εικόνα έχει αλλάξει σημαντικά. Η παραγωγικότητα σε όγκο έχει σημειώσει σχετική κάμψη και η συμμετοχή στο παγκόσμιο ισοζύγιο παραγωγής βρίσκεται πλέον, σχεδόν κάθε χρόνο, κάτω από το διψήφιο ποσοστό του 10%. Τα δύο αυτά στοιχεία μάς βοηθούν να εντοπίσουμε το πρόβλημα.

Μια προσεκτική ματιά δείχνει ότι η κάμψη σε όγκο παραγωγής ελαιόλαδου δεν δικαιολογεί την πτώση σε μερίδιο αγοράς και γίνεται σαφές ότι ως χώρα δεν μπορέσαμε να ακολουθήσουμε ούτε την εντατικοποίηση της καλλιέργειας, όπως παραδοσιακές δυνάμεις, για παράδειγμα η Ισπανία, ούτε την αύξηση των μεριδίων στην αγορά ανερχόμενων παικτών, όπως κυρίως η Τυνησία, αλλά και η Τουρκία και το Μαρόκο πλέον και η Πορτογαλία. Πλέον, η Ελλάδα δεν είναι η τρίτη παραγωγός χώρα, ενώ αθροιστικά

Τυνησία, Τουρκία και Μαρόκο έχουν ανέβει από το 10% το 1985 σε περισσότερο από 25% από το 2015 και έπειτα. Συνοπτικά, η παγκόσμια παραγωγή έχει σχεδόν διπλασιαστεί από το 1990, κυρίως χάρη στην Ισπανία και νέους παραγωγούς (Τουρκία, Τυνησία, Μαρόκο, Αίγυπτο). Η Ελλάδα έχει ελαφρά κάμψη παραγωγής, αλλά το σχετικό της μερίδιο συρρικνώνεται, καθώς η παγκόσμια «πίτα» μεγαλώνει.

Το γεγονός ότι η κλιματική κρίση αποτελεί κοινή συνθήκη για όλες αυτές τις χώρες, μας φέρνει και στο θέμα της εισήγησης, τη διαφορετική ένταση των επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης, ειδικά σε ό,τι αφορά στη χώρα μας, αλλά και την αναπτυξιακή διάσταση για την ελληνική περιφέρεια. Τα ίδια τα φαινόμενα και οι επιπτώσεις τους έχουν τόσες φορές πια αναφερθεί στον δημόσιο διάλογο, ώστε δεν θα σας κουράσω περιγράφοντάς τα ένα προς ένα. Θα περάσω απευθείας σε όσα σημεία της εισήγησης έχουν παραγωγική και όχι περιγραφική αξία.

Το νερό, η επάρκεια και η διαχείρισή του, είναι το κλειδί, από κάθε άποψη, για κάθε γεωργικό προϊόν, επομένως και για την ελιά, ειδικά λόγω του εν πολλοίς ξηρικού χαρακτήρα της καλλιέργειάς της. Η γενικά καταγραφόμενη μείωση του ετήσιου ύψους βροχοπτώσεων, με την παράλληλη πύκνωση των ακραίων πλημμυρικών φαινομένων είναι οι δύο αντίθετες όψεις του ίδιου νομίσματος. Τα μέτρα και για τα δύο αυτά φαινόμενα, θα πρέπει να ενταχθούν σε μια ενιαία θεώρηση και αυτό κάνει ήδη η Κυβέρνηση μέσα από τη συζήτηση για την εκπόνηση και εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής για τα Ύδατα.

Ο στόχος μας εδώ είναι η ζεύξη των αναγκών ύδρευσης και άρδευσης, καθώς δεν μπορεί πλέον να αντιμετωπίζονται χωριστά και επομένως αποσπασματικά. Μόνο η ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων της χώρας μπορεί να αποδειχθεί βιώσιμη, με επιμέρους στόχους την ανθεκτικότητα των υδατικών συστημάτων απέναντι στις περιβαλλοντικές προκλήσεις και τη δημιουργία ενός σύγχρονου μοντέλου διακυβέρνησης, που θα διασφαλίζει τη μακροχρόνια προστασία και αξιοποίηση του νερού ως πολύτιμου φυσικού πόρου για τη γεωργία, απέναντι σε φαινόμενα λειψυδρίας και ξηρασίας.

Πέρα από αυτό, χρειάζονται να στρέψουμε την προσοχή μας και στην ανθεκτικότητα και των ίδιων των καλλιεργητών μέσα στις συνθήκες της κλιματικής κρίσης. Χρειάζονται επενδύσεις σε νέες μεθόδους καλλιέργειας, εισαγωγή καινοτομιών, αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και παροχή εξειδικευμένης επιστημονικής συνδρομής στους αγρότες μας. Εργαλεία και πόρους σε αυτή την κατεύθυνση προσφέρει το πρόγραμμα του Αναπτυξιακού Νόμου 4887/2022, «Αγροδιατροφή – Πρωτογενής Παραγωγή και Μεταποίηση Γεωργικών Προϊόντων», αλλά χρειάζονται, κατά την εκτίμησή μου, επιπλέον πόροι σε αυτή την προσπάθεια. Η έννοια της αγροδιατροφής είναι κρίσιμη για την επιτυχία του εγχειρήματος και εδώ ακριβώς έρχεται και δένει η περιλάλητη σύνδεση πρωτογενούς τομέας και τουρισμού. Έχουν γίνει σημαντικά βήματα, σε επίπεδο κυρίως

Περιφερειών, όπως στην Περιφέρεια Κρήτης. Χρειάζεται, όμως, περισσότερη ένταση και περισσότερα κεφάλαια. Η εμπλοκή του Υπουργείου Τουρισμού για την εκπόνηση εθνικών πολιτικών για τη σχέση του ελαιολάδου με τη τουριστική οικονομία είναι απαραίτητο να διευρυνθεί.

Θα ήταν φυσικά λάθος να περιοριστούμε μόνο στον άξονα της διασυνδεσης του πρωτογενούς τομέα με τον τουρισμό. Θα σήμαινε αποδοχή ότι τα ελαιοκομικά μας προϊόντα δεν έχουν εξαγωγική προοπτική και θα πρέπει να αρκεστούν στην εσωτερική κατανάλωση και όσο ενισχύεται αυτή από τους επισκέπτες μας. Προσωπικά θεωρώ αυτή την αντίληψη καταστροφική. Μίλησα προηγουμένως για την πτώση του ελληνικού μεριδίου σε μια παγκόσμια αγορά, η οποία διαρκώς μεγαλώνει. Αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί. Υπάρχουν προγράμματα και χρηματοδοτικά εργαλεία, όπως η «Εξωστρεφής Γεωργία», ύψους 25,48 εκατομμυρίων ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης, αλλά κι εδώ πρέπει να κάνουμε περισσότερα. Πλέον, για να διατηρήσουμε την «επωνυμία», το brand του ελληνικού ελαιολάδου σε συνθήκες αυξανόμενου ανταγωνισμού. Πρέπει να επενδύσουμε περισσότερο στα ΠΟΠ και ΠΓΕ προϊόντα, στην καλή τυποποίηση, στη διευκόλυνση των εξαγωγών και στην ενεργή εξεύρεση νέων αγορών, ειδικά στην Ασία. Αυτό σημαίνει περισσότερα επενδυτικά κεφάλαια, ιδιωτικά και δημόσια, και επανεκπαίδευση των καλλιεργητών μας, ώστε να έχουν επαφή με τις απαιτήσεις της αγοράς και να μπορούν να προσαρμοστούν σε αυτές. Σημειώνω εδώ, ως παράδειγμα, τον τετραπλασιασμό της αγοράς των βρώσιμων ελιών μέσα σε τρεις δεκαετίες, την οποία ως χώρα δεν έχουμε παρακολουθήσει. Είναι, όμως, μια αγορά διαρκώς αναπτυσσόμενη και αποτελεί κερδοφόρα διέξοδο, ειδικά όσο εξειδικεύονται στα τυποποιούμενα προϊόντα. Φυσικά το ελαιόλαδο παραμένει ο βασιλιάς της αξίας της ελιάς, αλλά για ποια εν τοις πράγμασι προσαρμογή μπορούμε να μιλάμε, αν αγνοούμε τις τάσεις στην αγορά;

Συνοψίζοντας την εισήγησή μου, καταγράφω τους βασικούς άξονες για τις στρατηγικές προσαρμογής της ελαιοκομίας στις νέες κλιματολογικές και εμπορικές συνθήκες, λαμβάνοντας υπ' όψιν και τη διάσταση της περιφερειακής ανάπτυξης στη χώρα μας. Σε αυτό το πλαίσιο εκπονούνται και εν μέρει ήδη υλοποιούνται πολιτικές για τα παρακάτω:

Α) σύγχρονες υποδομές άρδευσης και διαχείρισης υδάτων, χωρίς τις οποίες δεν θα μπορέσουμε, όχι μόνο να αναπτυχθούμε, αλλά ούτε να διασώσουμε την υφιστάμενη παραγωγή. Συστήματα υδροδότησης καλλιεργειών όσο μειώνεται ο όγκος των βροχοπτώσεων, έργα αποταμίευσης υδάτων και μέτρα προστασίας εδάφους από την ξηρική μεταβολή.

Β) ενίσχυση της καινοτομίας, εισαγωγή νέων τεχνολογιών, μεγιστοποίηση της κλίμακας, για τη μείωση του κόστους παραγωγής, προστασία από κλιματολογικά δεδομένα, αύξηση του όγκου και της ποιότητας του προϊόντος.

Γ) Ποιοτική και ποσοτική αναδιάρθρωση τοπικών καλλιεργειών και αναζήτηση των ανθεκτικότερων και άρα παραγωγικότερων ποικιλιών σε εδάφη που πλήττονται από την κλιματική κρίση, με παράλληλη διατήρηση της γκάμας με εξειδικευμένα μέτρα κατά τόπους. Έμφαση δηλαδή στην ποσότητα με τις ανθεκτικότερες ποικιλίες και διάσωση της γκάμας των ποικιλιών μέσα από τη δημιουργία ειδικών premium προϊόντων τοπικής αναφοράς.

Δ) παρακολούθηση των τάσεων της παγκόσμιας αγοράς και προσαρμογή σε αυτές, χωρίς εμμονές άλλων εποχών. Το ελληνικό ελαιόλαδο δεν θα πρέπει να χαρακτηρίζεται ως ποιοτικό από εμάς, αλλά από τους καταναλωτές και εδώ θα πρέπει να ομολογήσουμε ότι πλέον ο ανταγωνισμός είναι εξαιρετικά οξύς και δεν αντιμετωπίζεται με παραδοσιακά εργαλεία. Χρειάζεται πλέον αυτό που λέγεται τεχνοκρατικά επιθετικό μάρκετινγκ και το κράτος οφείλει να το στηρίξει, αν όχι να πρωτοστατήσει σε αυτό.

Η ελιά δεν αποτελεί μόνο έναν κρίσιμο πυλώνα του ελληνικού πρωτογενούς τομέα, αλλά συνδέεται άμεσα και με την ταυτότητα της χώρας, ως εκλεκτό μέρος του διεθνούς brand name της και με την οικονομική επιβίωση και προοπτική της ελληνικής περιφέρειας. Τα καλά νέα είναι ότι η παγκόσμια αγορά διαρκώς αυξάνεται και τα κακά είναι ότι αυξάνεται επίσης ο ανταγωνισμός, αλλά και οι προκλήσεις της κλιματικής κρίσης. Ενώ όμως αυτές οι τελευταίες είναι κοινός παρονομαστής για όλες τις παραγωγούς χώρες της Μεσογείου, η στατιστική δείχνει ότι η Ελλάδα έχει υποστεί μεγαλύτερες συνέπειες από αυτή. Η Κυβέρνηση έχει συνείδηση και γνώση των δεδομένων και έχει προχωρήσει σε σημαντικές παρεμβάσεις. Χρειάζεται όμως να γίνουν ακόμα περισσότερα καθώς οι εξελίξεις τρέχουν και τα δεδομένα επιδεινώνονται. Και ασφαλώς δεν είναι απλώς θέμα μόνο αυτής της Κυβέρνησης. Απαιτείται στενή συνεργασία και συναντίληψη του πολιτικού και αυτοδιοικητικού κόσμου ώστε να καταλήξουμε - γιατί όχι; - σε μια εθνική στρατηγική ελαιολάδου, ως πιλοτικού μηχανισμού υπέρβασης των πολλαπλών κλιματικών και εμπορικών αναταράξεων της εποχής.

9. «*Οι υδατοκαλλιέργειες ως μοχλός Περιφερειακής Ανάπτυξης*»

Εισηγητής: Βασίλειος Γιόγιακας, Μέλος της Επιτροπής

Α. Εισαγωγή

Η συμβολή των υδατοκαλλιεργειών στην περιφερειακή ανάπτυξη, η οικονομική και κοινωνική σημασία του κλάδου, οι προϋποθέσεις για την περαιτέρω ανάπτυξή του, καθώς και τα ζητήματα που συνδέονται με τη χωροθέτηση, το αδειοδοτικό πλαίσιο, τη χρηματοδότηση και την περιβαλλοντική προστασία αποτέλεσαν το αντικείμενο συνεδρίασης της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών της Βουλής των Ελλήνων.

Στο πλαίσιο της συνεδρίασης τα μέλη της Επιτροπής ενημερώθηκαν για την υφιστάμενη κατάσταση και τις προοπτικές του κλάδου από τον Γενικό Γραμματέα και στελέχη του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Παράλληλα διατυπώθηκαν από τα μέλη της Επιτροπής, εκπροσώπους της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης, καθώς και εκπροσώπους Ενώσεων και επιχειρήσεων του κλάδου, σχόλια και προτάσεις σχετικά με τις δυνατότητες ανάπτυξης των υδατοκαλλιεργειών και τη σύνδεσή τους με τις τοπικές οικονομίες.

Β. Η συμβολή των υδατοκαλλιεργειών στην περιφερειακή ανάπτυξη

1. Οικονομική και παραγωγική σημασία

Οι υδατοκαλλιέργειες αποτελούν σημαντικό τμήμα της πρωτογενούς παραγωγής και παρουσιάζουν σημαντική παραγωγική και εξαγωγική δραστηριότητα. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν στην Επιτροπή, στη χώρα λειτουργούν περίπου **285 μονάδες θαλάσσιας ιχθυοκαλλιέργειας και 420 μονάδες οστρακοκαλλιέργειας**, ενώ η **συνολική παραγωγή** υπερβαίνει τους **120.000 τόνους** και ο **αριθμός των εργαζομένων** στον κλάδο ξεπερνά τους **10.000**. Η αξία παραγωγής των θαλάσσιων ιχθυοκαλλιεργειών ανέρχεται σε περίπου **670 εκατ. ευρώ**, ενώ η παραγωγή γόνου ανέρχεται σε περίπου 320 εκατ. ιχθύδια, με αξία παραγωγής περίπου **70 εκατ. ευρώ**. Η αξία της οστρακοκαλλιέργειας υπολογίζεται σε περίπου 12 εκατ. ευρώ. Ο κλάδος παρουσιάζει παράλληλα σημαντική εξαγωγική δυναμική. Όπως αναφέρθηκε κατά τη συνεδρίαση, το 2024 εξήχθησαν **94.000 τόνοι τσιπούρας και λαβρακιού**, συνολικής αξίας **585 εκατ. ευρώ**, με τα προϊόντα να κατευθύνονται σε **38 αγορές** εκτός Ελλάδας. Οι κυριότεροι προορισμοί είναι η Ιταλία, η Ισπανία και η Γαλλία.

2. Περιφερειακή διάσταση και τοπικές οικονομίες

Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι η ανάπτυξη των υδατοκαλλιεργειών λαμβάνει χώρα σε παράκτιες, νησιωτικές και συχνά απομακρυσμένες περιοχές. **Ο κλάδος συμβάλλει στη συγκράτηση του πληθυσμού και στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού της περιφέρειας, ενώ δημιουργεί οικονομική δραστηριότητα και πέραν της ίδιας της παραγωγικής μονάδας**. Η υδατοκαλλιέργεια συνδέεται με τη μεταποίηση, τη συσκευασία, τις μεταφορές, τις εξαγωγές και ένα ευρύτερο δίκτυο προμηθευτών και υπηρεσιών.

Ιδιαίτερη αναφορά έγινε επίσης στις λιμνοθάλασσες, οι οποίες αποτελούν τμήμα της ελληνικής γαλάζιας οικονομίας. Στη χώρα καταγράφονται 72 λιμνοθάλασσες, από τις οποίες 31 είναι μισθωμένες και παραγωγικά ενεργές, με ετήσια παραγωγή περίπου 800 τόνων. Η περιφερειακή διάσταση του κλάδου καθιστά αναγκαία την αντιμετώπιση των υδατοκαλλιεργειών, τόσο ως παραγωγικής δραστηριότητας, όσο και ως εργαλείου τοπικής ανάπτυξης, απασχόλησης και οικονομικής συνοχής.

Γ. Χωροταξικός σχεδιασμός και αδειοδοτικό πλαίσιο

Κεντρικό ζήτημα, που αναδείχθηκε στη συνεδρίαση, είναι η **ανάγκη ολοκλήρωσης και αποτελεσματικής εφαρμογής του χωροταξικού σχεδιασμού των υδατοκαλλιεργειών**. Η οργανωμένη ανάπτυξη μέσω των Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (ΠΟΑΥ) αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ορθολογική χωροθέτηση των μονάδων, τη διασφάλιση της περιβαλλοντικής προστασίας και τη συνύπαρξη της δραστηριότητας με άλλες χρήσεις του θαλάσσιου χώρου. Στο πλαίσιο της συζήτησης αναφέρθηκε **ότι έχουν θεσμοθετηθεί οκτώ ΠΟΑΥ σε σύνολο 25 αιτήσεων**. Το συγκεκριμένο στοιχείο καταγράφηκε ως ζήτημα προς περαιτέρω διερεύνηση και επιτάχυνση της σχετικής διαδικασίας.

Επισημάνθηκε, παράλληλα, η ανάγκη για σαφέστερους κανόνες ως προς τις μισθώσεις εντός ΠΟΑΥ, για ταχύτερη τοποθέτηση νέων μονάδων στις οργανωμένες περιοχές και για ολοκλήρωση του θεσμικού πλαισίου που αφορά ειδικότερες μορφές καλλιέργειας. Σημαντική είναι επίσης η ανάγκη συντονισμού του σχεδιασμού των υδατοκαλλιεργειών με τον ευρύτερο θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό, ώστε να διασφαλίζεται η αρμονική συνύπαρξη διαφορετικών δραστηριοτήτων και χρήσεων του θαλάσσιου χώρου.

Δ. Χρηματοδότηση και επενδύσεις

Το **Πρόγραμμα Αλιείας, Υδατοκαλλιέργειας και Θάλασσας (ΠΑΛΥΘ) 2021 - 2027** αποτελεί βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο για την ανάπτυξη του κλάδου. Σύμφωνα με την παρουσίαση της Γενικής Διεύθυνσης Αλιείας, **προβλέπονται επενδύσεις ύψους 131 εκατ. ευρώ** για τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας του κλάδου. Οι παρεμβάσεις αφορούν, μεταξύ άλλων, τον εκσυγχρονισμό των μονάδων, την πράσινη μετάβαση, την καινοτομία και την ανθεκτικότητα, ενώ χρηματοδοτούνται επίσης δράσεις χωροταξικού σχεδιασμού, προώθησης και εμπορίας προϊόντων, μεταποίησης, οργάνωσης παραγωγών, έρευνας και ανάπτυξης και ψηφιακής μετάβασης.

Αναφέρθηκε ότι, στο πλαίσιο της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου, έχουν κατατεθεί 120 επενδυτικά σχέδια, από τα οποία 105 έχουν λάβει καταρχήν έγκριση. Η δημόσια δαπάνη για τα σχέδια αυτά ανέρχεται σε 87,4 εκατ. ευρώ. **Εφόσον υλοποιηθεί το σύνολό τους εκτιμάται ότι θα οδηγήσουν σε αύξηση της παραγωγής κατά περίπου 8.000 τόνους, στη δημιουργία 123 νέων θέσεων εργασίας και στη διατήρηση περισσότερων από 1.270 θέσεων εργασίας**. Τα παραπάνω μεγέθη αποτυπώνουν τις αναπτυξιακές δυνατότητες των επενδύσεων, υπό την προϋπόθεση της υλοποίησης των εγκεκριμένων σχεδίων.

Αναφορικά με την προηγούμενη προγραμματική περίοδο 2014 - 2020, σημειιώθηκε ότι υλοποιήθηκαν 218 επενδυτικά σχέδια από 97 επιχειρήσεις, τα οποία συνεισέφεραν στην αύξηση της παραγωγής κατά περίπου 17.400 τόνους, στη δημιουργία 257 νέων θέσεων εργασίας και στη διατήρηση 1.720 θέσεων εργασίας.

Ε. Περιβαλλοντική βιωσιμότητα και κλιματική αλλαγή

Η περαιτέρω ανάπτυξη του κλάδου προϋποθέτει την ισορροπία μεταξύ της οικονομικής δραστηριότητας και της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Κατά τη συνεδρίαση διατυπώθηκαν **προβληματισμοί σχετικά με τη χωροθέτηση μονάδων και ΠΟΑΥ, την προστασία ευαίσθητων οικοσυστημάτων και την ανάγκη εφαρμογής των περιβαλλοντικών κανόνων**. Οι σχετικές αναφορές καταγράφηκαν ως ζητήματα που απαιτούν συνεχή επιστημονική παρακολούθηση και αξιολόγηση.

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί πρόσθετη πρόκληση για τον κλάδο, καθώς **η μεταβολή της θερμοκρασίας, τα ακραία καιρικά φαινόμενα και οι περιβαλλοντικές μεταβολές μπορούν να επηρεάσουν την παραγωγή και την ανθεκτικότητα των μονάδων**. Για τον λόγο αυτό αναδείχθηκε η ανάγκη ενίσχυσης της έρευνας, της καινοτομίας, της παρακολούθησης του υδάτινου περιβάλλοντος και της προσαρμογής των παραγωγικών μοντέλων στα νέα δεδομένα.

ΣΤ. Καινοτομία και νέες μορφές δραστηριότητας

Η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού κλάδου προϋποθέτει την ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας. Στο πλαίσιο αυτό αναδείχθηκαν ως πεδία ανάπτυξης οι πολυτροφικές καλλιέργειες, οι καλλιέργειες φυκών, οι ψηφιακές τεχνολογίες και η αξιοποίηση της έρευνας και της τεχνογνωσίας.

Έγινε επίσης αναφορά στην ανάγκη **ενίσχυσης της εξωστρέφειας και της σύνδεσης του κλάδου με τις τοπικές κοινωνίες**. Προς αυτή την κατεύθυνση έχουν αναπτυχθεί πρωτοβουλίες για τον υδατοκαλλιεργητικό τουρισμό και δράσεις επικοινωνίας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ζ. Προτάσεις

Με βάση τις τοποθετήσεις και τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν κατά τη συνεδρίαση, οι προτάσεις για την ενίσχυση της συμβολής των υδατοκαλλιεργειών στην περιφερειακή ανάπτυξη συνοψίζονται στους ακόλουθους άξονες:

1. Χωροταξικός σχεδιασμός

- Επιτάχυνση της **ολοκλήρωσης των διαδικασιών θεσμοθέτησης των ΠΟΑΥ**.
- Ενσωμάτωση του σχεδιασμού των υδατοκαλλιεργειών στον **ευρύτερο θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό**.
- Διαμόρφωση σαφών και αντικειμενικών κριτηρίων χωροθέτησης.
- Διασφάλιση της δυνατότητας οργανωμένης ανάπτυξης και μετακίνησης μονάδων όπου απαιτείται, με βάση περιβαλλοντικά και παραγωγικά κριτήρια.
- Εξασφάλιση της συμβατότητας των υδατοκαλλιεργειών με άλλες δραστηριότητες και χρήσεις του θαλάσσιου χώρου.

2. Αδειοδοτικό και θεσμικό πλαίσιο

- **Απλοποίηση** και επιτάχυνση των **διαδικασιών αδειοδότησης**.
- Επιτάχυνση της εγκατάστασης μονάδων εντός θεσμοθετημένων ΠΟΑΥ.
- Ψηφιοποίηση των σχετικών διαδικασιών και **περιορισμός των διοικητικών καθυστερήσεων**.
- Περαιτέρω εξειδίκευση του θεσμικού πλαισίου για την πολυκαλλιέργεια και άλλες νέες μορφές παραγωγής.
- Βελτίωση των κανόνων και της διαφάνειας ως προς τις μισθώσεις εντός ΠΟΑΥ.

3. Χρηματοδότηση και επενδύσεις

- Διασφάλιση επαρκών χρηματοδοτικών πόρων για παραγωγικές επενδύσεις.
- **Ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων** του κλάδου.
- Στήριξη επενδύσεων που ενσωματώνουν καινοτομία, ψηφιακές τεχνολογίες και πρακτικές πράσινης μετάβασης.
- Ενίσχυση της έρευνας και ανάπτυξης και της μεταφοράς τεχνογνωσίας στις επιχειρήσεις.
- Αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων του ΠΑΛΥΘ για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ανθεκτικότητας του κλάδου.

4. Υποδομές και κόστος παραγωγής

- Αντιμετώπιση του **αυξημένου ενεργειακού κόστους και του κόστους μεταφοράς**, ιδίως στις νησιωτικές και απομακρυσμένες περιοχές.
- **Βελτίωση των υποδομών** που συνδέονται με τη λειτουργία των μονάδων και τη διακίνηση των προϊόντων.
- Ενίσχυση των παραγωγικών δραστηριοτήτων στις περιοχές όπου οι υδατοκαλλιέργειες αποτελούν σημαντικό παράγοντα τοπικής οικονομικής δραστηριότητας.

5. Περιβάλλον και κλιματική προσαρμογή

- Συστηματική **παρακολούθηση** της κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος.
- Ενίσχυση της επιστημονικής γνώσης για τη φέρουσα ικανότητα των περιοχών ανάπτυξης.
- Ενσωμάτωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στον σχεδιασμό και τη λειτουργία των μονάδων.
- Ενίσχυση της έρευνας για την πρόληψη και αντιμετώπιση περιβαλλοντικών κινδύνων.
- Διασφάλιση της **συνύπαρξης των υδατοκαλλιεργειών** με την αλιεία, τον τουρισμό και τις λοιπές δραστηριότητες του θαλάσσιου χώρου.

6. Περιφερειακή ανάπτυξη και τοπικές κοινωνίες

- Ενημέρωση και **ουσιαστική συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών** στον σχεδιασμό.

- Ανάδειξη της συμβολής των υδατοκαλλιεργειών στην απασχόληση και στη συγκράτηση του πληθυσμού.
- **Ανάπτυξη του υδατοκαλλιεργητικού τουρισμού** και άλλων δράσεων που ενισχύουν τη σύνδεση της παραγωγής με την τοπική οικονομία.
- **Ενίσχυση της εξωστρέφειας και της προβολής** των ελληνικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές.

Η. Συμπεράσματα

Από τη συζήτηση στην Επιτροπή προκύπτει ότι οι υδατοκαλλιέργειες αποτελούν σημαντικό παραγωγικό κλάδο με ιδιαίτερη σημασία για την ελληνική περιφέρεια. **Η παραγωγική δραστηριότητα, η απασχόληση, η εξαγωγική δυναμική και η σύνδεση με ένα ευρύτερο πλέγμα οικονομικών δραστηριοτήτων, καθιστούν τον κλάδο βασικό παράγοντα περιφερειακής ανάπτυξης, ιδίως σε παράκτιες, νησιωτικές και απομακρυσμένες περιοχές**. Παράλληλα, η περαιτέρω ανάπτυξή του προϋποθέτει σαφές και αποτελεσματικό χωροταξικό και αδειοδοτικό πλαίσιο, επαρκή χρηματοδοτικά εργαλεία, επενδύσεις στην καινοτομία και την ψηφιακή μετάβαση, καθώς και σταθερούς κανόνες για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Η πρόκληση για την Πολιτεία είναι να διαμορφώσει τις προϋποθέσεις ώστε η **ανάπτυξη του κλάδου** να είναι **οικονομικά βιώσιμη**, **περιβαλλοντικά υπεύθυνη** και **κοινωνικά αποδεκτή**, ενισχύοντας ταυτόχρονα την παραγωγική βάση, την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή της ελληνικής περιφέρειας. Υπό αυτή την προϋπόθεση, οι υδατοκαλλιέργειες μπορούν να αποτελέσουν σταθερό πυλώνα της ελληνικής γαλάζιας οικονομίας και ουσιαστικό μοχλό περιφερειακής ανάπτυξης.

10. «*Η συμμετοχή των νέων στη διαμόρφωση πολιτικών σε εθνικό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο*»

Εισηγητές: Αθανάσιος Σταυρόπουλος και Έλλη Ρούσσου, Μέλη της Επιτροπής

Εισήγηση κ. Αθ. Σταυρόπουλου, Μέλους της Επιτροπής

I. Εισαγωγή – Η συμμετοχή των νέων ως προϋπόθεση μιας σύγχρονης δημοκρατίας

Η ποιότητα μιας δημοκρατίας δεν αποτιμάται μόνο από τη λειτουργία των θεσμών της, αλλά και από την ικανότητά της να ενσωματώνει τις προσδοκίες των πολιτών στη λήψη αποφάσεων. Στις σύγχρονες φιλελεύθερες δημοκρατίες, η ελευθερία, ο πλουραλισμός και η ισότητα των ευκαιριών αποκτούν ουσιαστικό περιεχόμενο όταν οι νέοι δεν περιορίζονται στον ρόλο του αποδέκτη δημόσιων πολιτικών, αλλά έχουν πραγματική δυνατότητα να συμβάλλουν στον σχεδιασμό, στην εφαρμογή και στην αξιολόγησή τους.

Οι νέοι αποτελούν πολύτιμο φορέα κοινωνικής ανανέωσης. Βιώνουν άμεσα τις αλλαγές στην εκπαίδευση, στην εργασία, στην τεχνολογία και στις κοινωνικές σχέσεις. Αντιλαμβάνονται συχνά νωρίτερα τις αναδυόμενες ανάγκες, αναγνωρίζουν νέες μορφές ανισότητας και προσεγγίζουν με διαφορετική οπτική ζητήματα, τα οποία οι καθιερωμένοι μηχανισμοί λήψης αποφάσεων ενδέχεται να δυσκολεύονται να εντοπίσουν. Η εξοικείωσή τους με τα ψηφιακά μέσα, η επαφή τους με νέες ιδέες και η διάθεσή τους να αμφισβητούν παγιωμένες πρακτικές μπορούν να λειτουργήσουν ως δημιουργικές δυνάμεις για την κοινωνία και την Πολιτεία.

Αυτό, βεβαίως, δεν σημαίνει ότι οι νέοι αποτελούν μια ενιαία ομάδα με κοινές απόψεις ή ότι η ηλικία από μόνη της εγγυάται ορθότερες αποφάσεις. Διαθέτουν, όμως, εμπειρίες και προτεραιότητες που συχνά υποεκπροσωπούνται στον δημόσιο διάλογο, ιδίως σε ζητήματα εκπαίδευσης, εργασίας, ψηφιακής μετάβασης, περιβάλλοντος και καθημερινής ζωής. Η συνάντηση αυτών των εμπειριών με τη γνώση των υπόλοιπων γενεών μπορεί να καταστήσει τις δημόσιες αποφάσεις περισσότερο αντιπροσωπευτικές και αποτελεσματικές.

Η συνεδρίαση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών της 23ης Ιουλίου 2026, με αντικείμενο τη συμμετοχή των νέων στη διαμόρφωση πολιτικών σε εθνικό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, αποτελεί αφορμή για μια συγκεκριμένη συζήτηση: με ποιους θεσμούς και διαδικασίες μπορεί η φωνή της νέας γενιάς να αποκτήσει σταθερό αντίκρισμα στις αποφάσεις. Για την Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, όπου οι αποστάσεις και οι δημογραφικές προκλήσεις καθιστούν ακόμη σημαντικότερη την ισότιμη

πρόσβαση στον δημόσιο διάλογο, η απάντηση πρέπει να είναι πρακτική, συμμετοχική και μετρήσιμη.

II. Η υφιστάμενη κατάσταση και οι προκλήσεις για τα Γρεβενά

Στο πλαίσιο της συζήτησης της Επιτροπής αναδείχθηκαν οι δυνατότητες που προσφέρουν οι θεσμοί εκπροσώπησης των νέων, οι τοπικές και περιφερειακές συνελεύσεις, η στρατηγική για τη νεολαία και τα ψηφιακά εργαλεία διαβούλευσης. Εξίσου σημαντικό είναι το ζήτημα της θεσμικής ανταπόκρισης: η υποβολή μιας πρότασης αποκτά ουσιαστικό νόημα, όταν οι αρμόδιοι φορείς την εξετάζουν, εξηγούν την απόφασή τους και ενημερώνουν για την πορεία της.

Στην Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, η συμμετοχή αυτή πρέπει να σχεδιαστεί με γνώμονα τον ορεινό χαρακτήρα, τη διασπορά των οικισμών και τις διαφορετικές συνθήκες των Δήμων Γρεβενών και Δεσκάτης. Ένας νέος που ζει σε μια απομακρυσμένη κοινότητα, ένας μαθητής, ένας εργαζόμενος, ένας άνεργος ή ένας Γρεβενιώτης που σπουδάζει μακριά από τον τόπο καταγωγής του, δεν διαθέτει κατ' ανάγκην τις ίδιες δυνατότητες πρόσβασης στις διαδικασίες διαβούλευσης. Η ισότιμη συμμετοχή απαιτεί, συνεπώς, συνδυασμό φυσικής παρουσίας, ψηφιακής πρόσβασης και ενεργητικής ενημέρωσης.

Οι τοπικές ανάγκες για απασχόληση, κατοικία, εκπαίδευση, πολιτισμό και μετακινήσεις αποτελούν σημαντικά πεδία εφαρμογής της συμμετοχής των νέων, όχι όμως υποκατάστατό της. Το κεντρικό ζητούμενο είναι να αποκτήσουν οι ίδιοι διακριτό ρόλο στον εντοπισμό προβλημάτων, στην ιεράρχηση προτεραιοτήτων και στον έλεγχο των αποτελεσμάτων των σχετικών πολιτικών.

III. Θεσμική εκπροσώπηση των νέων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο

Η συμμετοχή των νέων στα κοινά παραμένει συχνά αποσπασματική, καθώς δεν είναι πάντοτε σαφές με ποιον τρόπο οι απόψεις τους μπορούν να φτάσουν στα αρμόδια όργανα και να επηρεάσουν τις αποφάσεις τους. Προτείνεται, επομένως, η ενίσχυση των διαθέσιμων θεσμών νεανικής εκπροσώπησης στους Δήμους Γρεβενών και Δεσκάτης και η καθιέρωση μιας Ετήσιας Συνέλευσης Νέων της Περιφερειακής Ενότητας Γρεβενών, σε συνεργασία με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Η Συνέλευση θα έχει σαφή συμβουλευτικό και προτασιακό ρόλο σε ζητήματα τοπικής και περιφερειακής πολιτικής, χωρίς να υποκαθιστά τις αρμοδιότητες των αιρετών οργάνων.

Ως πρώτο βήμα, οι δύο Δήμοι και η Περιφέρεια, σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς φορείς και συλλογικότητες νέων, μπορούν να αποτυπώσουν τους υφιστάμενους διαύλους

συμμετοχής και να συμφωνήσουν σε ένα σταθερό πρόγραμμα διαλόγου. Η Συνέλευση θα μπορούσε να πραγματοποιείται εκ περιτροπής στα Γρεβενά και στη Δεσκάτη, με δυνατότητα εξ αποστάσεως συμμετοχής και μέριμνα για νέους από μικρότερους οικισμούς, καθώς και για όσους σπουδάζουν ή εργάζονται εκτός περιοχής. Οι προτάσεις της θα συγκεντρώνονται σε δημόσιο υπόμνημα και θα διαβιβάζονται στα αρμόδια όργανα προς εξέταση.

Η επιτυχία της πρωτοβουλίας θα κρίνεται όχι μόνο από τον αριθμό των συμμετεχόντων, αλλά και από την κοινωνική και γεωγραφική αντιπροσωπευτικότητά τους, τη συνέχεια των συνεδριάσεων και, κυρίως, από το ποσοστό των προτάσεων που λαμβάνουν ουσιαστική θεσμική ανταπόκριση. Στόχος είναι οι νέοι των Γρεβενών να αποκτήσουν αναγνωρίσιμο και σταθερό ρόλο στον τοπικό δημόσιο διάλογο.

IV. Υποχρέωση θεσμικής ανταπόκρισης και ψηφιακή διαβούλευση

Η εμπιστοσύνη στις συμμετοχικές διαδικασίες εξασθενεί όταν οι προτάσεις των νέων καταγράφονται χωρίς να είναι γνωστό, αν και πώς αξιοποιήθηκαν. Για τον λόγο αυτό, προτείνεται η καθιέρωση μιας «ρήτρας ανταπόκρισης», όπως αναφέρθηκε και στην Επιτροπή, για τις οργανωμένες διαβουλεύσεις που αφορούν τη νεολαία. Μετά την ολοκλήρωση κάθε διαδικασίας, οι αρμόδιοι φορείς θα δημοσιοποιούν συνοπτική και τεκμηριωμένη ενημέρωση για τις προτάσεις που εξετάστηκαν, εκείνες που υιοθετήθηκαν ή τροποποιήθηκαν και τους λόγους για τους οποίους άλλες δεν προχώρησαν.

Παράλληλα, η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και οι Δήμοι Γρεβενών και Δεσκάτης, με την υποστήριξη των αρμόδιων υπηρεσιών, μπορούν να αξιοποιήσουν υφιστάμενες ψηφιακές υποδομές για την υποβολή προτάσεων και την παρακολούθηση της πορείας τους. Κάθε διαβούλευση θα διαθέτει σαφές αντικείμενο, προθεσμία και ενημέρωση για τα επόμενα βήματα. Η ψηφιακή συμμετοχή πρέπει να συμπληρώνεται από δια ζώσης συναντήσεις, με πρόβλεψη προσβασιμότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων.

Ως κριτήρια αξιολόγησης προτείνονται ο χρόνος θεσμικής ανταπόκρισης, το ποσοστό τεκμηριωμένων απαντήσεων και η συμμετοχή νέων από διαφορετικές κοινότητες και κοινωνικές ομάδες. Με τον τρόπο αυτό, η διαβούλευση μετατρέπεται από μια μεμονωμένη πρόσκληση έκφρασης γνώμης, σε διαρκή διαδικασία δημόσιου διαλόγου και λογοδοσίας.

V. Συμμετοχή των νέων στον σχεδιασμό πολιτικών απασχόλησης και επιχειρηματικότητας

Η απασχόληση και η επιχειρηματικότητα αποτελούν πεδία στα οποία οι νέοι διαθέτουν άμεση εμπειρία των δυσκολιών και των νέων δυνατοτήτων της τοπικής οικονομίας. Για τα Γρεβενά, η διαμόρφωση αποτελεσματικών παρεμβάσεων προϋποθέτει να συμμετέχουν στον προσδιορισμό των αναγκών της αγοράς εργασίας και στην επιλογή προτεραιοτήτων, αντί να αντιμετωπίζονται αποκλειστικά ως ωφελούμενοι έτοιμων προγραμμάτων.

Προτείνεται η οργάνωση περιοδικής θεματικής διαβούλευσης με νέους εργαζομένους, ανέργους, επιστήμονες και επιχειρηματίες, με τη συνεργασία της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, των Δήμων, της ΔΥΠΑ και των παραγωγικών φορέων. Οι συμμετέχοντες θα μπορούν να καταγράφουν ελλείψεις δεξιοτήτων, εμπόδια στην έναρξη επαγγελματικής δραστηριότητας και δυνατότητες στους τομείς των τοπικών προϊόντων, της μεταποίησης, του πρωτογενούς τομέα, του ορεινού τουρισμού, των ψηφιακών υπηρεσιών και της πράσινης οικονομίας. Οι προτάσεις θα ενσωματώνονται, όπου είναι εφικτό και θεσμικά επιτρεπτό, στον σχεδιασμό τοπικών δράσεων κατάρτισης, ενημέρωσης και επιχειρηματικής υποστήριξης.

Η συμμετοχή πρέπει να συνεχίζεται και μετά την έναρξη των δράσεων, με συλλογή εμπειριών από τους νέους και δημόσια αποτίμηση της ανταπόκρισης των προγραμμάτων στις ανάγκες τους. Έτσι, βασικοί δείκτες δεν θα είναι μόνο οι θέσεις εργασίας ή οι νέες επιχειρήσεις, αλλά και ο αριθμός των προτάσεων των νέων που εξετάζονται, οι αλλαγές που προκύπτουν από τη διαβούλευση και η αξιολόγηση των ίδιων των συμμετεχόντων.

VI. Συμμετοχή των νέων στη διαμόρφωση στεγαστικών και δημογραφικών πολιτικών

Η πρόσβαση σε κατάλληλη κατοικία και η δυνατότητα εγκατάστασης των νέων στον τόπο τους αποτελούν ζητήματα που επηρεάζουν άμεσα τις επιλογές της νεολαίας στα Γρεβενά. Η αντιμετώπισή τους, ωστόσο, δεν μπορεί να βασίζεται αποκλειστικά σε εκτιμήσεις της διοίκησης για τις ανάγκες της νέας γενιάς. Απαιτείται οργανωμένη καταγραφή των εμπειριών και των προτάσεων των ίδιων των ενδιαφερομένων, ώστε οι σχετικές πολιτικές να ανταποκρίνονται σε πραγματικά εμπόδια και όχι σε γενικές παραδοχές.

Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται ειδική συμμετοχική διαδικασία για τη στέγαση και την εγκατάσταση νέων στην Περιφερειακή Ενότητα, με τη συνεργασία των Δήμων Γρεβενών και Δεσκάτης, της Περιφέρειας και των κατά περίπτωση αρμόδιων κρατικών υπηρεσιών. Νέοι εργαζόμενοι, ζευγάρια, φοιτητές και Γρεβενιώτες που ζουν εκτός περιοχής θα μπορούν να καταθέτουν τις ανάγκες τους και να αξιολογούν προτάσεις, όπως η

αξιοποίηση διαθέσιμων κατοικιών, η ενημέρωση για στεγαστικά εργαλεία και η σύνδεση της εγκατάστασης με την πρόσβαση σε υπηρεσίες. Η διαδικασία θα στηρίζεται σε εθελοντική συμμετοχή, με σεβασμό στα προσωπικά δεδομένα και στα δικαιώματα ιδιοκτησίας.

Οι αρμόδιοι φορείς θα δημοσιοποιούν ποια συμπεράσματα της διαβούλευσης αξιοποιήθηκαν στον σχεδιασμό και θα επανέρχονται περιοδικά για την αξιολόγηση των μέτρων από τους ίδιους τους νέους. Με αυτόν τον τρόπο, η στεγαστική και δημογραφική πολιτική συνδέεται ουσιαστικά με τη συμμετοχή των πολιτών που επηρεάζονται περισσότερο από αυτήν.

VII. Συμμετοχή των νέων στον σχεδιασμό πολιτικών εκπαίδευσης και δεξιοτήτων

Η εκπαίδευση, ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η ανάπτυξη δεξιοτήτων αποτελούν καίρια πεδία συμμετοχής της νέας γενιάς, ιδίως σε μια ορεινή περιφερειακή ενότητα, όπου οι αποστάσεις ενδέχεται να περιορίζουν την πρόσβαση σε ευκαιρίες μάθησης. Οι μαθητές, οι σπουδαστές και οι νέοι εργαζόμενοι είναι σε θέση να αναδείξουν ανάγκες που δεν αποτυπώνονται πάντοτε στον σχεδιασμό των διαθέσιμων δράσεων.

Προτείνεται η καθιέρωση τακτικών εργαστηρίων διαβούλευσης για τον επαγγελματικό προσανατολισμό και τις δεξιότητες, με τη συνεργασία εκπαιδευτικών δομών, της ΔΥΠΑ, των Δήμων, της Περιφέρειας και της τοπικής επαγγελματικής κοινότητας. Οι νέοι θα συμμετέχουν στην επιλογή θεματικών, στη διαμόρφωση προτάσεων για εργαστήρια και προγράμματα καθοδήγησης, καθώς και στην αξιολόγηση της χρησιμότητάς τους. Η συμβολή Γρεβενιωτών επιστημόνων και επαγγελματιών από άλλες περιοχές ή το εξωτερικό μπορεί να εμπλουτίσει τον διάλογο και να δημιουργήσει γέφυρες γνώσης.

Η διεξαγωγή δράσεων και στους δύο Δήμους, με συμπληρωματική δυνατότητα ψηφιακής συμμετοχής, θα ενισχύσει την ισότιμη εκπροσώπηση. Η αξιολόγηση θα εστιάζει στην ποικιλία των συμμετεχόντων, στις προτάσεις που ενσωματώνονται στον προγραμματισμό και στον βαθμό στον οποίο οι νέοι θεωρούν ότι οι εκπαιδευτικές επιλογές ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους.

VIII. Συμμετοχή των νέων σε πολιτικές ποιότητας ζωής, πολιτισμού και περιβάλλοντος

Η καθημερινότητα, οι μετακινήσεις, ο πολιτισμός, ο αθλητισμός, η πρόσβαση σε υπηρεσίες και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος επηρεάζουν άμεσα τη ζωή των νέων στα Γρεβενά. Η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να αξιοποιήσει αυτή την εμπειρία,

εντάσσοντας τη νέα γενιά όχι μόνο στην υλοποίηση επιμέρους εκδηλώσεων, αλλά πρωτίστως στον καθορισμό των προτεραιοτήτων και στην επιλογή των παρεμβάσεων.

Προτείνεται η πραγματοποίηση ανοιχτών θεματικών διαβουλεύσεων στους Δήμους Γρεβενών και Δεσκάτης, με τη συμμετοχή νέων από την πόλη και τις ορεινές κοινότητες. Στις διαδικασίες αυτές θα μπορούν να κατατίθενται και να συζητούνται προτάσεις για τη βελτίωση της πρόσβασης σε πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες, για τις ανάγκες μετακίνησης, για την ενημέρωση σχετικά με διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης και για πρωτοβουλίες περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και ανάδειξης της τοπικής κληρονομιάς. Η επιλογή δράσεων που μπορούν να υποστηριχθούν από τους αρμόδιους φορείς θα βασίζεται σε διαφανή κριτήρια, με γνωστοποίηση των αποφάσεων στους συμμετέχοντες.

Ιδιαίτερη μέριμνα απαιτείται για τη συμμετοχή νέων που δυσκολεύονται να μετακινηθούν ή να χρησιμοποιήσουν ψηφιακές υπηρεσίες. Η αποτίμηση των διαδικασιών θα λαμβάνει υπόψη τη γεωγραφική κάλυψη, την αντιπροσωπευτικότητα, τον αριθμό των προτάσεων που προχώρησαν και τη συνέχεια των πρωτοβουλιών. Έτσι, η ποιότητα ζωής γίνεται πεδίο ενεργού συνδιαμόρφωσης τοπικών πολιτικών.

IX. Συντονισμός, χρηματοδότηση και αξιολόγηση της συμμετοχής

Οι παραπάνω προτάσεις θα αποδώσουν μόνο εφόσον συνδεθούν σε ένα σταθερό πλαίσιο συνεργασίας με σαφή κατανομή ευθυνών. Προτείνεται η λειτουργία Τοπικού Μηχανισμού Συντονισμού Συμμετοχικών Πολιτικών Νεολαίας για τα Γρεβενά, με τη συμμετοχή της Περιφερειακής Ενότητας, των δύο Δήμων, εκπροσώπων των νέων και, ανάλογα με το αντικείμενο, εκπαιδευτικών, κοινωνικών και παραγωγικών φορέων. Ο μηχανισμός μπορεί να αξιοποιήσει υφιστάμενες διοικητικές δομές, χωρίς να απαιτείται η συγκρότηση ενός νέου, πολυδάπανου οργανισμού.

Στο αρχικό στάδιο θα καταγραφούν οι υφιστάμενες διαδικασίες συμμετοχής, θα συμφωνηθούν ετήσιες προτεραιότητες και θα προσδιοριστούν οι υπεύθυνοι για κάθε δράση, τα χρονοδιαγράμματα και οι πιθανές πηγές χρηματοδότησης. Ανάλογα με την επιλεξιμότητα, μπορούν να εξετάζονται εθνικά, περιφερειακά και ευρωπαϊκά εργαλεία. Οι εκπρόσωποι των νέων πρέπει να συμμετέχουν τόσο στον καθορισμό των προτεραιοτήτων, όσο και στην παρακολούθηση της υλοποίησής τους, με σαφή και δημοσιοποιημένο ρόλο.

Προτείνεται, επίσης, η δημοσίευση Ετήσιας Έκθεσης Συμμετοχής των Νέων των Γρεβενών, η οποία θα καταγράφει τις διαβουλεύσεις, την εκπροσώπηση διαφορετικών ομάδων, τις προτάσεις που υποβλήθηκαν, τις απαντήσεις των αρμόδιων φορέων και τις αλλαγές πολιτικής που προέκυψαν. Η δημοσιοποίηση των στοιχείων αυτών θα επιτρέπει

την αξιολόγηση της πραγματικής επιρροής των νέων στις αποφάσεις και θα ενισχύει τη συνέχεια, τη διαφάνεια και τη λογοδοσία.

Χ. Επίλογος

Η ουσιαστική συμμετοχή των νέων στη διαμόρφωση δημόσιων πολιτικών δεν αποτελεί συμπληρωματική δραστηριότητα της διοίκησης, αλλά συστατικό στοιχείο μιας δημοκρατίας που επιδιώκει να ακούει, να λογοδοτεί και να ανανεώνεται. Η πρόκληση δεν εξαντλείται στη δημιουργία περισσότερων ευκαιριών έκφρασης γνώμης. Αφορά τη διαμόρφωση σταθερών διαδικασιών, μέσα από τις οποίες, οι προτάσεις των νέων εξετάζονται, επηρεάζουν, όπου είναι δυνατόν, τις δημόσιες αποφάσεις και αξιολογούνται με διαφανή τρόπο.

Για τα Γρεβενά, η ενίσχυση αυτής της συμμετοχής αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Η γεωγραφική απόσταση δεν πρέπει να μετατρέπεται σε απόσταση από τα κέντρα λήψης αποφάσεων, ούτε η ηλικία να αποτελεί λόγο περιορισμένης θεσμικής παρουσίας. Η εκπροσώπηση των νέων, η προσβάσιμη διαβούλευση και η υποχρέωση τεκμηριωμένης ανταπόκρισης μπορούν να συμβάλουν στη διαμόρφωση πολιτικών που ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας.

Η ποιητική εικόνα των «άγιων νιάτων», όπως περιέγραφε ο Μπωντλαίρ τους νέους, υπενθυμίζει την αξία της δημιουργικότητας, της προσδοκίας και της διάθεσης προσφοράς, που χαρακτηρίζουν τη νεότητα. Η δυναμική αυτή δεν πρέπει να παραμένει στο περιθώριο των διαδικασιών που καθορίζουν το συλλογικό μέλλον. Το ουσιαστικό ζητούμενο είναι η μετάβαση από την περιστασιακή ακρόαση στη διαρκή συνδιαμόρφωση και από την τυπική εκπροσώπηση στη μετρήσιμη συμμετοχή.

Μια τοπική και περιφερειακή πολιτική που αναγνωρίζει στους νέους σταθερό ρόλο στον σχεδιασμό και στην αξιολόγησή της δεν ενισχύει μόνο τη θέση της νέας γενιάς, ενισχύει την ίδια τη δημοκρατική λειτουργία των θεσμών. Το μέλλον των Γρεβενών αφορά όλους τους πολίτες και οφείλει να διαμορφώνεται με την ουσιαστική συμμετοχή και εκείνων που θα κληθούν να το ζήσουν περισσότερο.

Εισήγηση κυρίας Ε. Ρούσσου, Μέλους της Επιτροπής

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ

Στις 23 Ιουλίου 2026 πραγματοποιήθηκε συνεδρίαση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών της Βουλής των Ελλήνων, με αντικείμενο τη συμμετοχή των νέων στη διαμόρφωση πολιτικών σε εθνικό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Στη συνεδρίαση συμμετείχαν εκπρόσωποι της Βουλής, του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, της ΕΝΠΕ, της ΚΕΔΕ και οργανώσεων νεολαίας.

Η ουσιαστική συμμετοχή των νέων

Κεντρικό ζήτημα αποτέλεσε η ανάγκη ενίσχυσης της ενεργού συμμετοχής των νέων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Τονίστηκε ότι η συμμετοχή τους δεν πρέπει να περιορίζεται στην έκφραση απόψεων, αλλά να συνοδεύεται από πραγματική δυνατότητα επηρεασμού των δημόσιων πολιτικών. Παράλληλα, επισημάνθηκε η ανάγκη ενίσχυσης της εμπιστοσύνης των νέων προς τους θεσμούς, μέσω της διαφάνειας, της αξιοκρατίας και του ουσιαστικού διαλόγου.

Η ενίσχυση της συμμετοχής στην Τοπική Αυτοδιοίκηση

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην ενίσχυση των Δημοτικών Συμβουλίων Νέων και στη δημιουργία αντίστοιχων περιφερειακών δομών. Υπογραμμίστηκε η ανάγκη σαφών αρμοδιοτήτων, σταθερής λειτουργίας και συνεργασίας με τις τοπικές αρχές, ώστε οι νέοι να συμμετέχουν ουσιαστικά στη διαμόρφωση πολιτικών που αφορούν τις περιοχές τους.

Η Εθνική Στρατηγική για τη Νεολαία

Παρουσιάστηκε ο σχεδιασμός νέας Εθνικής Στρατηγικής για τη Νεολαία, με βασικούς άξονες την απασχόληση, τη στέγαση, την εκπαίδευση, την ψυχική υγεία και τη συμμετοχή στα κοινά. Παράλληλα, αναφέρθηκαν η συγκρότηση Εθνικής Ομάδας Διαλόγου και η δημιουργία ψηφιακής πλατφόρμας διαβούλευσης, με στόχο τη διεύρυνση της συμμετοχής των νέων.

Διαφάνεια και αξιολόγηση των προτάσεων

Αναδείχθηκε η ανάγκη δημιουργίας μηχανισμών ανατροφοδότησης, ώστε οι νέοι να ενημερώνονται για την αξιοποίηση των προτάσεών τους. Η καταγραφή, αξιολόγηση και

αιτιολόγηση των αποφάσεων θεωρήθηκαν σημαντικές προϋποθέσεις για την ενίσχυση της λογοδοσίας και της εμπιστοσύνης στους θεσμούς.

Κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις

Συζητήθηκαν βασικά προβλήματα της νέας γενιάς, όπως η ανεργία, η εργασιακή ανασφάλεια, οι χαμηλές αποδοχές και η δυσκολία πρόσβασης σε προσιτή κατοικία. Τονίστηκε η ανάγκη ενίσχυσης της νεανικής επιχειρηματικότητας και δημιουργίας καλύτερων προοπτικών επαγγελματικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Η νεολαία στην ελληνική Περιφέρεια

Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στις δυσκολίες των νέων που κατοικούν σε νησιωτικές, ορεινές και παραμεθόριες περιοχές. Επισημάνθηκε η ανάγκη ενίσχυσης της απασχόλησης, των υποδομών και της πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες, καθώς και η παροχή κινήτρων για την παραμονή των νέων στον τόπο τους.

Η ευρωπαϊκή διάσταση

Η συζήτηση επικεντρώθηκε, επίσης, στον Ευρωπαϊκό Διάλογο για τη Νεολαία και στις ευκαιρίες που δημιουργεί η Ελληνική Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το δεύτερο εξάμηνο του 2027. Τονίστηκε η σημασία της συμμετοχής των νέων στις ευρωπαϊκές διαδικασίες, της αξιοποίησης προγραμμάτων, όπως το Erasmus και το Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης, καθώς και της ενίσχυσης της συνεργασίας μεταξύ τοπικών και ευρωπαϊκών φορέων.

Συμπεράσματα

Η συνεδρίαση ανέδειξε την ανάγκη διαμόρφωσης ενός σταθερού και αποτελεσματικού πλαισίου συμμετοχής των νέων στη δημόσια ζωή. Κοινή κατεύθυνση αποτέλεσε η ενίσχυση των θεσμών εκπροσώπησης, η αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών προκλήσεων και η ουσιαστική σύνδεση της νεολαίας με τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η τοποθέτησή μου στη συνεδρίαση της 23/7/2026

Η συμμετοχή των νέων στη διαμόρφωση πολιτικών σε εθνικό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την ενίσχυση της δημοκρατίας και την ουσιαστική εκπροσώπηση της νέας γενιάς.

Η Πλεύση Ελευθερίας, στο πλαίσιο των προτάσεών της για τη Συνταγματική Αναθεώρηση, υποστηρίζει ότι οι νέοι, από τη στιγμή που αποκτούν το δικαίωμα του εκλέγειν, πρέπει να αποκτούν και το δικαίωμα του εκλέγεσθαι. Για τον λόγο αυτό, προτείνει την κατάργηση του ηλικιακού ορίου που προβλέπεται σήμερα στο Σύνταγμα, ώστε οι νέοι να έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν ισότιμα στην πολιτική εκπροσώπηση και στη λήψη αποφάσεων.

Η συμβολή της νεολαίας στους δημοκρατικούς αγώνες υπήρξε καθοριστική. Η εξέγερση του Πολυτεχνείου και η συμμετοχή των φοιτητών στον αγώνα κατά της δικτατορίας αποτελούν ιστορικά παραδείγματα της δύναμης των νέων να υπερασπίζονται τη δημοκρατία και τα θεμελιώδη δικαιώματα. Η νέα γενιά μπορεί και σήμερα να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στην υπεράσπιση της αξιοκρατίας, της ισονομίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων και στην αντιμετώπιση του νεποτισμού.

Ωστόσο, η ουσιαστική συμμετοχή των νέων στην πολιτική δεν μπορεί να εξετάζεται ανεξάρτητα από τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες στις οποίες ζουν. Δεν έχουν όλοι οι νέοι τις ίδιες ευκαιρίες. Οι ηλικίες από 19 έως 24 ετών αντιμετωπίζουν, σύμφωνα με τις εκθέσεις στις οποίες γίνεται αναφορά, ιδιαίτερα υψηλό κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Πολλοί νέοι αναγκάζονται να εργαστούν από πολύ μικρή ηλικία, συχνά με άτυπες συμβάσεις, μερική απασχόληση, χαμηλούς μισθούς και δυσμενείς εργασιακούς όρους. Οι συνθήκες αυτές περιορίζουν τις δυνατότητες οικονομικής ανεξαρτητοποίησης και δημιουργούν πρόσθετα εμπόδια στην ισότιμη συμμετοχή τους στην κοινωνική και πολιτική ζωή.

Η Πολιτεία έχει σημαντική ευθύνη να διασφαλίσει τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των νέων, την προστασία της πρώτης κατοικίας και την πρόσβαση σε προσιτή και αξιοπρεπή στέγη.

Σήμερα, μεγάλος αριθμός νέων ανθρώπων αναγκάζεται να εξακολουθεί να διαμένει με τους γονείς του ή να στηρίζεται στο οικογενειακό νοικοκυριό, καθώς οι οικονομικές συνθήκες δεν επιτρέπουν την αυτόνομη διαβίωση. Η στεγαστική ανασφάλεια, σε συνδυασμό με τις χαμηλές αποδοχές και την εργασιακή επισφάλεια, δυσχεραίνει τη δυνατότητα των νέων να σχεδιάσουν ανεξάρτητα τη ζωή και το μέλλον τους.

Η εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας και διαβίωσης δεν αποτελεί μόνο ζήτημα κοινωνικής προστασίας, αλλά συνδέεται άμεσα με την άσκηση των δημοκρατικών δικαιωμάτων.

Για να μπορούν όλοι οι νέοι να συμμετέχουν στην πολιτική με ίσους όρους, είναι απαραίτητο να έχουν πραγματικές δυνατότητες οικονομικής και κοινωνικής ανεξαρτησίας.

Η διεύρυνση των πολιτικών δικαιωμάτων πρέπει, επομένως, να συνοδεύεται από την αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων, την προστασία της κατοικίας, τη βελτίωση των εργασιακών συνθηκών και τη διασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης.

Μόνο μέσα από τον συνδυασμό αυτών των προϋποθέσεων μπορεί να ενισχυθεί η ουσιαστική και ισότιμη συμμετοχή των νέων στη δημοκρατική και πολιτική ζωή.

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΛΕΥΣΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

1. Η ουσιαστική συμμετοχή των νέων στη διαμόρφωση πολιτικών

Η νέα γενιά πρέπει να έχει ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση των πολιτικών που επηρεάζουν το παρόν και το μέλλον της. Η συμμετοχή των νέων στη δημοκρατική ζωή δεν μπορεί να περιορίζεται στην άσκηση του εκλογικού δικαιώματος ή στην εκπροσώπησή τους στο Κοινοβούλιο. Χρειάζεται να επεκτείνεται σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων, στην κεντρική διοίκηση, στις Περιφέρειες, στους Δήμους και στις τοπικές κοινωνίες.

Η Πλεύση Ελευθερίας, μέσα από το κυβερνητικό της πρόγραμμα «Ο Άνθρωπος Μπροστά», αναδεικνύει τη συμμετοχική δημοκρατία, την ενεργό παρουσία των πολιτών, τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και την κοινωνική συμμετοχή ως βασικές κατευθύνσεις της πολιτικής της.

Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης, οι νέοι δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται μόνο ως αποδέκτες πολιτικών αποφάσεων, αλλά ως ενεργοί πολίτες που μπορούν να καταθέτουν προτάσεις, να αναδεικνύουν προβλήματα και να συμμετέχουν στον σχεδιασμό δημόσιων πολιτικών.

Η ουσιαστική συμμετοχή τους αφορά ζητήματα που επηρεάζουν άμεσα την καθημερινότητά τους, όπως η παιδεία, η εργασία, η στέγαση, η κοινωνική προστασία, το περιβάλλον, οι δημόσιες μεταφορές, ο πολιτισμός και ο αθλητισμός.

2. Η πολιτική εκπροσώπηση των νέων και το δικαίωμα του εκλέγεσθαι

Η Πλεύση Ελευθερίας προτείνει την κατάργηση των ηλικιακών περιορισμών που εμποδίζουν τους νέους να θέτουν υποψηφιότητα για το Ελληνικό Κοινοβούλιο.

Σήμερα, οι νέοι αποκτούν δικαίωμα ψήφου από την ηλικία των 17 ετών, ενώ το ισχύον ηλικιακό όριο για την εκλογή Βουλευτή είναι τα 25 έτη.

Η πρόταση της Πλεύσης Ελευθερίας αφορά την εναρμόνιση του δικαιώματος του «εκλέγειν» με το δικαίωμα του «εκλέγεσθαι», ώστε οι νέοι ηλικίας 17 έως 25 ετών να μπορούν να διεκδικούν την εκλογή τους στο Κοινοβούλιο.

Η συγκεκριμένη πρόταση συνδέεται με τη διεύρυνση της άμεσης πολιτικής εκπροσώπησης της νέας γενιάς και τη δυνατότητά της να συμμετέχει στη νομοθετική διαδικασία.

Παράλληλα, η πολιτική συμμετοχή δεν εξαντλείται στην εκλογή αντιπροσώπων. Περιλαμβάνει την ενεργό παρουσία των νέων σε συλλογικές διαδικασίες, κοινωνικές πρωτοβουλίες, δημόσιες διαβουλεύσεις και δράσεις δημοκρατικού ελέγχου.

3. Συμμετοχική δημοκρατία και κοινωνική διαβούλευση

Η Πλεύση Ελευθερίας προβάλλει την ανάγκη ενίσχυσης της συμμετοχής των πολιτών στη δημόσια ζωή και στη διαμόρφωση πολιτικών αποφάσεων.

Στο πλαίσιο αυτό, η κοινωνική διαβούλευση, η δυνατότητα κατάθεσης προτάσεων και η δημόσια λογοδοσία αποτελούν σημαντικά στοιχεία μιας περισσότερο συμμετοχικής δημοκρατικής λειτουργίας.

Για τη νέα γενιά, η ενίσχυση τέτοιων διαδικασιών μπορεί να δημιουργήσει περισσότερες ευκαιρίες παρέμβασης σε ζητήματα που την αφορούν άμεσα.

Η συμμετοχή των νέων σε διαδικασίες διαβούλευσης για την εκπαίδευση, την εργασία, τη στεγαστική πολιτική, το περιβάλλον και την περιφερειακή ανάπτυξη μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη σύνδεση των δημόσιων πολιτικών με τις πραγματικές κοινωνικές ανάγκες.

4. Συμμετοχή των νέων στην Περιφέρεια και στους Δήμους – Ανοιχτές διαβουλεύσεις

Η περιφερειακή ανάπτυξη συνδέεται άμεσα με τις δυνατότητες που προσφέρονται στους νέους να ζήσουν, να σπουδάσουν, να εργαστούν και να δημιουργήσουν στον τόπο τους.

Σε πολλές περιοχές της χώρας, ιδιαίτερα στην περιφέρεια, οι νέοι αντιμετωπίζουν περιορισμένες επαγγελματικές ευκαιρίες, δυσκολίες στις μετακινήσεις, ελλείψεις σε υποδομές και υπηρεσίες, καθώς και προβλήματα πρόσβασης στη στέγη.

Η συμμετοχή τους στη διαμόρφωση περιφερειακών πολιτικών μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη καταγραφή των πραγματικών αναγκών κάθε περιοχής.

Μέσα από οργανωμένες διαβουλεύσεις, οι νέοι θα μπορούσαν να συμμετέχουν στη διαμόρφωση προτεραιοτήτων για την απασχόληση, την καινοτομία, την τοπική επιχειρηματικότητα, τον πολιτισμό, τον αθλητισμό, τις δημόσιες συγκοινωνίες και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Ιδιαίτερη μέριμνα χρειάζεται για τη συμμετοχή των νέων, που ζουν σε νησιωτικές, ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές, ώστε να μην αποκλείονται από τις διαδικασίες σχεδιασμού, λόγω γεωγραφικών ή κοινωνικών ανισοτήτων.

Η συμμετοχή της νέας γενιάς μπορεί να αποτελέσει σημαντικό στοιχείο ενός αναπτυξιακού σχεδιασμού που λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών. Ιδιαίτερη σημασία έχει η συμμετοχή των νέων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Η Περιφέρεια και οι Δήμοι λαμβάνουν αποφάσεις που επηρεάζουν την ποιότητα ζωής, τις αναπτυξιακές δυνατότητες και τις προοπτικές της νέας γενιάς.

Στο πρόγραμμα της Πλεύσης Ελευθερίας περιλαμβάνεται η θεματική της Αυτοδιοίκησης, του Κοινοτισμού, της Αποκέντρωσης και της Νησιωτικότητας. Οι γενικότερες αρχές της συμμετοχικής δημοκρατίας και της κοινωνικής διαβούλευσης αποτελούν βάση για την ενίσχυση της συμμετοχής των νέων σε περιφερειακό και δημοτικό επίπεδο.

Στο πλαίσιο αυτό, θα μπορούσε να προωθηθεί η καθιέρωση σταθερών διαδικασιών διαβούλευσης με τους νέους σε κάθε Περιφέρεια, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν στη διαμόρφωση των πολιτικών που τους αφορούν.

Οι διαδικασίες αυτές θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν: α) **Περιφερειακές διαβουλεύσεις νέων**, με τη συμμετοχή μαθητών, φοιτητών, νέων εργαζομένων, ανέργων, νέων επιστημόνων και συλλογικοτήτων β) **Τοπικές συνελεύσεις και ανοιχτές συζητήσεις**, στις οποίες οι νέοι θα μπορούν να αναδεικνύουν τις ανάγκες της περιοχής τους. γ) **Συμμετοχή στον σχεδιασμό περιφερειακών προγραμμάτων**, ιδιαίτερα για την απασχόληση, την επαγγελματική κατάρτιση, την επιχειρηματικότητα, τη στέγαση, τις μεταφορές και την προστασία του περιβάλλοντος, δ) **Ψηφιακές πλατφόρμες διαβούλευσης**, ώστε να μπορούν να συμμετέχουν και νέοι που κατοικούν σε απομακρυσμένες, ορεινές, αγροτικές και νησιωτικές περιοχές, ε) **Δημόσια αξιολόγηση των προτάσεων**, ώστε οι νέοι να ενημερώνονται για το ποιες προτάσεις εξετάστηκαν και ποιες μπορούν να εφαρμοστούν.

Οι παραπάνω δυνατότητες αποτελούν προτεινόμενη εξειδίκευση των αρχών της συμμετοχικής δημοκρατίας σε επίπεδο Αυτοδιοίκησης και όχι επιβεβαιωμένο κατάλογο συγκεκριμένων δεσμεύσεων του προγράμματος.

Η συμμετοχή των νέων χρειάζεται να είναι ουσιαστική και όχι τυπική. Δεν αρκεί να καλούνται απλώς σε εκδηλώσεις ή συζητήσεις. Χρειάζεται να έχουν πραγματική δυνατότητα παρέμβασης στον σχεδιασμό των πολιτικών και να υπάρχει διαφάνεια ως προς την αξιοποίηση των προτάσεών τους.

5. Η στήριξη της αυτόνομης διαβίωσης των νέων

Η δυνατότητα των νέων να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνική και πολιτική ζωή συνδέεται με τις συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής τους διαβίωσης.

Η στεγαστική κρίση, η ακρίβεια, οι χαμηλές αμοιβές και η εργασιακή ανασφάλεια δυσκολεύουν πολλούς νέους να αποκτήσουν τη δική τους κατοικία και να οργανώσουν τη ζωή τους ανεξάρτητα από την οικογένειά τους.

Η Πλεύση Ελευθερίας, μέσα από τις προγραμματικές της θέσεις για τη στέγη, τη φορολογία, την εργασία και την κοινωνική προστασία, προτείνει μέτρα που μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση της οικονομικής ανεξαρτησίας των νέων.

Η αυτόνομη διαβίωση δεν αφορά μόνο την εξεύρεση κατοικίας. Προϋποθέτει αξιοπρεπές εισόδημα, σταθερή εργασία, πρόσβαση σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες και δυνατότητα σχεδιασμού του μέλλοντος.

6. Στέγη και προστασία της πρώτης κατοικίας

Η πρόσβαση σε ασφαλή και προσιτή κατοικία αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ανεξαρτητοποίηση των νέων.

Η Πλεύση Ελευθερίας δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία της πρώτης κατοικίας από τους πλειστηριασμούς και στην αντιμετώπιση της στεγαστικής κρίσης. Η προστασία της κατοικίας συνδέεται με την κοινωνική ασφάλεια και τη δυνατότητα των πολιτών να διατηρούν ένα σταθερό περιβάλλον διαβίωσης.

Για τους νέους, το υψηλό κόστος ενοικίασης και η δυσκολία απόκτησης κατοικίας αποτελούν σημαντικά εμπόδια στην οικονομική ανεξαρτησία.

Η αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων απαιτεί πολιτικές, που διευκολύνουν την πρόσβαση σε προσιτή στέγη και περιορίζουν την οικονομική επιβάρυνση των νέων νοικοκυριών. Στις φορολογικές προτάσεις της Πλεύσης Ελευθερίας περιλαμβάνεται και η

κατάργηση του ΕΝΦΙΑ, ως μέρος της ευρύτερης πολιτικής της για την ελάφρυνση των οικονομικών επιβαρύνσεων.

7. Μείωση του ΦΠΑ και αντιμετώπιση της ακρίβειας

Η ακρίβεια αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες που δυσκολεύουν την αυτόνομη διαβίωση της νέας γενιάς.

Η Πλεύση Ελευθερίας προτείνει τη μείωση του ΦΠΑ και φορολογικές ελαφρύνσεις με στόχο την αντιμετώπιση του αυξημένου κόστους ζωής.

Η μείωση ή κατάργηση του ΦΠΑ σε βασικά αγαθά πρώτης ανάγκης μπορεί να συμβάλει στον περιορισμό των καθημερινών οικονομικών επιβαρύνσεων, εφόσον η φορολογική ελάφρυνση μετακυλίεται στις τελικές τιμές.

Για τους νέους εργαζομένους, τους φοιτητές και όσους προσπαθούν να δημιουργήσουν το δικό τους νοικοκυριό, το κόστος της διατροφής, της ενέργειας και των βασικών αναγκών απορροφά σημαντικό μέρος του διαθέσιμου εισοδήματος.

Η μείωση αυτών των επιβαρύνσεων συνδέεται με τη δυνατότητα των νέων να καλύπτουν τις ανάγκες τους και να αποκτούν μεγαλύτερη οικονομική ανεξαρτησία.

8. Επαναφορά του 13ου και 14ου μισθού και ενίσχυση των εργασιακών δικαιωμάτων

Η Πλεύση Ελευθερίας έχει θέσει ως προγραμματική προτεραιότητα την επαναφορά του 13ου και 14ου μισθού στο Δημόσιο.

Η πρόταση αφορά την αποκατάσταση των δώρων εορτών και αδείας για τους εργαζομένους του δημόσιου τομέα και συνδέεται με την ευρύτερη κατεύθυνση της ενίσχυσης των εισοδημάτων.

Παράλληλα, το Κόμμα προβάλλει την ανάγκη ενίσχυσης των συλλογικών διαπραγματεύσεων και της προστασίας των εργασιακών δικαιωμάτων.

Για τους νέους εργαζομένους, ιδιαίτερα όσους βρίσκονται στην αρχή της επαγγελματικής τους πορείας, η ύπαρξη αξιοπρεπών αποδοχών και σταθερών εργασιακών συνθηκών αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την οικονομική τους ανεξαρτησία.

Η ενίσχυση των εισοδημάτων μπορεί να διευκολύνει την κάλυψη του κόστους στέγασης και καθημερινής διαβίωσης, καθώς και τον μακροπρόθεσμο προγραμματισμό της προσωπικής και επαγγελματικής ζωής.

9. Παιδεία, πολιτισμός και ενεργός συμμετοχή

Η ενίσχυση της συμμετοχής των νέων στην πολιτική και στην κοινωνία συνδέεται άμεσα με τον ρόλο της εκπαίδευσης.

Η Πλεύση Ελευθερίας δίνει έμφαση στη δημόσια παιδεία, στην πρόσβαση στη γνώση, στην αξιοκρατία και στη σύνδεση της εκπαίδευσης με τον πολιτισμό και τον αθλητισμό. Η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, η ενημέρωση για τα δικαιώματα και η εξοικείωση με τις δημοκρατικές διαδικασίες μπορούν να ενισχύσουν τη δυνατότητα των νέων να συμμετέχουν ενεργά στον δημόσιο διάλογο.

Παράλληλα, η συμμετοχή σε μαθητικές και φοιτητικές συλλογικότητες, κοινωνικές πρωτοβουλίες, εθελοντικές δράσεις και διαδικασίες τοπικής διαβούλευσης μπορεί να ενισχύσει τη δημοκρατική συνείδηση και τη συλλογική δράση.

10. Η σύνδεση της αυτόνομης διαβίωσης με τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων

Η οικονομική ανεξαρτησία και η δημοκρατική συμμετοχή αποτελούν αλληλένδετες διαστάσεις της κοινωνικής ένταξης των νέων.

Ένας νέος άνθρωπος που αντιμετωπίζει οικονομική ανασφάλεια, δυσκολίες στην εύρεση κατοικίας και αβέβαιες εργασιακές συνθήκες συχνά διαθέτει λιγότερο χρόνο και λιγότερες δυνατότητες να συμμετέχει ενεργά στα κοινά.

Αντίθετα, η πρόσβαση σε αξιοπρεπή εργασία, στέγη, παιδεία και κοινωνικές υπηρεσίες δημιουργεί ευνοϊκότερες συνθήκες για την προσωπική ανεξαρτησία και τη συμμετοχή στη δημόσια ζωή.

Η σύνδεση των προγραμματικών θέσεων της Πλεύσης Ελευθερίας για τη στέγαση, την εργασία και τη φορολογία με τις κατευθύνσεις της για συμμετοχική δημοκρατία αναδεικνύει την ανάγκη μιας συνολικής προσέγγισης για τη νέα γενιά.

Η ουσιαστική συμμετοχή των νέων στη διαμόρφωση των δημόσιων πολιτικών και η διασφάλιση των προϋποθέσεων για την αυτόνομη και αξιοπρεπή διαβίωσή τους αποτελούν δύο αλληλένδετες προτεραιότητες για το μέλλον της νέας γενιάς.

Η Πλεύση Ελευθερίας, μέσα από το πρόγραμμά της «Ο Άνθρωπος Μπροστά», αναδεικνύει τη σημασία της συμμετοχικής δημοκρατίας, της ενεργού παρουσίας των πολιτών στη λήψη αποφάσεων και της ενίσχυσης των πολιτικών δικαιωμάτων των νέων.

Η συμμετοχή αυτή δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στην κοινοβουλευτική εκπροσώπηση, αλλά να επεκτείνεται στην Περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η καθιέρωση ουσιαστικών και τακτικών διαδικασιών διαβούλευσης με τους νέους, σε επίπεδο Περιφέρειας και Δήμων, θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντικό βήμα για τη

συμμετοχή τους στον σχεδιασμό, στην εφαρμογή και στην αξιολόγηση των πολιτικών που τους αφορούν.

Οι νέοι πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να εκφράζουν τις ανάγκες τους και να καταθέτουν προτάσεις για την απασχόληση, τη στέγαση, την εκπαίδευση, τις μεταφορές, το περιβάλλον, τον πολιτισμό και την ανάπτυξη του τόπου τους. Παράλληλα, είναι σημαντικό οι προτάσεις τους να εξετάζονται ουσιαστικά από τα αρμόδια όργανα και να υπάρχει διαφάνεια και λογοδοσία ως προς την αξιοποίησή τους.

Ταυτόχρονα, η συμμετοχή στη δημόσια ζωή προϋποθέτει και πραγματικές δυνατότητες οικονομικής και κοινωνικής ανεξαρτησίας. Οι θέσεις της Πλεύσης Ελευθερίας για την προστασία της πρώτης κατοικίας, την αντιμετώπιση της στεγαστικής κρίσης, τη μείωση του ΦΠΑ, την ενίσχυση των εργασιακών δικαιωμάτων και την επαναφορά του 13ου και 14ου μισθού στο Δημόσιο συνδέονται με την ανάγκη δημιουργίας καλύτερων συνθηκών διαβίωσης για τη νέα γενιά.

Συνεπώς, η πολιτική για τους νέους χρειάζεται να έχει έναν διπλό προσανατολισμό: να δημιουργεί τις προϋποθέσεις, ώστε οι νέοι να μπορούν να ζουν αυτόνομα, με αξιοπρέπεια και οικονομική ασφάλεια, και ταυτόχρονα να τους παρέχει ουσιαστικές δυνατότητες συμμετοχής στη διαμόρφωση των αποφάσεων που καθορίζουν το μέλλον τους.

Το ζητούμενο δεν είναι μόνο να σχεδιάζονται πολιτικές για τους νέους, αλλά να σχεδιάζονται πολιτικές με τη συμμετοχή των ίδιων των νέων, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η νέα γενιά δεν αποτελεί μόνο το μέλλον της κοινωνίας. Αποτελεί ενεργό μέρος του παρόντος και πρέπει να έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει ουσιαστικά στη διαμόρφωσή του.

Η συμμετοχή των νέων αποτελεί ζήτημα ευρύτερης δημοκρατικής, κοινωνικής και αναπτυξιακής σημασίας. Η ενίσχυσή της δεν μπορεί να επιτευχθεί αποκλειστικά με τη δημιουργία νέων θεσμών, εάν δεν συνοδεύεται από πραγματική διεύρυνση των πολιτικών δικαιωμάτων και ουσιαστική αντιμετώπιση των προβλημάτων, που περιορίζουν τις δυνατότητες της νέας γενιάς.

Για την Πλεύση Ελευθερίας, η ισότιμη πολιτική εκπροσώπηση των νέων, η κατοχύρωση του δικαιώματος του εκλέγεσθαι από την ηλικία απόκτησης του εκλέγειν και η δημιουργία συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης αποτελούν αλληλένδετες προτεραιότητες.

Ιδιαίτερα στην ελληνική Περιφέρεια, η ουσιαστική στήριξη της νέας γενιάς αποτελεί προϋπόθεση για την αντιμετώπιση της δημογραφικής συρρίκνωσης, τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και τη διαμόρφωση βιώσιμων προοπτικών ανάπτυξης.

Δεν μπορεί να υπάρξει πραγματική περιφερειακή ανάπτυξη, όταν οι νέοι αναγκάζονται να εγκαταλείπουν τον τόπο τους, επειδή στερούνται βασικών δυνατοτήτων εργασίας και αξιοπρεπούς διαβίωσης. Αντίστοιχα, δεν μπορεί να υπάρξει πλήρης δημοκρατική

συμμετοχή, όταν οι νέοι καλούνται να επιλέγουν τους εκπροσώπους τους, χωρίς να έχουν την ίδια δυνατότητα να διεκδικούν οι ίδιοι την κοινοβουλευτική εκπροσώπηση.

Το ζητούμενο, επομένως, δεν είναι μόνο να ακουστεί η φωνή των νέων, αλλά να αποκτήσει ουσιαστικό θεσμικό και πολιτικό αντίκρισμα. Η νέα γενιά πρέπει να έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει ισότιμα στις αποφάσεις, να ασκεί τα πολιτικά της δικαιώματα και να ζει με αξιοπρέπεια στον τόπο που επιλέγει. Η δημοκρατική συμμετοχή και η κοινωνική προοπτική δεν αποτελούν δύο διαφορετικά ζητήματα, αλλά δύο αναγκαίες προϋποθέσεις για μια κοινωνία που δεν αποκλείει τους νέους από το παρόν της και δεν τους στερεί τη δυνατότητα να διαμορφώσουν το μέλλον τους.

V. ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών συνήλθε σε συνεδρίαση την 29η Οκτωβρίου 2026, κατά την οποία εγκρίθηκε, κατά πλειοψηφία, η παρούσα Έκθεση, για τη Γ΄ Σύνοδο της Κ΄ Περιόδου, με τις εισηγήσεις που την συναπαρτίζουν, η οποία υποβάλλεται προς την Ολομέλεια της Βουλής.

Αθήνα, 29 Οκτωβρίου 2026

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ (ΜΑΝΟΣ) ΚΟΝΣΟΛΑΣ

Ο Α΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ (ΒΑΓΓΕΛΗΣ) ΓΙΑΝΝΑΚΟΥΡΑΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΑΡΑΜΠΑΤΖΗ ΣΤΕΡΓΙΑΝΗ (ΣΤΕΛΛΑ)
ΓΙΟΓΙΑΚΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΔΗΜΟΣΧΑΚΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ (ΤΑΣΟΣ)
ΖΕΜΠΙΛΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
ΙΑΤΡΙΔΗ ΤΣΑΜΠΙΚΑ (ΜΙΚΑ)
ΚΑΠΠΑΤΟΣ ΠΑΝΑΓΗΣ
ΚΑΡΑΟΓΛΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΣ
ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΝΕΟΚΛΗΣ
ΚΩΤΣΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΜΑΝΤΑΣ ΠΕΡΙΚΛΗΣ
ΜΑΡΚΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΜΟΝΟΓΥΙΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ
ΜΠΟΥΚΩΡΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
ΒΑΤΣΙΝΑ ΕΛΕΝΗ
ΓΡΗΓΟΡΑΚΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ (ΝΑΓΙΑ)
ΧΝΑΡΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
ΔΕΛΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΚΑΤΣΩΤΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
ΠΑΠΑΗΛΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΜΠΟΥΜΠΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΡΑΚΟΒΑΛΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
ΡΟΥΣΣΟΥ ΕΛΛΗ

